

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΟΙ
ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ
ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ, ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ,ΚΑΙ ΤΩΝ
ΕΚΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΑΚΕΛΛΑΡΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

Α.Μ.: ΔΤ7045

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΗΜΟΥ ΕΙΡΗΝΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2018

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Σακελλάρη Κρυστάλλη, 2017.

Με επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. All rights reserved. Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Κρήτης, δεν υποδηλώνει απαραίτητως και την αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να εκφράσω την ευχαρίστηση και την εκτίμησή μου στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, Δήμου Ειρήνη, που με τη βοήθεια, την καθοδήγηση, και την εμπιστοσύνη της προς το πρόσωπό μου, κατάφερα να ολοκληρώσω την παρούσα εργασία. Επίσης, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους Επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου, τους Ακαδημαϊκούς, και τους φοιτητές που δέχτηκαν, παρά τον φόρτο εργασίας που είχαν, να μου παραχωρήσουν μια συνέντευξη προκειμένου να βγάλω εις πέρας το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας. Επί πλέον, είμαι ευγνώμων προς τους καθηγητές μου, διότι καθ' όλα τα εκπαιδευτικά χρόνια κατάφεραν να μου μεταδώσουν με μεράκι τις γνώσεις τους, καθώς και συμπεριφορές και αξίες που θα πρέπει να κατέχω, και οι οποίες είναι απαραίτητες για να συνεχίσω την επαγγελματική σταδιοδρομία μου. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου που μου στάθηκαν και με στήριξαν όλα αυτά τα χρόνια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει στόχο να παρουσιάσει τις απαιτούμενες δεξιότητες , με έμφαση στις δεξιότητες διεθνοποίησης και εξωστρέφειας, που πρέπει να κατέχουν οι απόφοιτοι των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις απόψεις των φοιτητών, των ακαδημαϊκών, και των εκπροσώπων του τουριστικού κλάδου. Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά πάνω στο αντικείμενο του τουρισμού. Αναλύεται, δηλαδή, σα γενική έννοια το τι είναι τουρισμός, ενώ γίνεται και μια ιστορική αναδρομή του τουρισμού, καταλήγοντας στο σήμερα. Επίσης, αποτυπώνεται η ανάπτυξη του τουρισμού και της φιλοξενίας στην Ελλάδα, καθώς και η συμβολή του στην εθνική οικονομία της χώρας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο διερευνώνται ο ρόλος της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αλλά και η διάκριση ανάμεσα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Στη συνέχεια αποτυπώνεται η δομή της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ανά βαθμίδα (Δευτεροβάθμια, Μεταδευτεροβάθμια), ενώ πιο εκτενής ανάλυση πραγματοποιείται στην Ανώτερη και Ανώτατη εκπαίδευση όσο αναφορά τις Σχολές και τα Τμήματα που προσφέρουν προγράμματα σπουδών στη διοίκηση Ξενοδοχειακών και Τουριστικών Επιχειρήσεων.

Προχωρώντας στο επόμενο κεφάλαιο, παρουσιάζονται γενικά ο ρόλος της τουριστικής εκπαίδευσης και οι προβληματισμοί που υπάρχουν γύρω από αυτόν. Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται οι πολιτικές για την τουριστική εκπαίδευση, η αναγκαιότητα των τουριστικών σπουδών, ο προσανατολισμός τους, η ποιότητά τους, η κατοχύρωση των τίτλων σπουδών, καθώς και η αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης- κατάρτισης. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε προηγούμενες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί πάνω στον τουριστικό κλάδο, σε σχέση πάντα με τις δεξιότητες και τα προσόντα αποφοίτων.

Στη συνέχεια ακολουθεί το σημαντικότερο κομμάτι αυτής της εργασίας: η έρευνα. Παρουσιάζεται η μεθοδολογία διεξαγωγής της έρευνας και καταγράφεται η διαδικασία μέσα από την οποία διερευνάται η σπουδαιότητα των δεξιοτήτων διεθνοποίησης και εξωστρέφειας για τους εργαζόμενους στον τουριστικό κλάδο, σύμφωνα με τις απόψεις των στελεχών των τουριστικών επιχειρήσεων αλλά και των ακαδημαϊκών και των φοιτητών των τμημάτων που προσφέρουν σπουδές στον τουρισμό.

Τέλος, τα αποτελέσματα που προέκυψαν συλλέχθηκαν, αποκωδικοποιήθηκαν, και αναλύθηκαν, έτσι ώστε να προκύψουν συστηματοποιημένα αποτελέσματα σχετικά με τις απόψεις των συμμετεχόντων για τη σπουδαιότητα των δεξιοτήτων διεθνοποίησης των εργαζομένων στον τουρισμό.

ABSTRACT

Tertiary Tourism Education in Greece: Study on the required graduates' skills

The current thesis aims to present the skills required for graduates of tertiary education programs in Greece, focusing mainly in the internationalization skills, according to the views of students, academics and representatives of the tourism industry. This research work was carried out under the undergraduate program of the Business Administration department of the Technological Educational Institute of Crete.

Initially, the study makes a short introduction into the tourism subject. The general concept of tourism is presented, along with the developments of this area up to day. It also reflects the development of tourism and hospitality in Greece, as well as its contribution to the national economy of our country.

The second chapter explores the role of tourism education and training and discusses the distinction between education and training. The structure of tourism education and training at the postgraduate level (secondary, post-secondary) and the more extensive analysis is carried out in higher education, as far as the departments offering courses in the management of hotel and tourist enterprises are concerned.

Moving on to the next chapter, the role of tourism education and the existing concerns regarding its structure in Greece are presented. More specifically the policies for tourism education and the necessity of tourism studies are being discussed, along with the orientation of tourism studies, the validation of qualifications, the evaluation of the tourist education training and the quality of tourism studies in the country.

In the next chapter, a literature review is conducted regarding previous studies carried out in the tourism industry, in relation to the necessary skills and qualifications for tourism and hospitality graduates.

The second part of the thesis presented the survey that took place, starting with the chapter of the methodology, where the methodological process is described, including the aim of the study, sample selection, conduction of the interviews and study limitations.

Finally, the results are being analyzed in order to understand the importance of international skills for graduates, academics and executives of tourism businesses.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

COPYRIGHT.....	II
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	III
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	IV
ABSTRACT.....	V
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΜΕΡΟΣ 1^ο : ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	10
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	10
1.3 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ.....	10
1.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	11
1.5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	
2.1 ΕΝΝΟΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ.....	16
2.2. ΔΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ.....	16
2.2.1 ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	16
2.2.2 ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	17
2.2.3 ΑΝΩΤΕΡΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	17
2.2.4 ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	18
2.2.5 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ Α.Σ.Τ.Ε ΣΤΑ Τ.Ε.Ι.....	21
2.3. ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ	
3.1. ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ.....	26
3.2. ΓΕΝΙΚΑ.....	26
3.3. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	27
3.4. Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	28
3.5. Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	29
3.6. Η ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	30

3.7 Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ...	31
3.8 Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο :	
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	
5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	41
5.2. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ.....	41
5.2.1. ΠΕΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ-ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.....	43
5.2.2. ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	43
5.2.3. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	43
5.2.4. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ....	43
5.2.5. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο :	
ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	45
6.1. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	
7.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	52
7.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	
(Α) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΑ ΤΕΙ.....	66
(Β) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ Α.Σ.Τ.Ε.....	67
(Γ) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ.....	69

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της ελληνικής οικονομίας. Για τη σωστή λειτουργία και την ανάπτυξη οποιουδήποτε δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα, σημαντικό ρόλο παίζει η στέρεη υποδομή. Βάση όλων αυτών είναι η εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων που στελεχώνουν των τουριστικό κλάδο.

Η τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ελλάδα, όπως και στις άλλες χώρες, παρέχεται από έναν μεγάλο αριθμό δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Η ανάπτυξη της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει καθοριστεί από την ανάγκη παροχής υψηλού επιπέδου υπηρεσιών στον τουριστικό κλάδο.

Το ερώτημα που γεννάται λόγω των σημερινών οικονομικών καταστάσεων της χώρας μας, είναι κατά πόσο μπορεί η σημερινή Τριτοβάθμια τουριστική εκπαίδευση, υπό την παρούσα μορφή, να δώσει στην αγορά ικανά και εξειδικευμένα στελέχη του τουριστικού τομέα, προκειμένου και αυτά με τη σειρά τους να δώσουν λύσεις στην κρίση που περνάει στις μέρες μας το παγκόσμιο ελληνικό προϊόν.

Η παρούσα εργασία, πέραν του θεωρητικού μέρους που αφορά την έννοια του τουρισμού, την εκπαίδευση και κατάρτιση σε τουριστικά επαγγέλματα, τον ρόλο της τουριστικής εκπαίδευσης, αλλά και τους προβληματισμούς που παρατηρούνται και σε προηγούμενες έρευνες σε σχέση με τις δεξιότητες και τα προσόντα των αποφοίτων, περιλαμβάνει και πρωτογενή έρευνα. Αυτή, έχει να κάνει με τη διερεύνηση της σπουδαιότητας των διεθνών δεξιοτήτων για τους εργαζομένους στον τουριστικό τομέα.

Το θεωρητικό κομμάτι της παρούσας ερευνητικής εργασίας αποτελείται από πέντε (5) βασικά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ο τουρισμός σαν γενική έννοια, η ιστορική αναδρομή του από το παρελθόν μέχρι και σήμερα, αλλά κι η ανάπτυξη του τουρισμού και της φιλοξενίας στη χώρα μας, αναφερόμενη στα πλεονεκτήματα και προβλήματα που αντιμετωπίζει ως προς την παρεχόμενη ποιότητα, καθώς και τους τρόπους οι οποίοι θα συμβάλουν στην ανάπτυξή του. Επίσης, σε αυτό το κεφάλαιο αναφέρεται και η συμβολή του τουρισμού στην εθνική οικονομία της Ελλάδος, επικεντρωμένη κυρίως στο ΑΕΠ, στη φορολογία, και στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού, όπως παρατηρείται και από τους πίνακες που υπάρχουν.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η εκπαίδευση και η κατάρτιση σε τουριστικά επαγγέλματα. Η εκπαίδευση έχει χωριστεί σε πέντε (5) στάδια. Στη Δευτεροβάθμια και στη Μεταδευτεροβάθμια, ενώ πιο εκτενή αναφορά γίνεται στην Ανώτερη & Ανώτατη εκπαίδευση αλλά και τις μεταπτυχιακές σπουδές. Αναφέρονται τα τουριστικά εκπαιδευτικά τμήματα της κάθε σχολής, οι στόχοι του κάθε τμήματος, οι δυνατότητες απασχόλησης των αποφοίτων, καθώς και η περαιτέρω εξειδίκευση των φοιτητών μέσω των μεταπτυχιακών προγραμμάτων. Επίσης, αυτό το κεφάλαιο θίγει και την πρόσβαση αποφοίτων ΑΣΤΕ στα ΤΕΙ της χώρας μας. Πόσο εύκολη είναι η πρόσβαση για κάθε φοιτητή αλλά και τι προϋποθέτει;

Στο τρίτο κεφάλαιο διερευνάται κυρίως ο ρόλος της τουριστικής εκπαίδευσης. Αρχικά, γίνεται μια γενική αναφορά, ενώ στη συνέχεια μια πιο ειδική σχετικά με τις πολιτικές για την τουριστική εκπαίδευση, την αναγκαιότητα και τον προσανατολισμό των τουριστικών σπουδών, τη σημαντικότητα κατοχύρωσης τίτλων σπουδών, αλλά και την αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αναφορά γίνεται, ακόμη, στην έννοιά της, στους κύριους άξονες όπου προσανατολίζεται, καθώς και στις αλλαγές που πρέπει να γίνουν για τη συνεχή βελτίωσή της. Τέλος καταγράφεται και η ποιότητα των τουριστικών σπουδών αλλά και το κατά πόσο αυτές έχουν βελτιωθεί από το παρελθόν μέχρι και σήμερα.

Στο τελευταίο θεωρητικό κεφάλαιο αναλύονται προηγούμενες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά καιρούς σε διάφορα μέρη του κόσμου, σε σχέση με τις δεξιότητες και τα προσόντα που αποκτούν οι απόφοιτοι των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών

Ιδρυμάτων. Οι έρευνες αυτές είναι πολύ σημαντικές διότι δίνουν μια γενική εικόνα αναφορικά με την κατάσταση των Τριτοβάθμιων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, αλλά και το επίπεδο κατάρτισης και γνώσης των αποφοίτων από αυτά.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, το οποίο αποτελείται από το πέμπτο κεφάλαιο, στόχος είναι να απαντηθούν ερωτήματα που αφορούν τη σπουδαιότητα των διεθνών δεξιοτήτων για τους εργαζομένους στον τουριστικό τομέα. Αν υπάρχουν, δηλαδή, κάποιες δεξιότητες και κάποια προσόντα για τους εργαζομένους στον τουρισμό, που σχετίζονται με την εξωστρέφειά τους, τη διαπολιτισμικότητά τους, αλλά και την ικανότητα να δραστηριοποιούνται σε ένα διεθνές περιβάλλον, καθώς και το πόσο σημαντικό είναι να κατέχουν αυτά τα προσόντα. Επιπρόσθετα, διερευνάται το αν υπάρχει ανάγκη για τέτοιου είδους δεξιότητες στον τουριστικό κλάδο, και μέσα από ποιες διαδικασίες και μεθόδους μπορούν αυτές να αποκτηθούν.

Το έκτο κεφάλαιο είναι αυτό κατά το οποίο αποτυπώνονται τα αποτελέσματα της έρευνας, όπου και χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες με κριτήριο το θέμα των ερωτήσεων αλλά και το κατά πόσο αλληλοεξαρτώνται μεταξύ τους. Αρχικά, παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων του δείγματος του πληθυσμού. Στην πρώτη ομάδα έγινε η τοποθέτηση του ορισμού της διεθνούς εμπειρίας και αν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη κατηγορία δεξιοτήτων στους εργαζομένους που να σχετίζεται με τη διεθνή τους εμπειρία. Στη συνέχεια αναφέρεται η σημαντικότητα των διεθνών δεξιοτήτων στον τουριστικό κλάδο, αν αυτές αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα για όποιον εργαζόμενο τις κατέχει, αλλά και αν υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα ή επιπτώσεις αντίστοιχα. Στην τέταρτη ομάδα εξετάζονται οι συνθήκες προσβασιμότητας της τριτοβάθμιας τουριστικής εκπαίδευσης για τους φοιτητές. Πώς θα μπορούσε να διασφαλιστεί η μέγιστη αποκόμιση των δεξιοτήτων «διεθνοποίησης των φοιτητών», και αν η απόκτηση ενός ακαδημαϊκού τίτλου εξ ολοκλήρου από το εξωτερικό αλλά και η εργασία στο εξωτερικό ενισχύουν την απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων. Επίσης, αναφορά γίνεται σε ποιο από τα τρία (Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, σπουδές, ή εργασία στο εξωτερικό) συμβάλλει περισσότερο στην ενίσχυση των διεθνών δεξιοτήτων σε έναν εργαζόμενο, στο αν η απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων επηρεάζεται από τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ατόμου, και, τέλος, στο αν το ανεξάρτητο ταξίδι, ο εθελοντισμός, και η καθημερινή διαπολιτισμική συναναστροφή βοηθούν στην απόκτηση διεθνούς εξωστρέφειας. Προχωρώντας στην πέμπτη ομάδα των ερωτήσεων, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν αν η Τριτοβάθμια τουριστική εκπαίδευση στην Ελλάδα συμβάλλει στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων, και αν η απόκτηση αυτών μπορεί να γίνει μέσω των προγραμμάτων διεθνούς κινητικότητας ή και μέσω του προγράμματος σπουδών. Επίσης, εξετάζονται οι προϋποθέσεις υλοποίησης των ενεργειών στο πλαίσιο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, και ποιες οι συνθήκες προσβασιμότητας στις δράσεις της Τριτοβάθμιας για τους φοιτητές.

Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στα συμπεράσματα που έχουν προκύψει από την έρευνα, αλλά και στις προτάσεις για μελλοντικές έρευνες που μπορούν να γίνουν και να επιφέρουν περισσότερα αποτελέσματα σε ένα τόσο σημαντικό θέμα όπως είναι οι απαιτούμενες δεξιότητες που πρέπει να κατέχουν απόφοιτοι της Τριτοβάθμιας Τουριστικής Εκπαίδευσης.

Συνοψίζοντας, η παρούσα εργασία προσδίδει μια σφαιρική εικόνα του Τουρισμού, των Τουριστικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, του ρόλου της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενώ "δείχνει" και τι παραπάνω ενέργειες θα πρέπει να γίνουν ώστε να βελτιωθούν και να αυξηθούν οι δεξιότητες γενικά, και πιο συγκεκριμένα οι διεθνείς δεξιότητες των αποφοίτων των Τριτοβάθμιων Τουριστικών Ιδρυμάτων της χώρας μας. Κι όλα αυτά προκειμένου να υπάρξουν στην αγορά ικανά και εξειδικευμένα στελέχη που θα μπορούν να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες ανάγκες του διεθνούς περιβάλλοντος, και να βελτιώσουν το τουριστικό μας προϊόν.

ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η λέξη „τουρισμός”, προέρχεται από τη λατινική λέξη, “tornus”, από την οποία στη συνέχεια προήλθαν οι λέξεις, “tourning”, για την αγγλική γλώσσα, και “tour”, για τη βρετανική, έτσι ώστε να περιγράψουν τον τουρισμό (Σπίντζος, 2014). Ο τουρισμός αποτελεί τη ραχοκοκαλιά των χωρών της οικονομίας, της κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης ,και κυρίως της Ελλάδας. Είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο και είναι δύσκολο να οριστεί.

Οι πρώτοι οι οποίοι αποδέχτηκαν ότι ο τουρισμός είναι πολύπλοκος και δεν έχει μια κοινή έννοια είναι οι Jafari και Smith. Ο πρώτος ορισμός του τουρισμού δόθηκε από τον Αυστραλό Οικονομολόγο ,Hermann Von Schullard ,το1910 ,που αναφέρει ότι “ο τουρισμός είναι το άθροισμα των επιχειρηματιών. κυρίως οικονομικής φύσεως .οι οποίοι σχετίζονται με την απευθείας εισαγωγή, διαμονή και μετακίνηση των ξένων στο εσωτερικό – εξωτερικό της κύριας χώρας, πόλης ή περιοχής ”(ΝΤΑΛΛΑΠΕΡΑ, 2016). Πολλοί ακόμα προσπάθησαν να ορίσουν τον τουρισμό κατά καιρούς, φτάνοντας σήμερα στον πιο πρόσφατο. Ως προς το κοινωνικό φαινόμενο ορίζεται σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ-UNWTO) : “Ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε προορισμούς και περιοχές άλλες εκτός από αυτές που αποτελούν το συνηθισμένο περιβάλλον τους (π.χ. τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους) και για χρονικό διάστημα που δεν ξεπερνά τον έναν χρόνο (χωρίς διακοπές), με σκοπό την αναψυχή, την ικανοποίηση των επαγγελματικών τους αναγκών” (Ακριβός & Σελεσιώτης, 2007)

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Το 1800, πρωτοεμφανίστηκε στην Αγγλία ο όρος, “tourist”. Το 1855 ο Thomas Cook οργάνωσε το “circular club”, που θεωρείται χρονολογικά και ως το έτος γέννησης του τουρισμού .Το 1890 δημιουργείται για πρώτη φορά το Tourning Club στην Γαλλία, ενώ το 1887 συστήθηκε ο περιπατητικός σύλλογος από τον Γιάννη Σαρρή. Το 1895 ιδρύεται στην Ελλάδα η ποδηλατική εταιρεία, η οποία μετονομάστηκε το 1909 σε “Ελληνική εταιρεία περιηγήσεων- Tourning club” .Το τουριστικό φαινόμενο στην Ελλάδα παρατηρείται κυρίως τον 19^ο αιώνα. Το 1914 δημιουργείται η πρώτη κρατική υπηρεσία για την τουριστική οργάνωση της Ελλάδας, ενώ το 1929 ο Ελευθέριος Βενιζέλος ίδρυσε τον ΕΟΤ (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού) .Στην ανάπτυξη του τουρισμού συνέβαλε με την πάροδο των χρόνων κυρίως η αναβάθμιση της τεχνολογίας στα μέσα μεταφοράς, κάνοντας της μετακινήσεις και τα ταξίδια πολύ πιο εύκολα (Φίλιππα, 2013)

1.3 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ο τουρισμός ,αναπτυσσόμενος σε ένα ασταθές περιβάλλον εμφανίζεται ευάλωτος σε βραχυχρόνιες αναταράξεις αλλά μακροπρόθεσμα αποδεικνύεται αυθεντικός. Σύμφωνα με την επιστημονική κατάρτιση του Ινστιτούτου ΣΕΤΕ, το 2013, στον κλάδο του τουρισμού υπήρξε εντυπωσιακή ανάπτυξη περιορίζοντας έτσι την πτώση της ελληνικής οικονομίας που υπήρχε το 2008-2013. Την χρονολογική περίοδο 2014-2015 η δυναμική αναπτυξιακή πορεία συνεχίστηκε, και αυτό οφείλεται στη βελτίωση της εικόνας της Ελλάδος ως ένας

ασφαλής προορισμός, στις σημαντικές γεωπολιτικές εξελίξεις, και στην αναβάθμιση του ξενοδοχειακού εξοπλισμού της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, το 2013 παρατηρείται αύξηση 15,5% στις αφήξεις μη κατοίκων στη χώρα, το 2014 αύξηση κατά 23% στις αφήξεις και διανυκτερεύσεις, το 2015 κατά 7,6%, ενώ και το 2016 κυμάνθηκε στα ίδια επίπεδα με το 2015 (SETE, 2016). Το 2017, σύμφωνα με τις τελικές εκτιμήσεις της εξειδικευμένης έρευνας, Travel Market της IPK International, που παρουσιάστηκε στην έκθεση ITB του Βερολίνου, αναμένεται να αυξηθούν κατά 4% παραπάνω από το 2016 (Protothema, 2017).

1.4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα, με πάνω από 6.000 νησιά, αποτελεί έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Ακόμη και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης παρέχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες χώρες που σύμφωνα με το "World Economic Forum. 2015", η Ελλάδα κατέχει την 31^η θέση ως προς την ανταγωνιστικότητα επί του συνόλου 141 χωρών", λόγω του κλίματος, της φιλοξενίας, και της πολιτισμικής κληρονομιάς της (Enterprise Greece, 2008). Παρόλα αυτά αντιμετωπίζει και κάποια προβλήματα ως προς την παρεχόμενη ποιότητα. Σε αυτό οφείλεται ότι δεν υπάρχει υψηλό επίπεδο τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πράγμα το οποίο χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. (Σπίντζος, 2014). Έντονο φαινόμενο είναι και η εποχικότητα και το απαρχαιωμένο νομικό πλαίσιο, που κάνει δυσεύρετα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των επιχειρηματιών και των τουριστών. Επίσης, το γραφειοκρατικό σύστημα το οποίο δεν διευκολύνει τις επενδύσεις και η συγκέντρωση των τουριστών σε συγκεκριμένους προορισμούς, έχουν σαν αποτέλεσμα η τουριστική οικονομία να επιβαρύνεται ιδιαίτερα (Τσολακίδης, 2016)

Σύμφωνα με το Υπουργείο Τουρισμού η προσέλκυση νέων επενδύσεων και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας αποτελούν στόχο για τη νέα εθνική στρατηγική πάνω στον τουρισμό, υλοποιούμενη και ακολουθούμενη από τέσσερις άξονες:

- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων.
- Ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος μέσω των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- Εξασφάλιση της ποιότητας στις υπηρεσίες του τουριστικού κλάδου.
- Ενίσχυση και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τουριστικό κλάδο (Υπουργείου Τουρισμού, 2017).

Για την ανάπτυξη του τουρισμού και της φιλοξενίας, η Ελλάδα μέσα στα επόμενα χρόνια στοχεύει να αυξήσει τις επενδύσεις εκμεταλλεόμενη το κυριότερο προϊόν που προσφέρει:

- Ήλιος-θάλασσα, βελτιώνοντας τις υποδομές μεταφοράς, ξενοδοχειακά καταλύματα, και τη δημιουργία παραθεριστικών κατοικιών εξυπηρετώντας έτσι τους ηλικιωμένους και παρατείνοντας τη διαμονή τους.
- Δημιουργώντας εξοχικά τουριστικά καταλύματα για την πιο ευχάριστη διαμονή.
- Αναδεικνύοντας τον θαλάσσιο τουρισμό, αναβαθμίζοντας τις υποδομές των λιμένων, και προσελκύνοντας περισσότερα κρουαζιερόπλοια, καθώς επίσης ιδιωτικοποιώντας και βασικές μεταφορικές τουριστικές υπηρεσίες.
- Ενισχύοντας τον τουρισμό των πόλεων όπως της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, οι οποίες αναδεικνύουν την πολιτισμική μας κληρονομιά και την έντονη αστική ζωή που υπάρχει, καθώς παρέχουν απευθείας πτήσεις σε σημαντικές πόλεις του εξωτερικού.
- Αναβαθμίζοντας τον θρησκευτικό και πολιτισμικό τουρισμό μέσω των μουσείων, των ιστορικών, αλλά και θρησκευτικών μνημείων που προσφέρει.
- Τέλος, εκμεταλλεόμενη των συνεδριακού τουρισμού, ενισχύοντας την θέση της Ελλάδας για τους διεθνείς οργανισμούς και υπηρεσίες (Enterprise Greece, 2008).

Σύμφωνα με τον (Κούτουλα, 2001:213) τουριστικό προϊόν ονομάζεται “η συνολική δέσμη λειτουργικά αλληλένδετων υλικών και άυλων στοιχείων (συμπεριλαμβανομένων ορισμένων αυτοτελών προϊόντων), η οποία αφενός επιτρέπει στον τουρίστα να ασκήσει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα σε έναν ή σε μια σειρά από συγκεκριμένους διαδοχικούς προορισμούς ,και αφετέρου κάνει εφικτή την μετάβαση του τουρίστα στον ή στους προορισμούς και την κοινωνική του αναπαραγωγή κατά τη διάρκεια της εκεί παραμονής του. Ως φορέας ωφελειών ικανοποιεί, δηλαδή, τις πρωτογενείς και δευτερογενείς τουριστικές ανάγκες. Οι ωφέλειες εν μέρει προϋπήρχαν στα επιμέρους συστατικά στοιχεία και εν μέρει ενσωματώθηκαν συνειδητά στο τουριστικό προϊόν από τους τουριστικούς παραγωγούς. Τα συστατικά του στοιχεία- στα οποία συγκαταλέγονται όλα τα προαναφερθέντα υλικά και άυλα στοιχεία- εντοπίζονται σε διαφορετικούς γεωγραφικούς χώρους (τον τόπο μόνιμης εγκατάστασης, τον ή τους προορισμούς, και τις περιοχές διέλευσης), και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους (πριν, κατά τη διάρκεια, και μετά το ταξίδι). Το τουριστικό προϊόν αποτελεί μίαν υπηρεσία, και μάλιστα, ισοδυναμεί στα μάτια του τουρίστα με τη συνολική ταξιδιωτική εμπειρία, την οποία βιώνει και αξιολογεί με υποκειμενικό τρόπο και για την οποία καταβάλλει ως αντίτιμο τα συνολικά έξοδα του ταξιδιού. Με την κατανάλωση του τουριστικού προϊόντος εξασφαλίζεται πρωτογενώς η ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών (μέσω των ωφελειών) και δευτερογενώς η επίτευξη των οργανωτικών στόχων που έχουν θέσει τόσο οι μεμονωμένες τουριστικές επιχειρήσεις όσο και οι υπέρ-επιχειρησιακοί φορείς του προορισμού (μέσω της είσπραξης του αντίτιμου)”.

1.5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει άμεσα στην κοινωνική, οικονομική, και πολιτισμική ανάπτυξη αλλά και ανάκαμψη της Ελλάδας, όπως επίσης και στην κάλυψη των θέσεων εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1. Συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση

Στήλη1	Συνολική Απασχόληση	Καταλύματα και εστίαση	Συμβολή στην απασχόληση σε άλλους κλάδους	Συνολική συμβολή
	χιλ.	Σύνολο % Συμβολή	Σύνολο % Συμβολή	Σύνολο % Συμβολή
2008	4,610,5	322,2 7,0%	357,2 7,7%	679,4 14,7%
2009	4,556,0	321,0 7,0%	355,1 7,8%	676,1 14,8%
2010	4,389,8	308,5 7,0%	344 7,8%	652,5 14,9%
2011	4,054,4	295,7 7,3%	334,6 8,3%	630,3 15,5%
2012	3,695,0	272,1	320,1	592,3

		7,4%	8,7%	16,6%
2013	3,513,2	259,2 7,4%	317,4 9,0%	576,6 16,4%
2014	3,536,3	297,1 8,4%	335,7 9,5%	632,9 17,9%
2015	3,610,7	325,6 9,0%	357,2 9,9%	682,8 18,9%

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2016

Σύμφωνα με το ΣΕΤΕ, η απασχόληση το 2014 και το 2015 στις υπηρεσίες καταλύματος και εστίασης ,αυξήθηκε πολύ περισσότερο σε σχέση με τη συνολική απασχόληση. Παρατηρείται το 2012 να είναι 7,4% ,το 2013 7,0%, και να αυξηθεί κατά 8,4% το 2014, και κατά 9,0% το 2015. Από ΣΕΤΕ, σελ. 58

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.Απασχόληση στους βασικούς τομείς του τουρισμού στον ιδιωτικό τομέα με βάση την απογραφή του Συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, στην περίοδο Ιαν.- Οκτ. 2015

	Επιχειρήσεις	Εργαζόμενοι
Εστίαση	29,486	171,402
Καταλύματα	6,401	66,667
Ταξιδιωτικά πρακτορεία	1,672	10,479
Χερσαίες μεταφορές	9,342	38,701
Πλωτές μεταφορές	747	8,338
Αεροπορικές μεταφορές	65	3,777
Σύνολο κλάδων τουρισμού	47,713	299,364
% Συμβολή	21,50%	18,10%
Σύνολο	222,281	1,651,176

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2016.

Στον πίνακα 1.2 ,βλέπουμε τα αποτελέσματα της απασχόλησης στους βασικούς τομείς του τουρισμού στον ιδιωτικό τομέα με βάση την απογραφή, και παρατηρείται η συμβολή του τουρισμού στους εργαζομένους να είναι 18,9% το 2015 .Με αυτό τον τρόπο βοηθούν στην αποτροπή της ύφεσης και στην ανάκαμψη της απασχόλησης, αλλά και γενικά της ελληνικής οικονομίας.

Ο τουρισμός συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό στην αύξηση του ΑΕΠ της Ελλάδας. Σύμφωνα με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), η Ελλάδα έχει

αναδειχθεί σε σχέση με άλλες χώρες για τη μεγάλη συμμετοχή των τουριστικών δραστηριοτήτων στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). (ΣΕΤΕ, 2016)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3. Άμεση και έμμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της χώρας

	2013	2014	2015	2021
Κατηγορία δαπάνης	ΕΚΑΤ. €	ΕΚΑΤ.€	ΕΚΑΤ.€	ΕΚΑΤ.€
Δαπάνη εισερχόμενων τουριστών	11,707,0	13,005,1	13,679,2	18,500,0
Δαπάνη τουριστών κρουαζιέρας	445,2	388	446,6	650
Δαπάνη εταιρειών κρουαζιέρας	216	191	210	350
Αερομεταφορές	1,077,0	1,177,0	1,250,0	2,100,0
Θαλάσσιες μεταφορές	148	151	145	350
Εγχώριος τουρισμός καταλύματα – εστίαση	1,195,0	1,315,0	1,312,0	2,500,0
Επενδύσεις	200	200	200	1,000,0
Συνολική εγχώρια δαπάνη	14,988,2	16,427,1	17,242,8	25,450,0
ΑΕΠ τρέχουσες τιμές	180,389,0	177,559,4	176,022,7	207,490,0
Άμεση % συμβολή	8,3%	9,3%	9,8%	12,3%
Πολλαπλασιαστής 2,2	2,2	2,2	2,2	1,9
Πολλαπλασιαστής 2,65	2,7	2,7	2,7	2,0
Συνολική επίπτωση με (πολλαπλασιαστή 2,2)	32,974	36,14	37,934	48,355
Συνολική επίπτωση με (πολλαπλασιαστή 2,65)	39,719	43,532	45,693	50,900
Συνολική % συμβολή στο ΑΕΠ (πολ.: 2,2)	18,3%	20,4%	21,6%	23,3%
Συνολική % συμβολή στο ΑΕΠ (πολ.: 2,65)	22,0%	24,5%	26,0%	24,5%

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2016.

Σύμφωνα με τον πίνακα 1.3 παρατηρείται ότι η άμεση συμβολή του ΑΕΠ το 2013 ήταν στο 8,3% , το 2014 ήταν 9,3%, το 2015 ήταν 9,8%, ενώ προβλέπεται ότι το 2021 θα φτάσει στο 12,3%. Κάθε χρόνο, ο τουρισμός βοηθάει στην αύξηση του ΑΕΠ της Ελλάδας παρόλο που οι επενδύσεις και ο εσωτερικός τουρισμός παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα, λόγω και των προβλημάτων που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης, όπως προαναφέρθηκε (ΣΕΤΕ, 2016). Σύμφωνα με το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), ο πολλαπλασιαστής που αναφέρεται στην άμεση και έμμεση συμβολή του ΑΕΠ, ανέρχεται στο 2,2 ενώ από το ΚΕΠΕ έχει εκτιμηθεί στο 2,65. Ο πολλαπλασιαστής παραμένει σε

υψηλά επίπεδα λόγω της αυξημένης ζήτησης του εξωτερικού τουρισμού (SETE Intelligence, 2015).

Παρά την αυξημένη τουριστική ζήτηση, όμως, η Ελλάδα υποφέρει από την αυξημένη φορολογία η οποία λειτουργεί ως αντικίνητρο για τις επενδύσεις και την ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων ,και συνεπώς την αύξηση του ΑΕΠ και της απασχόλησης. Σύμφωνα με μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τη TMS A.E. για το ΙΝΣΕΤΕ ,“για τη συγκριτική αξιολόγηση του φορολογικού πλαισίου της Ελλάδος, της Κύπρου, της Κροατίας, της Τουρκίας, της Ιταλίας, και της Ισπανίας, η Ελλάδα σημειώνει τη χαμηλότερη αξιολόγηση”, σύμφωνα με τον Πίνακα 1.4.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4. Συγκριτική αξιολόγηση του φορολογικού πλαισίου για της τουριστικές επιχειρήσεις.

ΧΩΡΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ
Κύπρος	84
Κροατία	81
Τουρκία	69
Ισπανία	60
Ελλάδα	42

Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η Ελλάδα έχει τις μεγαλύτερες φορολογικές επιβαρύνσεις. Τέλος, στη μελέτη αναφέρεται, ότι για να αποφασίσουν να επενδύσουν οι επενδυτές στην Ελλάδα, θα πρέπει να σκεφτούν και το ασταθές φορολογικό, οικονομικό περιβάλλον όπως και το απαρχαιωμένο νομικό πλαίσιο, όπως έχει προαναφερθεί. (SETE, 2016 , Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

2.1 Έννοιες εκπαίδευσης και κατάρτισης

Η τουριστική εκπαίδευση βοηθάει στην απόκτηση επαγγελματικών προσόντων, τα οποία χρειάζεται ο τουριστικός τομέας για την εξασφάλιση αποδοτικότερου ανθρώπινου δυναμικού (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004) . Σύμφωνα με το (WTO 1996, 1997) “επικρατέστερη φαίνεται να είναι η άποψη ότι ο τουρισμός δεν αποτελεί ακόμα ξεχωριστή επιστήμη, με την έννοια ενός σώματος ικανοποιητικά αρθρωμένης θεωρίας, αλλά περισσότερο ένα διεπιστημονικό πεδίο σπουδών, με συμβολή από όλες σχεδόν τις κοινωνικές επιστήμες”. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι ο τουρισμός δεν χαρακτηρίζεται ως μια ξεχωριστή επιστήμη, και για τη δημιουργία εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού χρειάζεται μίγμα γνώσεων και από άλλα πεδία, έχοντας ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ενιαίας τουριστικής οπτικής . Οι έννοιες γενικά για εκπαίδευση και κατάρτιση συχνά αναμειγνύονται με αποτέλεσμα η μεταξύ τους διάκριση να εξαφανίζεται.

“Σε σχέση με τις ανάγκες ενός κλάδου οικονομικής δραστηριότητας σε εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, ο όρος, “εκπαίδευση”, αναφέρεται συνήθως σε προγράμματα στα οποία η διδακτέα ύλη περιλαμβάνει δύο κατηγορίες μαθημάτων. Πρώτη, τα μαθήματα που συνδέονται στενά με κάποιο επάγγελμα ή ειδικότητα, και αποβλέπουν στην εκμάθηση ειδικών γνώσεων ή στην απόκτηση δεξιοτεχνιών που δεν είναι χρήσιμες ή έχουν περιορισμένη χρησιμότητα έξω από τα όρια του επαγγέλματος ή της ειδικότητας. Δεύτερη, μαθήματα γενικότερης παιδείας, τα οποία δεν έχουν άμεση σχέση με ένα επάγγελμα αλλά κρίνεται ότι αφού συνδέονται με καταξιωμένα γνωστικά πεδία των βασικών επιστημών, των Γραμμάτων και των Τεχνών, εξυψώνουν τη στάθμη της παιδείας ενός ατόμου και το καθιστούν αποδοτικότερο στην εργασία του. Όπως αναφέρεται επιγραμματικά η πρώτη κατηγορία μαθημάτων αποσκοπεί να διδάξει το άτομο «πώς να κάνει κάτι», ενώ η δεύτερη αποσκοπεί περισσότερο στο να διδάξει το άτομο «πώς να σκέφτεται»” (Αθανασίου, 2004: 39).

“Ο όρος “κατάρτιση”, από την άλλη, αναφέρεται συνήθως σε προγράμματα στα οποία αν όχι το σύνολο, πάντως ,το μεγαλύτερο μέρος της διδακτέας ύλης συνδέεται στενά με την άσκηση ενός επαγγέλματος ή μιας ειδικότητας, και αποβλέπει στην προετοιμασία του καταρτιζομένου για την άσκηση του επαγγέλματος ή της ειδικότητας αυτής, ανεξάρτητα από το αν οι αποκτώμενες γνώσεις μπορεί να είναι χρήσιμες. Έτσι, λόγου χάρη, το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκμάθησης ξένων γλωσσών, που αποτελούν βασικό τμήμα της διδακτέας ύλης για πολλά τουριστικά επαγγέλματα, μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το αν ο σκοπός είναι η γενική παιδεία ή η εξυπηρέτηση αλλοδαπών τουριστικών από έναν μελλοντικό επαγγελματία του κλάδου” (Αθανασίου, 2004, σελ. 40).

2.2 Δομή τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

2.2.1 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η δημόσια τουριστική εκπαίδευση στην Ελλάδα σε επίπεδο Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρέχεται από τις σχολές ΕΠΑΣ ή ΟΑΕΔ (Επαγγελματικές σχολές) και από τις σχολές ΕΠΑΛ (Επαγγελματικά Λύκεια). Οι Επαγγελματικές σχολές παρέχουν εκπαίδευση σε διάφορες σχολές στον τομέα του τουρισμού. Προϋπόθεση για να εγγραφεί κάποιος στις σχολές ΕΠΑΣ είναι η αποφοίτηση της Α' Λυκείου και να έχουν ηλικία έως 23 ετών. Η διάρκεια των σπουδών είναι υποχρεωτική και διαρκεί δύο χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων οι μαθητές παρακολουθούν θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα, ενώ παράλληλα πραγματοποιούν και την πρακτική τους άσκηση. Οι παρεχόμενες σπουδές στον τομέα του τουρισμού από τις σχολές ΕΠΑΣ είναι αυτές της Αρτοποιίας-Ζαχαροπλαστικής, Μαγειρικής Τέχνης και Ξενοδοχειακών επιχειρήσεων. Σκοπός των

ΕΠΑΣ είναι η παροχή ιδιαίτερων γνώσεων , δεξιοτήτων και ικανοτήτων ξεχωριστά για κάθε τμήμα των τουριστικών. Επίσης, ένα μεγάλο πλεονέκτημα των σχολών ΕΠΑΣ σε σχέση με τα ΕΠΑΛ είναι ότι, με την ολοκλήρωση των σπουδών οι φοιτητές έχουν ήδη μια ολοκληρωμένη άποψη του επαγγέλματος που έχουν επιλέξει ,λόγω της πρακτικής άσκησης που προσφέρουν (Σπίντζος, 2014). Η δεύτερη εκπαιδευτική βαθμίδα είναι τα ΕΠΑΛ. Η τουριστική εκπαίδευση παρέχεται μόνο στην Τρίτη τάξη και εκεί οι γνώσεις είναι πιο γενικές, αναφερόμενες κυρίως στην εισαγωγή των μαθητών στην επαγγελματική τους απασχόληση. Τέλος, όσοι μαθητές ενδιαφέρονται να ακολουθήσουν τον τουριστικό κλάδο , από τον τομέα της Διοίκησης και Οικονομίας, μπορούν να ακολουθήσουν την ειδικότητα, "Υπάλληλος τουριστικών επιχειρήσεων".

2.2.2 Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η εκπαίδευση σε μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο παρέχεται από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Οι υποψήφιοι για εγγραφές στα ΙΕΚ μπορούν να είναι όσοι έχουν τελειώσει κάποιο Γενικό, Επαγγελματικό Λύκειο ή σχολή ή κάποιο άλλο ισότιμο σχολείο. Η διάρκεια των σπουδών είναι τέσσερα θεωρητικά εξάμηνα και ένα εξάμηνο που πραγματοποιείται η πρακτική άσκηση. Οι ειδικότητες ανά μονάδα κατάρτισης είναι τεχνικός τουριστικών μονάδων και επιχειρήσεων φιλοξενίας(Υπηρεσία υποδοχής-Υπηρεσία ορόφων- Εμπορευματογνωσία) ,Τεχνικός μαγειρικής Τέχνης- Αρχιμάγειρας, και Τεχνικός Αρτοποιός- Ζαχαροπλαστικής. Τα μαθήματα στα ΙΕΚ προσφέρουν κυρίως πρακτικές γνώσεις αφού οι καταρτιζόμενοι ασκούνται πρακτικά σε τουριστικές ή ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Στους αποφοίτους, χορηγείται μια βεβαίωση επαγγελματικής κατάρτισης (ΒΕΚ), με την οποία τους δίνεται η δυνατότητα να συμμετάσχουν στις τελικές εξετάσεις πιστοποίησης για την απόκτηση του διπλώματος επαγγελματικής κατάρτισης. Τέλος, η πιστοποίηση των προγραμμάτων σπουδών πραγματοποιείται από τον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. .

Στη Μεταδευτεροβάθμια τουριστική εκπαίδευση ανήκει και η Σχολή των Ξεναγών η οποία ήταν υπό την αρμοδιότητα του Οργανισμού Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ). Η λειτουργία της αναστάληκε το 2010, ενώ καταργήθηκε και ο ΟΤΕΚ το 2013. Λόγω της αυξημένης κίνησης του τουρισμού και του ενδιαφέροντος για τη Σχολή των Ξεναγών, δημιουργήθηκαν σε συνεργασία με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας ταχύρρυθμα προγράμματα διάρκειας δύο μηνών, προκειμένου κάποιος να καταρτισθεί στο επάγγελμα του Ξεναγού εφόσον πληρεί τις προϋποθέσεις. Σύμφωνα με σχετικές ανακοινώσεις από το Υπουργείο Τουρισμού, οι σχολές Ξεναγών θα επαναλειουργήσουν το 2017 με πρώτη εκείνη της Αθήνας. Στόχος είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και η βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης (Οικονομάκη, 2017)

2.2.3 Ανώτερη εκπαίδευση

Οι ανώτερες σχολές τουριστικής εκπαίδευσης (Α.Σ.Τ.Ε.) χωρίζονται σε δύο εκπαιδευτικές μονάδες. Στην Ανώτερη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Ρόδου (Α.Σ.Τ.Ε.Ρ.), και στην Ανώτερη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Αγ. Νικολάου Κρήτης (Α.Σ.Τ.Ε.Κ). Η Α.Σ.Τ.Ε.Ρ ήταν η πρώτη σχολή στην Ελλάδα και ιδρύθηκε το 1956 στη Ρόδο, ενώ το 1995 δημιουργείται η σχολή Α.Σ.Τ.Ε.Κ στην Κρήτη, στον Άγιο Νικόλαο .

Οι προϋποθέσεις εισαγωγής ορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων ανάλογα με το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια . Εκτός από τα προκαθορισμένα μαθήματα, οι μαθητές εξετάζονται σε μια ξένη γλώσσα αλλά και στο μάθημα Αρχές οικονομικής θεωρίας (ΑΟΘ) .Οι φοίτηση διαρκεί τρία έτη και είναι υποχρεωτική. Το ακαδημαϊκό έτος περιλαμβάνει τα θεωρητικά μαθήματα και την πρακτική άσκηση. Στόχος των δύο παραπάνω σχολών, είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση ικανών

στελεχών για τις τουριστικές επιχειρήσεις, και η βελτίωση και προσαρμογή της εκπαίδευσης στις νέες απαιτήσεις του τουριστικού προϊόντος.

2.2.4 Ανώτατη εκπαίδευση

Η Ανώτατη τουριστική εκπαίδευση παρέχεται μέσα από τα ΑΕΙ (Πανεπιστήμια και Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα). Το 2013 το Υπουργείο Παιδείας έστειλε 36 προεδρικά διατάγματα, εκ των οποίων τα 22 από αυτά αναφέρονται στα Πανεπιστήμια και τα 14 στα Τεχνολογικά Ιδρύματα. Τα διατάγματα αυτά αφορούν το σχέδιο "Αθηνά" το οποίο έφερε αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα, όπως καταργήσεις, συγχωνεύσεις, και μετονομασίες διάφορων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε όλη την Ελλάδα. Μεγάλη προσοχή, λόγω των αλλαγών, θα πρέπει να επιδείξουν αυτοί που μπήκαν στα Πανεπιστήμια ή στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά ιδρύματα με το σχέδιο, "Αθηνά". Ο τίτλος σπουδών που θα λάβουν οι απόφοιτοι θα είναι ανάλογος με τον χρόνο και τον τύπο εισαγωγής τους. Το ίδιο θα ισχύσει και στα μεταπτυχιακά προγράμματα του τμήματος (News247, 2013). Τα Πανεπιστημιακά ιδρύματα και ΤΕΙ της Ανώτατης Εκπαίδευσης λειτουργούν συμπληρωματικά, με εμφανείς σκοπούς και ρόλους ανάλογα και με τις διατάξεις που ισχύουν για τον πανεπιστημιακό και τεχνολογικό τομέα.

Όσον αφορά στα ΤΕΙ της χώρας, έχουν το ίδιο πρόγραμμα σπουδών το οποίο είναι τετραετούς φοίτησης. Καθ' όλη την διάρκεια των οκτώ εξαμήνων οι φοιτητές έχουν τη θεωρητική και την εργαστηριακή τους άσκηση. Στο όγδοο εξάμηνο πραγματοποιούν την πρακτική τους άσκηση σε μία δημόσια ή ιδιωτική υπηρεσία, και την πτυχιακή τους εργασία, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις για να τα αναλάβουν. Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση για την δημιουργία ικανών και άξιων στελεχών. Η θεωρητική σε συνδυασμό με την πρακτική άσκηση δημιουργούν μια ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις που θα συναντήσουν στον εργασιακό κλάδο. Επίσης, στόχος των Ιδρυμάτων, μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, είναι να προάγουν τη σύγχρονη τεχνολογία, με μεθόδους και τεχνικές ώστε να αναπτυχθεί η τεχνογνωσία και η καινοτομία στα επαγγελματικά αυτά πεδία.

Το Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα της Πάτρας υπέστη συγχωνεύσεις-μετονομασίες σε διάφορα τμήματά του. Το τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πατρών ενσωματώνεται με το τμήμα Διοίκησης Κοινωνικών-Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και Οργανώσεων του ΤΕΙ Μεσολογίου και μετονομάζεται σε Διοίκηση Οργανισμών Επιχειρήσεων και Συστημάτων του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, με έδρα το Μεσολόγγι. Όλες αυτές οι αλλαγές στα τμήματα θα πραγματοποιηθούν αφού οι φοιτητές τελειώσουν τη φοίτησή τους σε αυτά τα τμήματα (The Best News, 2013). Επίσης, και το ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης του τμήματος τουριστικών επιχειρήσεων ενσωματώνεται με το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΑΤΕΙ Σερρών λόγω του σχεδίου Αθηνά. Το νέο τμήμα που προκύπτει ονομάζεται Διοίκηση επιχειρήσεων, Οργανισμών και Συστημάτων. Το ίδιο συμβαίνει και με το ΑΤΕΙ Λάρισας, του τμήματος τουριστικών επιχειρήσεων και Διοίκησης – Διαχείρισης Έργων, που ενσωματώνεται με το τμήμα Διοίκησης επιχειρήσεων, και το νέο τμήμα ονομάζεται Διοίκηση Επιχειρήσεων, Οργανισμών και Συστημάτων. Τέλος, και το τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων στο Ηράκλειο Κρήτης αφομοιώνεται από τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και το νέο τμήμα ονομάζεται Διοίκηση Επιχειρήσεων, Οργανισμών και συστημάτων. Καταργούνται έτσι όλα τα αυτοτελή τουριστικά τμήματα και πλέον για το τουριστικό πεδίο ο φοιτητής θα πρέπει να παίρνει κατεύθυνση τουριστικών επιχειρήσεων. Όλο αυτό επιφέρει έναν υποβιβασμό της Τουριστικής Εκπαίδευσης και γι' αυτό τον λόγο το σχέδιο "Αθηνά" αναπροσαρμόστηκε (Σπίντζος, 2014). Το τμήμα τουριστικών επιχειρήσεων της Πάτρας και το τμήμα Δημοσίων σχέσεων και επικοινωνίας του ΑΤΕΙ Ιονίων Νησιών ενσωματώνονται σε ένα τμήμα Διοίκησης, Οικονομίας και Επικοινωνίας Πολιτιστικών και Τουριστικών Μονάδων της σχολής Διοίκησης και οικονομίας του ΑΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, με έδρα τον Πύργο. Οι κατευθύνσεις προχωρημένου εξαμήνου είναι :

α) Διοίκηση πολιτιστικών μονάδων

β) Μουσειολογία

γ) Επικοινωνία πολιτιστικών μονάδων (Εφημερίς Της Κυβερνήσεως, 2013).

Στόχος του τμήματος είναι να δημιουργήσουν όσο δυνατόν καλύτερους επαγγελματίες προκειμένου να προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες, στις επιχειρήσεις του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα, κατέχοντας τις επιστημονικές τεχνολογικές γνώσεις και δεξιότητες προκειμένου να συμβάλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού.

Το Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης βρίσκεται στη Σίνδο μαζί με τις εγκαταστάσεις του Αλεξάνδρειου ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Το ΑΤΕΙ υπέστη συγχώνευση τμημάτων ,και πιο συγκεκριμένα το τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων και το τμήμα Εμπορίας και Διαφήμισης της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, συγχωνεύτηκαν σε τμήμα Διοίκησης επιχειρήσεων με εισαγωγικές κατευθύνσεις και χωριστό αριθμό εισακτέων για την εισαγωγή των φοιτητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Το τμήμα τουριστικών επιχειρήσεων έχει την κατεύθυνση Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων φιλοξενίας (Εφημερίς Της Κυβερνήσεως ,2013). Στα γνωστικά αντικείμενα σπουδών συμπεριλαμβάνονται τα μαθήματα γενικής υποδομής από τις Οικονομικές και Φυσικές Επιστήμες, όπως είναι για παράδειγμα η Μακροοικονομία. Μαθήματα ειδικής υποδομής ,που προσφέρουν τις βασικές γνώσεις πάνω στον τουρισμό, όπως είναι η τουριστική οικονομία και η διοίκηση προσωπικού τουριστικών επιχειρήσεων. Επίσης, υπάρχουν τα μαθήματα ειδικότητας που προσφέρουν ειδικές γνώσεις πάνω στην πρακτική άσκηση ,όπως είναι η διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων. Ακόμη, υπάρχουν τα μαθήματα γενικής και ειδικής υποδομής, όπως είναι η τουριστική ανάπτυξη, και ,τέλος, τα μαθήματα ειδικής υποδομής και ειδικότητας τα οποία αφορούν τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και τα ταξιδιωτικά γραφεία στον τουριστικό κλάδο. Υποχρεωτικά είναι τα μαθήματα ξένων γλωσσών όπου κάθε φοιτητής έχει να επιλέξει ανάμεσα στα αγγλικά , γερμανικά , γαλλικά. Οι απόφοιτοι, στο πλαίσιο της άσκησης του επαγγέλματος θα μπορούν να ασχοληθούν με τις δημόσιες σχέσεις, έκδοση εισιτηρίων , τροφοδοσία ξενοδοχείων, υποδοχή και εξυπηρέτηση πελατών, καθοδήγηση ταξιδιωτικών ομάδων, έρευνα αγοράς – πωλήσεων τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, σχεδιασμός και σύνθεση τουριστικού πακέτου και άλλα πολλά. Στόχος του τμήματος είναι να δημιουργήσει και να προάγει ικανά στελέχη ώστε να ανταπεξέλθουν και να αναπτυχθούν στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία.

- Η σχολή Διοίκηση και Οικονομίας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος με έδρα τον Πειραιά, και το τμήμα Τουριστικών επιχειρήσεων του παραρτήματος Σπετσών του ΤΕΙ Πειραιά, συγχωνεύονται σε ένα τμήμα, τη Διοίκηση επιχειρήσεων της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, στον Πειραιά. Οι φοιτητές έτσι έχουν τη δυνατότητα επιλογής δύο κατευθύνσεων: α) τη Διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων φιλοξενίας, β) τη Διοίκηση επιχειρήσεων. Στόχος του ΤΕΙ είναι η παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων ώστε να υπάρξουν ικανά και ηγετικά στελέχη τα οποία θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις διεθνείς αλλαγές του τουριστικού προϊόντος και στη λήψη ορθολογικών αποφάσεων.

Με την ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών θα είναι σε θέση να εργαστούν σε οποιαδήποτε ιδιωτική ή δημόσια υπηρεσία πάνω στον τουρισμό ,που αφορά την αποτελεσματική διαχείριση της πληροφορίας και επικοινωνίας τη διοίκηση των τουριστικών επιχειρήσεων, τον σχεδιασμό των τουριστικών επιχειρήσεων ,αλλά και προτάσεις για αναβάθμιση αυτών, την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και την ανάπτυξη στρατηγικών αποφάσεων για την ενδυνάμωση των επιχειρήσεων στον διεθνή ανταγωνισμό.

- Η λειτουργία του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων της σχολής Διοίκησης και οικονομίας του ΤΕΙ Αθήνας ξεκίνησε το ακαδημαϊκό έτος 2013-2014. Η δημιουργία του τμήματος αυτού προέκυψε από τη συγχώνευση τεσσάρων τμημάτων. Το πρώτο τμήμα είναι Εμπορίας και Διαφήμισης, το οποίο συνεχίζει τη λειτουργία του για μια μεταβατική περίοδο μέχρι το 2018, χωρίς να δέχεται νέους φοιτητές. Δεύτερο είναι το τμήμα τουριστικών επιχειρήσεων, τρίτο είναι η Διοίκηση μονάδων Υγείας και Πρόνοιας, και τέλος

το τμήμα Διοίκησης επιχειρήσεων της Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Αθήνας. Ο διαχωρισμός των τμημάτων και η επιλογή του φοιτητή για την κατάταξή του στο ανάλογο τμήμα της αρεσκείας του πραγματοποιείται στο 3^ο εξάμηνο. Στο 1^ο και 2^ο εξάμηνο τα μαθήματα είναι κοινά και για τις τρεις κατευθύνσεις, οι οποίες είναι αυτές που προαναφέρθηκαν, εκτός από το τμήμα Εμπορίας και Διαφήμισης διότι δεν δέχεται προς το παρόν μαθητές. Σκοπός του τμήματος του τουρισμού όπως προσδιορίζεται και από τις τρέχουσες εξελίξεις της κοινωνίας και της οικονομίας μας, είναι η εξειδίκευση των γνώσεων των φοιτητών για την αντιμετώπιση των νέων πραγμάτων πάνω στον Τουρισμό.

- Το τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Λάρισας, με την ίδρυση των ΤΕΙ το 1983, ενσωματώθηκε στο τμήμα Διοίκησης και Οικονομίας. Από την 1^η Σεπτεμβρίου του 2013 λόγω της συγχώνευσης των τμημάτων αποτελεί εισαγωγική κατεύθυνση με χωριστό αριθμό εισακτέων, και φέρει το όνομα Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων και της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος της Θεσσαλίας με έδρα τη Λάρισα (Εφημερίς Της Κυβερνήσεως, 2013). Η Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας προσφέρει εξειδικευμένη εφαρμογή των τουριστικών επιχειρήσεων και καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο της Διοικητικής Επιστήμης για τη μετέπειτα εργασία. Όλες οι κατευθύνσεις μαθημάτων ξεκινάνε από το Ε' εξάμηνο σπουδών, εκτός από την κατεύθυνση Τουριστικών Επιχειρήσεων και Φιλοξενίας η οποία ξεκινάει από το Α' εξάμηνο. Στόχος του τμήματος είναι η καλύτερη δυνατή προετοιμασία των φοιτητών για τη στελέχωση των δημόσιων και ιδιωτικών τουριστικών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στο ελληνικό και ευρωπαϊκό σύστημα.

- Τα τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Τουριστικών Επιχειρήσεων της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας, του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Κρήτης, συγχωνεύτηκαν σε ένα τμήμα, Διοίκηση Επιχειρήσεων της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΤΕΙ Κρήτης με έδρα το Ηράκλειο, με εισαγωγικές κατευθύνσεις και με χωριστό αριθμό εισακτέων (Εφημερίς Της Κυβερνήσεως, 2013). Το τμήμα χωρίζεται σε δύο κατευθύνσεις: α) τη Διοίκηση Επιχειρήσεων και β) τη Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας. Το πρώτο έτος τα μαθήματα του κορμού είναι κοινά ενώ από το Γ' εξάμηνο και μετά οι φοιτητές ακολουθούν, ανάλογα με την κατεύθυνση που έχουν επιλέξει, και τα αντίστοιχα μαθήματα. Στόχος του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων και Φιλοξενίας είναι ο εφοδιασμός των φοιτητών με γνώσεις και δεξιότητες για την καλύτερη κατανόηση της Οικονομικής και Τουριστικής επιστήμης καθώς και την εξέλιξη στο σύγχρονο τουριστικό περιβάλλον. Οι απόφοιτοι μπορούν να ασχοληθούν επαγγελματικά τόσο στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα όσο και ως αυτοαπασχολούμενοι. Η συμμετοχή των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα σε προπτυχιακό επίπεδο είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Δεν υπάρχουν εξειδικευμένα τμήματα τουριστικών σπουδών παρά μόνο κατευθύνσεις και μαθήματα, τα οποία μπορεί να ακολουθήσει ο φοιτητής για την άσκηση τουριστικών επαγγελματιών. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα ΑΤΕΙ της χώρας τα οποία είναι πιο εξειδικευμένα. Η διάρκεια των σπουδών σε όλα τα Πανεπιστήμια της χώρας είναι τέσσερα έτη.

- Ένα από τα πανεπιστήμια τα οποία έχουν κατεύθυνση τουριστικών σπουδών είναι το πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Έχει εντάξει στο πρόγραμμα σπουδών του το μάθημα Τουριστικό Μάνατζμεντ και Μάρκετινγκ, στο τμήμα Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων, το οποίο διδάσκεται στο πέμπτο εξάμηνο σπουδών ως μάθημα επιλογής. Το πρόγραμμα σπουδών αποτελείται και εδώ από δύο κύκλους. Στον πρώτο κύκλο οι φοιτητές παρακολουθούν τα κοινά υποχρεωτικά μαθήματα και στον δεύτερο κύκλο σπουδών τους οι φοιτητές κάθε κατεύθυνσης παρακολουθούν τα εξειδικευμένα μαθήματα τα οποία είναι υποχρεωτικά. Δύο είναι οι κατευθύνσεις σπουδών που μπορούν να ακολουθήσουν οι φοιτητές: α) Μάρκετινγκ και Διοίκηση Λειτουργιών, και β) Διοίκηση επιχειρήσεων, όπου κι ανήκει και το μάθημα τουριστικό μάνατζμεντ και μάρκετινγκ. Στόχος του μαθήματος είναι η εισαγωγή του φοιτητή και η έμφαση στις έννοιες της

τουριστικής βιομηχανίας, και στη διοίκηση των επιχειρήσεων φιλοξενίας στον ιδιωτικό ή δημόσιο τομέα (Σπίντζος, 2014).

- Το Πανεπιστήμιο Πατρών ιδρύθηκε το 1964. Τον Ιούνιο του 2013 εντάχθηκε στο Πανεπιστήμιο Πατρών και το πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας. Το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων ιδρύθηκε και λειτούργησε το 1999. Το Πανεπιστήμιο Πατρών έχει συμπεριλάβει στο πρόγραμμα σπουδών του το μάθημα Εισαγωγή στο Τουρισμό και την Τουριστική Οικονομία. Διδάσκεται στο πέμπτο εξάμηνο σπουδών ως μάθημα επιλογής. Στόχος του τμήματος είναι η ενδυνάμωση του ανθρωπίνου δυναμικού, που θα στελεχώσει της επιχειρήσεις των ιδιωτικών ή δημόσιων οργανισμών . Επίσης, σημαντική είναι η λειτουργία και η παρουσία του εργαστηρίου δορυφόρων λογαριασμών τουρισμού (ΕΡ.Ε.ΔΟ.ΛΟ.Τ) του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πατρών. Στόχος του είναι η δημιουργία ενός παρατηρητηρίου και ο εμπλουτισμός των γνώσεων πάνω στον τουρισμό αλλά και γενικά στο τουριστικό προϊόν (Το Βήμα, 2013). Σημαντική επίσης είναι και η κατασκευή ενός μοντέλου για τον Ελληνικό Δορυφόρο Λογαριασμό Τουρισμού (Ε-Δ.Λ.Τ) το οποίο οργανώνει την ποσοτική πληροφόρηση προκειμένου να διαμορφωθεί ένα σύστημα με τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της μελέτης που πραγματοποιήθηκε (eΚρήτη, 2016).

- Νέο προπτυχιακό τμήμα του τουρισμού δημιουργείται στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Το Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1984 ενώ η λειτουργία του ξεκίνησε το ακαδημαϊκό έτος 1985-1986. Το 2017-2018 θα ιδρυθεί το νέο τμήμα πάνω στον τουρισμό ,που θα δεχτεί τους πρώτους 70 φοιτητές και φοιτήτριες. Το νεοσύστατο τμήμα Οικονομικής και Διοίκησης Τουρισμού εντάσσεται στην σχολή Επιστημών της Διοίκησης με έδρα τη Χίο. Η δομή του προγράμματος βασίζεται σε δύο κύκλους σπουδών και η συνολική διάρκεια είναι τέσσερα έτη. Ο πρώτος κύκλος προσφέρει τις βασικές γνώσεις Διοίκησης Επιχειρήσεων περιλαμβάνοντας τα μαθήματα κορμού, τα οποία είναι κοινά για όλους του φοιτητές ανεξαρτήτως κατεύθυνσης για τα πρώτα δύο έτη. Αφού ο φοιτητής ολοκληρώσει με επιτυχία τις σπουδές του μέχρι και το τέταρτο εξάμηνο, επέρχεται ο δεύτερος κύκλος σπουδών όπου προσφέρονται εξειδικευμένα μαθήματα στο πλαίσιο των κατευθύνσεων, τα οποία κι επιλέγονται στο πέμπτο εξάμηνο των σπουδών .Οι παρεχόμενες κατευθύνσεις στο πανεπιστήμιο Αιγαίου είναι οι κάτωθι:

- α) Σχεδιασμός και Πολιτική στον Τουρισμό, και
- β) Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων.

Αποτέλεσμα των κατευθύνσεων είναι να βοηθήσουν στην περαιτέρω εξειδίκευση και πληροφόρηση των φοιτητών στο επάγγελμα που έχουν επιλέξει να ακολουθήσουν. Στόχος του τμήματος είναι η εξέλιξη και η ολοκλήρωση του επιστημονικού τουριστικού κλάδου καθώς και η παροχή εξειδικευμένων γνώσεων στους φοιτητές, που θα τους βοηθήσουν να αντεπεξέλθουν και να αναπτυχθούν στις ανάγκες και στα θέματα της τουριστικής βιομηχανίας.

- Τέλος, νέο προπτυχιακό τμήμα πάνω στον τουρισμό δημιουργείται και στο Πανεπιστήμιο του Πειραιά, το οποίο εντάσσεται στη σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών και θα ξεκινήσει τη λειτουργία του το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018 (PiraeusPress, 2017). Η διάρκεια σπουδών είναι τέσσερα έτη, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεωτικών μαθημάτων, των μαθημάτων επιλογής, της πρακτικής και της διπλωματικής εργασίας. Στόχος του τμήματος είναι η παροχή και η ανάπτυξη εξειδικευμένων γνώσεων για την προετοιμασία των φοιτητών, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις προκλήσεις των τουριστικών επιχειρήσεων. Τέλος, το Πανεπιστήμιο Πειραιώς έχει καταφέρει να αναπτύξει έργα και μελέτες ειδικές στον τουρισμό, μέσω του κέντρου ερευνών και των ερευνητικών εργαστηρίων που διαθέτει.

2.2.5. Πρόσβαση αποφοίτων ΑΣΤΕ στα ΤΕΙ

Οι φοιτητές των Ανώτατων Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης (ΑΣΤΕ) έχουν το δικαίωμα κατάταξης στα τμήματα τουριστικών επιχειρήσεων των ΤΕΙ της χώρας. Η κατάταξη των φοιτητών πραγματοποιείται στο 6^ο εξάμηνο των σπουδών των τεχνολογικών

εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, και με απόφαση της Γενικής συνέλευσης του τμήματος. Οι φοιτητές απαλλάσσονται από την άσκηση πρακτικής καθώς και από την εξέταση όσων μαθημάτων του 6^{ου} και 7^{ου} εξαμήνου θεωρείται ότι έχουν διδαχτεί πλήρως ή επαρκώς. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται και τα μαθήματα τα οποία σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών δεν έχουν διδαχτεί. Παρόλα αυτά οι κατατασσόμενοι φοιτητές των ΑΣΤΕ στα Ανώτατα Τεχνολογικά Ιδρύματα δεν απαλλάσσονται από την εκπόνηση πτυχιακής εργασίας. Η κατάταξη των φοιτητών πραγματοποιείται από την Επιτροπή Κατατάξεων. Το ποσοστό των κατατάξεων ορίζεται για τα ιδρύματα του Νομού Αττικής και Θεσσαλονίκης και είναι 5% επί του αριθμού των εισακτέων. Για τα υπόλοιπα ιδρύματα δεν υπάρχει ποσοτικός περιορισμός και έτσι η κατάταξη πραγματοποιείται με βάση τον βαθμό του πτυχίου του φοιτητή κατά φθίνουσα σειρά, μέχρι να καλυφθούν οι θέσεις (ΚΕΣΥΠ Αιγαίου, 2009). Στόχος αυτής της ενέργειας είναι όσοι απόφοιτοι των ΑΣΤΕΚ το επιθυμούν να αποκτήσουν και το πτυχίο του ΤΕΙ, έχοντας έτσι πρόσβαση και στα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων και των ΤΕΙ της χώρας.

2.3 Μεταπτυχιακές σπουδές

Ο όρος μεταπτυχιακές σπουδές αναφέρεται σε προγράμματα μετεκπαίδευσης των αποφοίτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, στους κλάδους που τους ενδιαφέρει να ακολουθήσουν και να εξειδικευτούν σε αυτούς, με στόχο την προώθηση της έρευνας. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στη χώρα μας αυξημένο ενδιαφέρον για τις μεταπτυχιακές σπουδές από πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ και οι εργοδότες πλέον προτιμούν ή και απαιτούν την απόκτηση μεταπτυχιακών σπουδών. Θωρείται ως απόδειξη για την εξειδίκευση και την περαιτέρω γνώση πάνω στο συγκεκριμένο επάγγελμα, έχοντας και περισσότερα πλεονεκτήματα, όποιος κατέχει αυτόν τον τίτλο. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- α) στις μεταπτυχιακές σπουδές ειδίκευσης, όπου ο απόφοιτος γίνεται κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (Μ.Δ.Ε),
- β) στις Διδακτορικές σπουδές όπου ο απόφοιτος γίνεται κάτοχος διδακτορικού διπλώματος.

Στην Ελλάδα, οι απόφοιτοι των Ανώτατων Τεχνολογικών Ιδρυμάτων γίνονται δεκτοί σε μεταπτυχιακά προγράμματα των Πανεπιστημίων. Τα κριτήρια επιλογής που θέτει το πανεπιστημιακό ίδρυμα καθορίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του κάθε μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών. Πέντε πανεπιστήμια παρέχουν τουριστική εκπαίδευση σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Τα πανεπιστήμια Αιγαίου, Πειραιώς, το Ελληνικό ανοιχτό πανεπιστήμιο, το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών αλλά και το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Στο πανεπιστήμιο Αιγαίου υπάρχει το διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού. Το τμήμα αυτό λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 και ανήκει στη Διοίκηση επιχειρήσεων της σχολής Επιστημών της Διοίκησης του πανεπιστημίου Αιγαίου, που βρίσκεται στη Χίο. Τα πρώτα δύο χρόνια λειτουργίας το ακαδημαϊκό πρόγραμμα διαρκούσε δύο χρόνια αλλά από το 2000-2001 το πρόγραμμα σπουδών διαρκεί τρία εξάμηνα, όπου στο τελευταίο εξάμηνο πραγματοποιείται η συγγραφή και η εκπόνηση πτυχιακής εργασίας. Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου προσφέρει δύο κατευθύνσεις:

- α) Στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης
- β) Διοίκηση φιλοξενίας.

Ο φοιτητής στη συνέχεια επιλέγει ποια από τις δύο κατευθύνσεις θέλει να ακολουθήσει και να εξειδικευτεί πάνω σε αυτή. Η παρακολούθηση των μαθημάτων είναι υποχρεωτική. Λόγω της ελλιπούς εξειδικευμένης έρευνας σε θέματα που αφορούν τον τουρισμό, η υποστήριξη των Εκπαιδευτικών και Ερευνητικών δραστηριοτήτων στο τμήμα Διοίκηση Επιχειρήσεων αναπτύχθηκε και δημιουργήσε το εργαστήριο τουριστικών ερευνών και

μελετών (ΕΤΕΜ). Επίσης, λόγω της έλλειψης επιστημονικών περιοδικών πάνω στον τουρισμό, το διατμηματικό πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών αποφασίζει να εκδώσει εξειδικευμένο περιοδικό, αναφερόμενο στον τουρισμό, βοηθώντας έτσι στη μελέτη του φαινομένου αυτού. Οι φοιτητές που επιλέγονται στο μεταπτυχιακό για τον τουρισμό ,μπαίνουν είτε με την καταβολή χρηματικού ποσού το οποίο δίνεται σε δύο δόσεις για την πληρωμή των διδάκτρων, είτε με υποτροφία. Η επιλογή για την απόκτηση της υποτροφίας γίνεται με βάση την υψηλότερη επίδοση. Στόχος του μεταπτυχιακού αυτού προγράμματος είναι η ύπαρξη καταξιωμένων και έμπειρων στελεχών πάνω στον τουρισμό

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Στο πανεπιστήμιο Πειραιώς λειτουργεί το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων – Μάνατζμεντ Τουρισμού (ΠΜΣ.ΔΕ.ΜΤ), και ανήκει στο τμήμα Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων. Το μεταπτυχιακό αυτό πρόγραμμα έχει διάρκεια τριών εξαμήνων και αναφέρεται σε σπουδές πλήρους απασχόλησης. Το πρώτο έτος διδάσκονται τα μαθήματα τα οποία είναι υποχρεωτικά ενώ το τελευταίο εξάμηνο πραγματοποιείται η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας. Η εγγραφή στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα απαιτεί την καταβολή διδάκτρων κάθε εξάμηνο. Το πρόγραμμα έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές των αντίστοιχων προγραμμάτων των ελληνικών και ξένων Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, όσο και από την ανάγκη το περιεχόμενο του προγράμματος να αντιστοιχεί στα χαρακτηριστικά των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων. Δεκτοί γίνονται οι πτυχιούχοι των Πανεπιστημίων και ΤΕΙ της χώρας μας ή των αντίστοιχων ιδρυμάτων της αλλοδαπής. Η αξιολόγηση και η επιλογή των υποψηφίων σε πρώτη φάση γίνεται με βάση τα αντικειμενικά τους προσόντα και σε δεύτερη φάση πραγματοποιείται προσωπική συνέντευξη με τους υποψηφίους. Η ομαλή φοίτηση είναι σχεδόν ανέφικτη για άτομα που έχουν πλήρη απασχόληση, και αυτό παίζει σημαντικό ρόλο για την επιλογή των υποψηφίων. Στόχος του μεταπτυχιακού αυτού προγράμματος είναι ο εμπλουτισμός των γνώσεων στη Διοίκηση επιχειρήσεων, η δημιουργία ικανών στελεχών με σύγχρονες επαγγελματικές δεξιότητες και γνώσεις ,καθώς και η προαγωγή της έρευνας η οποία θα βοηθήσει στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων ,τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο εδρεύει στην Πάτρα, προσφέρει μεταπτυχιακές σπουδές στη Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, και είναι δημόσιο. Ξεκίνησε τη λειτουργία του το ακαδημαϊκό έτος 2000-2001 και αναγνωρίζεται για την εκπαίδευση εξ αποστάσεως που προσφέρει. Το πρόγραμμα σπουδών του έχει ελάχιστη διάρκεια φοίτησης τρία έτη, και χωρίζεται σε τέσσερις θεματικές ενότητες. Το πρώτος έτος περιλαμβάνει :

- ΔΤΕ 50 Γενικές Αρχές Μάνατζμεντ, Τουριστική Νομοθεσία και Οργάνωση Εργοδοτικών και Συλλογικών Φορέων
- ΔΤΕ 51 Τουριστικός Τομέας

Ενώ το δεύτερο έτος σπουδών περιλαμβάνει :

- ΔΤΕ 60 Διοίκηση Τουρισμού και Τουριστικών Επιχειρήσεων
- ΔΤΕ 61 Τουριστικό Μάρκετινγκ Φορέων, Οργανώσεων και Επιχειρήσεων

Για τη δήλωση των θεματικών ενότητων του δεύτερου έτους θα πρέπει να εξαντληθούν πρώτα οι θεματικές ενότητες του πρώτου έτους. Για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού διπλώματος υποχρεωτική είναι η επιτυχής ολοκλήρωση των τεσσάρων θεματικών ενότητων. Στη συνέχεια, ο φοιτητής αναλαμβάνει την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας. Στο πρόγραμμα σπουδών δεν ισχύει ο ειδικός κανονισμός σπουδών. Τα θέματα

ρυθμίζονται με βάση τον Κανονισμό Χορήγησης Υποτροφιών, τον Γενικό Κανονισμό Σπουδών και τον Γενικό Κανονισμό Εκπόνησης Μεταπτυχιακών Διπλωματικών Εργασιών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Προϋπόθεση εισαγωγής είναι η κατοχή πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η γνώση μιας ξένης γλώσσας και κυρίως της αγγλικής. Επίσης βοηθάει και η αποδεδειγμένη επαγγελματική προϋπηρεσία, καθώς το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο προσφέρει ενενήντα έξι (96) θέσεις τις οποίες αποκτούν όσοι έχουν δεκαετή αποδεδειγμένη επαγγελματική εμπειρία. Σκοπός του μεταπτυχιακού προγράμματος είναι η παροχή εξειδικευμένων γνώσεων και η κατανόηση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών παραγόντων για την απόκτηση επαγγελματικής καριέρας πάνω στον τουρισμό.

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών λειτουργεί το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών της Διοίκησης υπηρεσιών, το οποίο είναι μερικής φοίτησης. Ανήκει στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών. Το μεταπτυχιακό αυτό πρόγραμμα ξεκίνησε το ακαδημαϊκό έτος 2002-2003. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα διαρκεί τέσσερα εξάμηνα ενώ το πέμπτο εξάμηνο πραγματοποιείται η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας. Το τμήμα έχει τρεις κατευθύνσεις: α) Επικοινωνία-Διαφήμιση-Δημόσιες σχέσεις, β) τουρισμός, γ) Ναυτιλία. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλους τους απόφοιτους Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμια, ΤΕΙ) με αποδεδειγμένη επαγγελματική εμπειρία και γνώση αγγλικής γλώσσας. Η εισαγωγή των φοιτητών πραγματοποιείται με την καταβολή χρηματικού ποσού σε τέσσερις δόσεις. Στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη ικανών στελεχών για την αντιμετώπιση των εθνικών και διεθνών προβλημάτων και προκλήσεων που εμφανίζονται στις τουριστικές ή δημόσιες επιχειρήσεις.

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας παρέχει μεταπτυχιακές σπουδές στο Μάνατζμεντ Τουριστικών Επιχειρήσεων και Οργανισμών. Το πρόγραμμα σπουδών διαρκεί τρία εξάμηνα. Τα πρώτα δύο εξάμηνα πραγματοποιούνται τα θεωρητικά μαθήματα (υποχρεωτικά μαθήματα και επιλογής) ενώ το τρίτο εξάμηνο πραγματοποιείται η εκπόνηση της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας. Αποδεκτοί γίνονται όσοι πληρούν τις προϋποθέσεις και απαραίτητως όσοι έχουν πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, επαγγελματική προϋπηρεσία, αλλά και γνώση αγγλικής γλώσσας. Η εισαγωγή των φοιτητών στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα γίνονται είτε μέσω της καταβολής κάποιου χρηματικού ποσού (δίδακτρα), είτε μέσω των υποτροφιών. Τα δίδακτρα καταβάλλονται δύο φορές κάθε εξάμηνο. Στην αρχή με την εγγραφή, ενώ η δεύτερη δόση καταβάλλεται την έβδομη βδομάδα. Όσον αφορά τις υποτροφίες είναι εξαμηνιαίες και δίνονται με βάση την υψηλότερη βαθμολογία για το πρώτο εξάμηνο ενώ για τα υπόλοιπα εξάμηνα απονέμονται εκ νέου με βάση και πάλι την υψηλότερη βαθμολογία. Στόχος του μεταπτυχιακού προγράμματος είναι η παροχή πρακτικής άσκησης στους φοιτητές, η συνέχιση των σπουδών με υποψηφιότητα για συγγραφή διδακτορικής διατριβής, και η δημιουργία ικανών και δημιουργικών στελεχών που θα απαρτίζουν τις δημόσιες ή ιδιωτικές τουριστικές επιχειρήσεις.

Διεθνές Πανεπιστήμιο

Το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος προσφέρει μεταπτυχιακό πρόγραμμα στη Διοίκηση Τουριστικών Μονάδων και Φιλοξενίας. Ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 2005 και εδρεύει στη Θεσσαλονίκη. Το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος είναι το πρώτο δημόσιο πανεπιστήμιο που χαρακτηρίζεται για το πρόγραμμα σπουδών του διότι διδάσκεται στα αγγλικά (Το Βήμα, 2015). Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από το Ελληνικό Δημόσιο. Η διάρκεια των σπουδών είναι δύο έτη μερικής απασχόλησης, από τον Νοέμβριο έως τον Απρίλιο, ενώ η παράδοση των μαθημάτων πραγματοποιείται απογευματινές ώρες. Το

πρόγραμμα σπουδών αποτελείται από τα βασικά μαθήματα, τα μαθήματα επιλογής, και τη διατριβή που πραγματοποιεί ο φοιτητής, με τη συνεργασία ενός επιβλέποντα σχετικά με τις σπουδές του, και ελέγχεται από την τριμελή επιτροπή υπό την προεδρεία πάντα του επιβλέποντα καθηγητή. Στόχος του Πανεπιστημίου είναι η μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων στους φοιτητές ώστε να δημιουργήσουν ικανά στελέχη για την αντιμετώπιση των ζητημάτων και του διεθνούς ανταγωνισμού στον τουριστικό κλάδο. Σύμφωνα με τη σελίδα της σχολής ,οι ειδικοί αναφέρουν ότι η Ελλάδα αποτελεί ιδανικό τουριστικό μέρος, και κυρίως η Θεσσαλονίκη, η οποία θεωρείται ως φοιτητική μητρόπολη και το σταυροδρόμι διάφορων πολιτισμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

3.1. Ρόλος τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ο ρόλος της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι διεθνώς αναγνωρισμένος. Οι δυνατότητες που προσφέρουν κυρίως λόγω των σημερινών οικονομικών δεδομένων είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Μέσω της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχουμε τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας καθώς και περαιτέρω εμπλουτισμό των γνώσεων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Πολλές χώρες προσπαθούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της τουριστικής βιομηχανίας εκμεταλλευόμενες τα εκπαιδευτικά συστήματα. Γνωρίζοντας τα σημερινά δεδομένα το ερώτημα που γεννάται είναι πώς μπορεί η Τριτοβάθμια τουριστική Εκπαίδευση να δώσει ικανά στελέχη και γνώστες του τουριστικού τομέα, προκειμένου να υπάρξει αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Γνωρίζοντας τη σπουδαιότητά τους το Υπουργείο τουρισμού λαμβάνει μέτρα για την ενίσχυση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αρχικά, αναθεωρεί την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση (ΙΕΚ,ΕΠΑΣ) με στόχο την εφαρμογή της θεωρίας στην πράξη, μέσω της τεχνικής εκπαίδευσης ,συνεισφέροντας άμεσα στους κλάδους του τουρισμού. Αναδιαρθρώνονται τα προγράμματα σπουδών σε Πανεπιστήμια και ΤΕΙ ώστε να υπάρξουν εξειδικευμένα στελέχη στην αγορά τα οποία θα ανταποκρίνονται στις διεθνείς αλλαγές. Σε συνεργασία με το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το οποίο προσφέρει ήδη τη δυνατότητα της εκπαίδευσης εξ αποστάσεως ,δημιουργεί προγράμματα στον τομέα του τουρισμού για εξ αποστάσεως εκπαίδευση , δίνοντας την ευκαιρία στον φοιτητή να αποκτήσει εξειδικευμένες γνώσεις χωρίς να είναι απαραίτητη η παρουσία και η μετακίνησή του. Μέσω της χρηματοδότησης του ΕΣΠΑ υπάρχουν ήδη προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, που αφορούν τους εποχιακά εργαζόμενους, αυτοαπασχολούμενους και επιχειρηματίες στον τουριστικό κλάδο. Επίσης απελευθερώνεται το επάγγελμα του ξεναγού, καθώς αναθεωρείται και το πρόγραμμα σπουδών στη Σχολή Ξεναγών, το οποίο θα διαρκεί τρία χρόνια. Τέλος, σε συνεργασία με το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος και άλλους φορείς του τουρισμού, το Υπουργείο μαζί με μία ομάδα από εμπειρογνώμονες εφαρμόζει έναν μηχανισμό για την αξιολόγηση και ανάλυση των θεμάτων της εκπαίδευσης, προκειμένου να αναδειχτούν με αυτόν τον τρόπο νέα προγραμμάτων σπουδών και να προσδιοριστούν οι ανάγκες στον τουρισμό. Όλο αυτό το εγχείρημα έχει σαν αποτέλεσμα τη βελτίωση των τουριστικών σπουδών και της κατάρτισης, αλλά και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τόπου μας (Υπουργείου Τουρισμού, 2017).

3.2 Γενικά

Ο τουριστικός τομέας αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Αποτελεί εδώ και χρόνια σημαντικό παράγοντα πηγής εσόδων για την εθνική μας οικονομία και την ανάπτυξη της χώρας μας ,και χαρακτηρίζεται ως ένα πολύπλοκο και πολυδιάστατο φαινόμενο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο καθοριστικό ρόλο παίζει ο άνθρωπος, αφού η ανταγωνιστικότητα εξαρτάται από την προσφερόμενη ποιότητα των ανθρώπινων πόρων και ιδιαίτερα από την ποιότητα των ανθρώπων που στελεχώνουν τις τουριστικές επιχειρήσεις. Σε αυτό έχει πολλά να προσφέρει η Τριτοβάθμια Τουριστική Εκπαίδευση που παρέχεται στους μελλοντικούς εργαζόμενους στον τουρισμό, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης και της αναβάθμισης των τουριστικών υπηρεσιών. Παράλληλα, όμως, αποτελεί και αντικείμενο προβληματισμού καθώς παρατηρούνται κωλύματα τα οποία χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης ώστε να αποφευχθούν τα αρνητικά και να αναδειχθεί η

θετική μελλοντική εξέλιξη της τουριστικής βιομηχανίας στην Ελλάδα. Η οργάνωση και ο τρόπος λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα μας εξαρτάται άμεσα από την ιστορία, την παράδοση, και τις κοινωνικοπολιτικές της ανάγκες χωρίς να δίνεται έμφαση στις διεθνείς αλλαγές που “γεννιούνται” στον τουριστικό τομέα. Τα βασικότερα προβλήματα του τουριστικού εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι:

- Αρχικά στο πρόγραμμα σπουδών. Υπάρχουν γενικευμένα προγράμματα σπουδών και έλλειψη ειδικών τμημάτων τουριστικών σπουδών, και κυρίως σε επίπεδο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Επίσης, λόγω της έξαρσης του αριθμού των φοιτητών για τις τουριστικές σπουδές, πέρα από την επαγγελματική κατάρτιση οι υπάρχουσες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων δεν επαρκούν (Η Καθημερινή, 2014).
- Να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη συνεργασία των φορέων της τουριστικής εκπαίδευσης και των επαγγελματικών οργανώσεων των εργαζομένων. Ο εκπαιδευτικός οργανισμός θα πρέπει να είναι άμεσα συνδεδεμένος με την αγορά εργασίας και άμεσα ενημερωμένος για τις εθνικές και διεθνείς εξελίξεις ώστε να είναι σε θέση να δώσει τα κατάλληλα εφόδια αλλά και την τεχνογνωσία στο εργατικό δυναμικό, ενισχύοντας έτσι και την ανταγωνιστικότητά του (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004)
- Επίσης, ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι οι λεγόμενοι αιώνιοι φοιτητές, οι οποίοι δεν ολοκληρώνουν άμεσα ή και ποτέ στον προβλεπόμενο χρόνο το πρόγραμμα σπουδών τους.

3.3. Πολιτικές για την τουριστική εκπαίδευση

“Ο βασικός στόχος της τουριστικής εκπαίδευσης πρέπει να είναι η επιμόρφωση ικανών ατόμων να απασχοληθούν σωστά με τον τουρισμό, και μέσω αυτού να συνεισφέρουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του. Ο ρόλος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι η διαμόρφωση ενός τρόπου σκέψης και μιας μεθοδολογίας εργασίας στους σπουδαστές με σκοπό την καλύτερη αλλά και γρηγορότερη αφομοίωση των γνώσεων και εμπειριών που αποκτούνται. Αν η προϋπόθεση για πράξη και δράση είναι η γνώση και η εμπειρία, συνεπώς ο κοινός δρόμος για την αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα χρειάζεται εξίσου:

- Σωστές σχολές και σωστές επιχειρήσεις
- Σωστούς καθηγητές και σωστούς επιχειρηματίες
- Άξιους και ικανούς σπουδαστές, καθώς και αξιοκρατικές διαδικασίες επιλογής και προώθησή τους στον χώρο“ (Σωτηριάδης, 1994, σελ. 54).

Τίθενται παρόλα αυτά προβληματισμοί σε σχέση με την παρεχόμενη Τουριστική Εκπαίδευση, και κατά πόσο ανταποκρίνεται στο μεταβαλλόμενο εθνικό και διεθνές περιβάλλον. Ο τουρισμός χαρακτηρίζεται ως ένα αναγνωρισμένο “επώνυμο” εθνικό προϊόν και απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή για την ανάπτυξή του, σύμφωνα με τα πρότυπα και τις πολιτικές της κάθε χώρας. Θεωρώντας ότι η εκπαίδευση (οργανωμένη παιδεία) είναι η προϋπόθεση για μια οργανωμένη κοινωνία και κατά συνέπεια για την ανάπτυξη του τουρισμού, συμπεραίνεται ότι η πρώτη πολιτική που πρέπει να ενδυναμωθεί και να βελτιστοποιηθεί δεν είναι άλλη από την ποιοτική τουριστική εκπαίδευση.

Η τουριστική πολιτική καθορίζει ποιοι στόχοι και ποιες ενέργειες πρέπει να ακολουθηθούν ώστε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της ιδιαίτερης περιοχής προορισμού υπό εξέταση. Οι πολιτικές ρυθμίζουν τις ενέργειες τις Κυβέρνησης, και αυτές των ιδιωτικών και μη κερδοσκοπικών τομέων. Όταν στον προγραμματισμό και στη χάραξη πολιτικής δεν περιλαμβάνονται ζητήματα του ανθρωπίνου δυναμικού, τότε οι αλλαγές στη δημόσια πολιτική και τη διαχείριση που σκέφτονται για τα ανθρώπινα δυναμικά, θα είναι πολύ δύσκολο να εφαρμοστούν για τις χώρες υποδοχής. (Conlin & Baum, 1994)

Η εθνική πολιτική εκπαίδευση εστιάζει στη νομοθεσία, στη χρηματοδότηση, στον συντονισμό των τουριστικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς η τουριστική εκπαίδευση θεωρείται επένδυση για τις αναπτυσσόμενες χώρες και κυρίως για την χώρα μας. Έτσι, η διασφάλιση της ποιοτικής τουριστικής εκπαίδευσης είναι πρωτίστως ευθύνη δικιά μας και μετέπειτα του κράτους και όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ανεξαρτήτως βαθμίδων. Απαραίτητη και δύσκολη στην εφαρμογή προϋπόθεση για την αποτελεσματική διεξαγωγή και ανάπτυξη της τουριστικής εκπαίδευσης στην χώρα μας είναι η συνεργασία όλων των εκπαιδευτικών τουριστικών ιδρυμάτων, συνεισφέροντας έτσι στη:

- Συστηματική παρακολούθηση του μεταβαλλόμενου τουριστικού περιβάλλοντος και στην προσαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος ώστε να εξυπηρετούνται οι σκοποί μιας γενικής εκπαίδευσης.
- Δημιουργία πολιτικής τουριστικής εκπαίδευσης με υψηλή ποιότητα, λαμβάνοντας έτσι μέριμνα για τη δημιουργία και την αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- Ταυτόχρονη επίτευξη των στόχων της τουριστικής πολιτικής για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος και ενδυνάμωση των τουριστικών επιχειρήσεων.

Μέσα από τη διαρθρωτική ανάπτυξη της τουριστικής πολιτικής εκπαίδευσης μπορεί αποτελεσματικά να (Γερνά, Παλησίδη & Πειστικού, 2011):

- Αναδειχτούν εξειδικευμένα στελέχη τουριστικών επιχειρήσεων ικανά να αντιμετωπίσουν και να λύσουν προβλήματα και ανάγκες της τουριστικής αγοράς.
- Αναπτυχθούν σύγχρονα τεχνολογικά θέματα αλλά και εκπαίδευσης των ενδιαφερόμενων στελεχών.

Στόχος του υπουργείου του τουρισμού είναι η χάραξη τουριστικής πολιτικής με στόχο την ανάπτυξη της χώρας. Το έργο αυτό πραγματοποιείται με την εφαρμογή βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων ώστε να υπάρξει ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας, ενίσχυση των επενδύσεων, βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης, και δημιουργία θετικής εικόνας της Ελλάδος στο διεθνές περιβάλλον (Υπουργείο Τουρισμού, 2017).

3.4 Η σπουδαιότητα των τουριστικών σπουδών

Ο τουρισμός αποτελεί ακόμα τη βαριά βιομηχανία στην Ελλάδα. Η εύρεση εργασίας, η οικονομική όσο και η ύπαρξη και η αύξηση μιας ανταγωνιστικής οντότητας, κρίνονται από το επίπεδο της επαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς ανάλογα με το επάγγελμα που ασκείται, απαιτείται και το αντίστοιχο γνωστικό υπόβαθρο. Μεγάλη βάση δίνεται στις τουριστικές σπουδές καθώς η ανάπτυξη της χώρας σε μεγάλο επίπεδο εξαρτάται από τον τουριστικό κλάδο (Edu Job, 2014). Οι σπουδές στον τουριστικό τομέα σε συγκεκριμένα επαγγέλματα έχουν αξιολογηθεί παράδοση σε αρκετές χώρες, έχουν, όμως, και επιφυλάξεις για το περιεχόμενο αυτών των σπουδών. Αυτό το φαινόμενο παρατηρείται κυρίως σε χώρες όπου η οικονομική σημασία στον τουριστικό κλάδο είναι μικρότερη. Στις χώρες αυτές το τουριστικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι έτσι οργανωμένο ώστε να ικανοποιεί κυρίως τις ανάγκες φιλοξενίας και εστίασης από καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην αποδίδεται η απαιτούμενη σημασία στο τουριστικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης και η σχετική διαδικασία να ξεκινάει αργότερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Γερμανία. Η χώρα αυτή θεωρείται ότι έχει ένα από τα καλύτερα και πιο αποτελεσματικά συστήματα τεχνικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, με εμφανή τη διάσταση καλά οργανωμένης μαθητείας. Το τεχνικό αυτό εκπαιδευτικό και επαγγελματικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης ικανοποιούσε τις ανάγκες φιλοξενίας και εστίασης της χώρας, διότι ο τουριστικός τομέας

για τη Γερμανία ήταν μικρής σημασίας. Έτσι, η ανάγκη για τη δημιουργία συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης πάνω στον τουρισμό δεν ήταν έντονη, μέχρι πρότινος, αφού ο τουριστικός κλάδος και πιο συγκεκριμένα ο κλάδος της φιλοξενίας και της εστίασης, ικανοποιείτο από το ήδη υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα.

Σε αντίθεση με τη Γερμανία άλλες χώρες όπως η Ελλάδα και η Πορτογαλία, όπου η σημασία του τουριστικού τομέα είναι πολύ σημαντική, τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι ανίσχυρα και αδύναμα. Για αυτό τον λόγο κρίθηκε απαραίτητη η ενδυνάμωσή τους από την πολιτεία με την δημιουργία ιδιαίτερων δομών τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ιδρύθηκαν έτσι οι Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης (ΑΣΤΕ) στην Ελλάδα, και το Εθνικό ίδρυμα για την τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Πορτογαλία (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004).

Σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου ο τουριστικός τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάκαμψη της οικονομίας, καθώς θεωρείται από τις βασικότερες πηγές εισοδήματος προσφέροντας σημαντικές δυνατότητες σταδιοδρομίας και θέσεις εργασίας, η σημαντικότητα των σπουδών παίζει πρωταρχικό ρόλο για την εξέλιξη και την αύξηση του τουριστικού κλάδου (Edu Job, 2014).

3.5 Ο προσανατολισμός των τουριστικών σπουδών

Το μίγμα των προγραμμάτων σπουδών αποτελείται από τη θεωρητική διδασκαλία και την πρακτική εξάσκηση. Αυτό εξαρτάται από την στάση που υιοθετείται σχετικά με τη σημασία και τη βαρύτητα που αποδίδεται στην πρακτική εξάσκηση καθώς και ανάλογα με το αντικείμενο του προγράμματος και την εκπαιδευτική βαθμίδα. Ως προς τη σημαντικότητα της θεωρητικής εκπαίδευσης οι απόψεις διαφέρουν και προέρχονται από δυο “ομάδες”: αφενός η πλευρά των εργοδοτών, η οποία θεωρεί σημαντικότερη όχι μόνο την πρακτική εξάσκηση αλλά και την πρακτικότερη κατεύθυνση των μαθημάτων από καθέδρας, και αφετέρου η πλευρά των εκπαιδευτικών, που ισχυρίζεται ότι είναι σημαντικότερο να εφοδιάζουν τους σπουδαστές με μια ικανοποιητική βάση θεωρητικών γνώσεων, καλλιεργώντας έτσι τις ικανότητές τους να σκέφτονται. Αυτού του είδους η παιδεία δεν αποκτάται κατά την εργασία, ενώ με την απόκτησή της κατά τη διάρκεια των σπουδών, βελτιώνονται οι ικανότητες του σπουδαστή όχι μόνο να αποκτήσει ευκολότερα πρακτικές γνώσεις κατά την άσκηση του επαγγέλματος, αλλά και να προσαρμόζεται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (Αθανασίου 2004, σελ. 54).

Σε χώρες όπου η παράδοση συστημάτων μαθητείας είναι ισχυρή, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην επαγγελματική κατάρτιση και πιο συγκεκριμένα στην πρακτική άσκηση στα επαγγέλματα του τουριστικού κλάδου. Παράδειγμα τέτοιων χωρών όπου δίνουν μεγάλη βαρύτητα στην πρακτική άσκηση είναι η Γερμανία, η Αυστρία, η Γαλλία. Στην Γερμανία η πρακτική άσκηση καταλαμβάνει το 70% του συνολικού προγράμματος σπουδών. Στην Αυστρία από την ηλικία των 15 ετών και άνω, τα επαγγελματικά προγράμματα σπουδών έχουν διάρκεια τριών ετών και καταλαμβάνουν το 80% του προγράμματος σπουδών, ενώ το 20% καταλαμβάνει το θεωρητικό μέρος. Στην Αυστρία επίσης τα ανώτερα επαγγελματικά προγράμματα (Hohere Lehraustalt für Tourismus) για παιδιά ηλικίας δεκαεσσάρων ετών και άνω, η διάρκεια των σπουδών είναι πέντε έτη και με τέσσερις περιόδους πρακτικής άσκησης το καλοκαίρι, που η κάθε μια έχει διάρκεια δύο μηνών. Επίσης, στην Ιταλία, οι περιφερειακές αρχές προσφέρουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης σε τουριστικά επαγγέλματα δευτεροβάθμιου επιπέδου. Η διάρκεια πρακτικής άσκησης και εδώ καταλαμβάνει πολύ μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με το θεωρητικό κομμάτι, και πιο συγκεκριμένα η πρακτική άσκηση συμβάλει στο 60% της κατανομής του χρόνου των σπουδών, ενώ το θεωρητικό κομμάτι στο 40% (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004).

Ενώ η πρακτική άσκηση συμβάλει στην επαγγελματική επιτυχία των φοιτητών διότι κατανοούν καλύτερα και κάνουν την θεωρία πράξη, στην Ελλάδα η πρακτική άσκηση αποτελεί ένα μικρό μέρος του προγράμματος σπουδών. Συνήθως πραγματοποιείται την

καλοκαιρινή περίοδο σε μια τουριστική επιχείρηση, όπως κάποιο ξενοδοχείο ή πρακτορείο. Συνολικά δηλαδή από τα οκτώ εξάμηνα φοίτησης η πρακτική άσκηση διαρκεί μόνο ένα εξάμηνο. Η στάση των εργοδοτών προς τους φοιτητές που ασκούν την πρακτική τους άσκηση, δεν είναι πάντα δίκαια καθώς λόγω των περιορισμένων γνώσεων τους αναλαμβάνουν δευτερεύουσες δουλειές μέσα σε μια τουριστική επιχείρηση. Συμπερασματικά, δε δίνεται πάντα η ευκαιρία στους ασκούμενους φοιτητές να γνωρίσουν και να εμπλουτίσουν περαιτέρω τις γνώσεις που αποκόμισαν από τα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα προχωρώντας από την θεωρία στην πράξη. Για αυτό το λόγο, κάποιες σχολές λειτουργούν δικές τους επιχειρήσεις όπου πραγματοποιούν και οι φοιτητές την πρακτική τους άσκηση, βοηθώντας τους έτσι να ασκηθούν με ικανοποιητικό τρόπο. Παράδειγμα τέτοιων σχολών που ακολουθούν αυτές τις μεθόδους και βοηθούν στην ένταξη των φοιτητών για πρακτική άσκηση, είναι οι Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης Κρήτης (ΑΣΤΕΚ) και Ρόδου (ΑΣΤΕΡ).

Για την επιτυχή οργάνωση προγραμμάτων πρακτικής άσκησης θα πρέπει να υπάρχει επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των παραγωγικών μονάδων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση ώστε οι φοιτητές να αξιοποιούν εποικοδομητικά το χρόνο τους κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, διευρύνοντας τις γνώσεις τους και αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα που τους ανατίθενται (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004).

3.6 Η κατοχύρωση των τίτλων σπουδών

Η αγορά εργασίας θα αναζητεί και θα επιδιώκει την απόκτηση πάντοτε σωστά καταρτισμένου και εκπαιδευμένου προσωπικού, σε κάθε κλάδο απασχόλησης του τουρισμού. Αυτό γίνεται γιατί οι τελειόφοιτοι από προγράμματα τουριστικών σπουδών έχουν βάσεις, ώστε να προσφέρουν για τις ανάγκες του τουριστικού τομέα. Διαθέτουν αρχικά πληροφορίες για την απασχόληση του τουριστικού τομέα ανά ειδικότητα ή και επάγγελμα. Δεύτερον, η απόκτηση αποφοίτων που έχουν πάρει μέρος σε προγράμματα από διάφορες περιοχές της χώρας, και τέλος οι απόφοιτοι διαθέτουν κατά ένα μέρος τεχνογνωσία και δεξιότητες πάνω στον τουριστικό τομέα λόγω των σπουδών (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004). Στις μεσογειακές κυρίως χώρες όταν οι φοιτητές αποφοιτήσουν και αποκτήσουν τίτλους τουριστικών σπουδών, τους παρέχονται επαγγελματικά δικαιώματα ή παροχές, μέσω του νόμου ή των συλλογικών συμβάσεων εργασίας (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004). Ο όρος, "επαγγελματικά δικαιώματα", σύμφωνα με τον ΕΟΠΠΕΠ αναφέρεται "στο δικαίωμα πρόσβασης σε συγκεκριμένες νομοθετικά ρυθμιζόμενες επαγγελματικές δραστηριότητες. Η ουσία της έννοιας της νομοθετικά ρυθμιζόμενης επαγγελματικής δραστηριότητας, αφορά αποκλειστικά τις δραστηριότητες εκείνες που εμπεριέχουν ανάληψη ευθύνης από τον επαγγελματία, έναντι δημόσιας αρχής. Οι προϋποθέσεις για την πρόσβαση σε νομοθετικά ρυθμιζόμενη επαγγελματική δραστηριότητα καθορίζονται με νόμους και Προεδρικά Διατάγματα. Στο πλαίσιο του καθορισμού των προϋποθέσεων για την άσκηση ενός επαγγέλματος καθορίζονται τα πεδία άσκησης του, οι βαθμίδες του επαγγέλματός του (π.χ. βοηθός, τεχνίτης, αρχιτεχνίτης), και οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση των σχετικών επαγγελματικών αδειών ανά πεδίο επαγγελματικής δραστηριότητας. Ενδεικτικά αναφέρεται ως παράδειγμα προϋπόθεσης η κατοχή άδειας για την άσκηση συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας, η οποία είναι συναρτημένη αφενός με την κατοχή συγκεκριμένων (ακαδημαϊκών ή μη) τίτλων σπουδών, αφετέρου (σε αρκετές περιπτώσεις) με την ιδιότητα μέλους της αντίστοιχης επαγγελματικής ένωσης" (ΕΟΠΠΕΠ, 2013). Όμως, σε πολλά κράτη όπου οι ρυθμίσεις της αγοράς εργασίας είναι πιο ευέλικτες τα εργατικά αυτά δικαιώματα και οι παροχές δεν εξασφαλίζονται αποκλειστικά από την απόκτηση τίτλου σπουδών, δηλαδή των τυπικών προσόντων, αλλά μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στα ουσιαστικά προσόντα, τα οποία είτε έχουν κατοχυρωθεί από πτυχίο είτε όχι.

Η τουριστική εκπαίδευση δεν μπορεί να υποκαταστήσει εξ ολοκλήρου την εκμάθηση κατά την εργασία με αποτέλεσμα η αγορά να υπερεκτιμά πολλές φορές την σπουδαιότητα των τουριστικών σπουδών. Στόχος της Τριτοβάθμιας Τουριστικής Εκπαίδευσης είναι ο εφοδιασμός των φοιτητών κυρίως με θεωρητικές γνώσεις ώστε να γνωρίσουν το αντικείμενο και μετέπειτα στην εργασία τους να εφαρμόσουν τη θεωρία στην πράξη. Δεν είναι πάντα, όμως, αυτό αποδεκτό, όπως κι έχει προαναφερθεί, διότι θεωρείται ότι η πρακτική γνώση υπερέχει της θεωρητικής. Σε αυτή την περίπτωση οι εργοδότες θα πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στην πρακτική εκπαίδευση των αποφοίτων ώστε να γνωρίσουν το αντικείμενο και να εξελιχθούν. Αυτή η διαδικασία συνεπάγεται και κάποιον κόστος κάνοντας έτσι του εργοδότες διστακτικούς στην απόφασή τους για την πρόσληψη προσωπικού που κατέχουν τίτλους σπουδών (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004).

Επί πλέον, παρατηρείται και ένα ακόμη φαινόμενο. Οι απόφοιτοι που προσλαμβάνονται από τις τουριστικές επιχειρήσεις, αφού γνωρίσουν το αντικείμενο και αποκτήσουν την απαιτούμενη εμπειρία, αποχωρούν από τις επιχειρήσεις που εργάζονται, αναζητώντας άλλες επιχειρήσεις που θα τους προσφέρουν καλύτερες απολαβές ανάλογες των προσόντων τους. Αυτό συνεπάγεται την πιθανότητα εύρεσης εργασίας σε μια ανταγωνιστική επιχείρηση του τωρινού εργοδότη.

Όλα αυτά αυξάνουν τη δυσπιστία των εργοδοτών για την πρόσληψη νέων με σπουδές, ιδιαίτερα όταν ακολουθούνται και από υψηλές οικονομικές απαιτήσεις οι οποίες είναι σύμφωνες με τον νόμο (Νίκα & Παπαδογιωργάκη, 2012). Σύμφωνα με τον Αθανασίου (2004, σελ. 73) *“η δυσπιστία αυτή επιβεβαιώνεται αρκετές φορές όταν η ποιότητα της εκπαίδευσης ή της κατάρτισης δεν είναι ικανοποιητική, οπότε και συμβαίνει, αρκετές φορές, ο μη επίσημα εκπαιδευόμενος ή καταρτισμένος αλλά έμπειρος εργαζόμενος, να αποβαίνει αποδοτικότερος από τον εκπαιδευόμενο”*.

3.7 Η αξιολόγηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Όλο και πιο πολύ αυξάνεται η πρακτική της αξιολόγησης, κυρίως της ποιότητας των σπουδών που έχει να κάνει άμεσα με την εκπαίδευση των φοιτητών αλλά και με τις ανάγκες της οικονομίας που καλύπτονται από το εκπαιδευμένο και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό. Σύμφωνα με τους Bush & Bell (2002, σελ. 300) *“ο όρος, “evaluation”, που αντιστοιχεί απόλυτα στον ελληνικό “αξιολόγηση”, δηλώνει τη στάθμιση της αξίας ενός προσώπου, ενός πράγματος κ.λπ., ως προς κάτι άλλο, εξωτερικό και διαφορετικό σε σχέση με το αξιολογούμενο. Στον χώρο της εκπαίδευσης η αξιολόγηση αναφέρεται στη στάθμιση της ικανότητας ενός εκπαιδευόμενου να πράττει κάτι, ενός διδάσκοντος να μεταδίδει γνώσεις, ενός συστήματος ή μιας διαδικασίας να έχει ένα επιδιωκόμενο αποτέλεσμα”*.

Η έννοια της αξιολόγησης μπορεί να αναφέρεται στο αποτέλεσμα της εκπαίδευσης ή σε ένα αρχικό στάδιό της. Οι κυριότεροι άξονες στους οποίους προσανατολίζεται η εκπαίδευση έχουν να κάνουν:

- Με το πρόγραμμα σπουδών

Κατά πόσο το πρόγραμμα σπουδών ανταποκρίνεται στους στόχους και τις ανάγκες της εκπαίδευσης και κατ' επέκταση της επαγγελματικής κατάρτισης. Όπως εάν είναι επαρκής ο χρόνος για την ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού προγράμματος, εάν οι στόχοι είναι σαφείς ή ακόμη και αν έχουν ενταχθεί μέσα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα εκπαιδευτικές δραστηριότητες, ώστε να βοηθήσουν στην ομαλή επίτευξη των στόχων.

- Με το αποτέλεσμα του προγράμματος σπουδών

Εάν υπάρχει το επιθυμητό αποτέλεσμα στο πρόγραμμα σπουδών σχετικά με την επίτευξη των μαθησιακών σκοπών του προγράμματος. Τα κριτήρια αξιολόγησης είναι τρία, και έχουν να κάνουν με την αντίδραση των εκπαιδευομένων και με το κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι με το πρόγραμμα σπουδών. Η μάθηση, που αναφέρεται στις γνώσεις που

έχουν λάβει οι φοιτητές και στη βελτίωση των ικανοτήτων τους, και τέλος η συμπεριφορά που αναφέρεται στην αλλαγή της συμπεριφοράς των εκπαιδευομένων, μέσω των γνώσεων αλλά και των πληροφοριών που πήραν από το Τριτοβάθμιο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα.

- Με τους εκπαιδευτικούς

Αναφέρεται στην ισορροπία που υπάρχει στο πρόγραμμα σπουδών, και των μεθόδων διδασκαλίας των εκπαιδευτικών. Πιο συγκεκριμένα, έχει να κάνει με τις γνώσεις που κατέχει ο εκπαιδευτικός αλλά και με τη μετάδοση αυτών στους φοιτητές, και γενικά με το εκπαιδευτικό κλίμα που επικρατεί ως προς την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας με τους σπουδαστές (Στρατάκη, 2015). Σύμφωνα με τον Αθανασίου (2004, σελ. 60) *“η αξιολόγηση της συμβολής της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην ικανοποίηση των αναγκών των διάφορων κλάδων της οικονομίας, με εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, γίνεται συνήθως με βάση δειγματοληπτικές έρευνες μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων καθώς και με την παρακολούθηση της εργασιακής πορείας των αποφοίτων των διάφορων εκπαιδευτικών προγραμμάτων Το περιεχόμενο της αξιολόγησης εξαρτάται από τους στόχους που θέλει να ικανοποιήσει. Στόχος της αξιολόγησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι η βελτίωση και αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της επαγγελματικής κατάρτισης, προσδιορίζοντας την αποτελεσματικότητά της”*.

Η ποιότητα της εκπαίδευσης και τα αποτελέσματά της διακρίνονται όταν οι εκπαιδευμένοι εργαζόμενοι μπορούν να ανταποκριθούν σε ικανοποιητικό βαθμό στα καθήκοντά τους. Από πλευράς επιχείρησης, πέρα από τις γνώσεις των εργαζομένων συμπεριλαμβάνεται και η ικανότητά των εργαζομένων να μπορούν να προσαρμόζονται στο μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον (Στρατάκη, 2015).

Στην Ελλάδα πραγματοποιούνται συνεχείς αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στόχος αυτών είναι η βελτίωση της ποιότητας Τα αποτελέσματα των αλλαγών δεν είναι ικανοποιητικά διότι δε λαμβάνονται τα απαραίτητα μέτρα ώστε να γίνουν ακριβείς διατυπώσεις σχετικά με την παρούσα ποιότητα της εκπαίδευσης αλλά και για τις μεταβολές που προκύπτουν απ’ τις αλλαγές αυτές. Υπάρχουν κάποιοι διεθνείς οργανισμοί που πραγματοποιούν μετρήσεις σχετικά με τα αποτελέσματα της ποιότητας της εκπαίδευσης. Για την αντιμετώπιση και την αποφυγή της συνεχούς αλλαγής στο εκπαιδευτικό σύστημα θα βοηθούσε ένα είδος συστηματικής παρακολούθησης της παρεχόμενης ποιότητας της τουριστικής εκπαίδευσης ώστε να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες και τα κενά του εκπαιδευτικού συστήματος της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Νίκα & Παπαδογιωργάκη, 2012).

3.8 Η ποιότητα των τουριστικών σπουδών

Όπως έχει προαναφερθεί, ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό και αναπόσπαστο στοιχείο βελτίωσης της χώρας μας, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικοπολιτικά. Πρωταρχικό ρόλο για την ανάπτυξη του τουρισμού και τις προοπτικές βιωσιμότητας των επιχειρήσεων του τομέα είναι η παρεχόμενη τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση, και η βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών σπουδών. Οι επικρατούσες συνθήκες ως προς την ποιότητα των τουριστικών σπουδών δεν είναι ικανοποιητικές. Για την επίτευξη καλής ποιότητας σπουδών σημαντικό ρόλο παίζει η επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων της τριτοβάθμιας τουριστικής εκπαίδευσης, καθώς και η ικανοποίηση των αναγκών της παραγωγικής διαδικασίας.

“Από τη φύση των πραγμάτων η καλής ποιότητας εκπαίδευση και η “παραγωγή” αποφοίτων που να μπορούν να κερδίσουν την εκτίμηση της εργοδοσίας και να συμβάλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού κλάδου είναι διαδικασία που απαιτεί χρόνο και επίμονη προσπάθεια. Ένα νέο εκπαιδευτικό προϊόν το οποίο συγκεκριμένα στην περίπτωση του τουρισμού παράγεται με πρωτοβουλία της εκπαίδευσης, υπόκειται, ως προς την ποιότητά του, σε μια διαδικασία που εύκολα μπορεί να διολισθήσει σε φαύλο κύκλο. Για τους ικανότερους υποψήφιους σπουδαστές, που

μπορεί να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε δοκιμασμένα προγράμματα σπουδών σε άλλα αντικείμενα, που υπόσχονται καλή καριέρα, η ελκυστικότητα ενός νέου προγράμματος είναι κατά κανόνα χαμηλή” (Αθανασίου, 2004: 61).

Το μείζον θέμα που απασχολεί τους φοιτητές για την επιλογή της σχολής που διαθέτει καλύτερη ποιότητα, είναι οι δημόσιες ή ιδιωτικές σχολές. Αν ο μαθητής επιλέξει και καταφέρει να μπει σε κάποιο Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα τότε μπορεί να αποκτήσει σημαντικές γνώσεις και δεξιότητες πάνω στον τουριστικό τομέα, και αν θελήσει στη συνέχεια να προχωρήσει στη διεξαγωγή ενός μεταπτυχιακού. Από την άλλη πλευρά, αν ο μαθητής επιλέξει μια ιδιωτική σχολή για την απολαβή των γνώσεων πάνω στον τουρισμό, πάλι θα αποκομίσει εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, όπως και διεθνή εμπειρία. Τα περισσότερα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού δίνοντας την ευκαιρία στον φοιτητή να αποκτήσει μέχρι έναν βαθμό διεθνή εμπειρία. Το αρνητικό στην επιλογή ιδιωτικής σχολής, είναι ότι ο φοιτητής στη συνέχεια δεν θα έχει την δυνατότητα φοίτησης σε δημόσια μεταπτυχιακά προγράμματα στην Ελλάδα. Σε αυτή την περίπτωση ο φοιτητής μπορεί να εμπλουτίσει τις γνώσεις του με μεταπτυχιακό της ίδιας ή άλλης ιδιωτικής σχολής αποκτώντας την απαιτούμενη εξειδίκευση στον ανάλογο τομέα του τουρισμού που αυτός επιθυμεί. Μια άλλη λύση για την εκπαίδευση σε τουριστικές σπουδές, είναι η είσοδος σε οποιοδήποτε πανεπιστήμιο όπως για παράδειγμα αυτό της Διοίκησης Επιχειρήσεων, και στη συνέχεια η είσοδος σε ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα του τουρισμού στα ελληνικά πανεπιστήμια (TravelDailyNews, 2008)

Γενικά παρατηρείται ότι υπάρχει μειωμένη εκτίμηση των τουριστικών σπουδών δεδομένης της άποψης ότι οι φοιτητές που μπαίνουν σε τουριστικές σχολές δεν έχουν αυξημένες δυνατότητες. Συμπεριλαμβανομένων και των μειωμένων διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων για νέα εκπαιδευτικά προγράμματα που οδηγούν στην "παραγωγή" ενός μέτριου εκπαιδευτικού "προϊόντος", πράγμα που μειώνει την ποιότητα της τουριστικής εκπαίδευσης και απογοητεύει τους εκπροσώπους της αγοράς. Αντίθετα, όσο πιο υψηλή είναι η εικόνα και το γόητρο του ιδρύματος και του προγράμματος σπουδών που παρέχει, τόσο περισσότερους υποψήφιους φοιτητές προσελκύει.

Το γόητρο που αφορά την επαγγελματική κατάρτιση συνδέεται άμεσα με τις παρεχόμενες δυνατότητες για επαγγελματική ανάπτυξη που προσφέρει η επιχείρηση. Σε αυτό δεν συμπεριλαμβάνεται μόνο η χρηματική απολαβή που λαμβάνουν οι εργαζόμενοι αλλά και άλλοι παράγοντες οι οποίοι είναι εξίσου σημαντικοί. Τέτοιοι είναι οι παράγοντες που έχουν να κάνουν με την ψυχολογία των εργαζομένων, όπως η δυνατότητα προαγωγής και ανέλιξης, η αναγνωρισιμότητα του ατόμου στην αγορά εργασίας, οι συνθήκες εργασίας, οι σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων, και η ασφάλιση. Στις μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις οι ευκαιρίες για επαγγελματική σταδιοδρομία και ανέλιξη του ατόμου είναι περισσότερες σε σχέση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τέτοιο παράδειγμα είναι η επαγγελματική εξέλιξη ενός μάγειρα σε chef.

Συμπερασματικά, οι τουριστικές σπουδές στην χώρα μας έχουν βελτιωθεί σε σχέση με το παρελθόν αλλά λόγω της συνεχούς μεταβολής στο διεθνές περιβάλλον χρειάζονται προσπάθειες για τη συνεχή αναβάθμιση της ποιότητας των τουριστικών σπουδών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω:

- Της παροχής πληροφόρησης για τη διεθνή εμπειρία από χώρες όπου το επίπεδο της ποιότητας είναι αρκετά ικανοποιητικό.
- Της συνεργασίας των ιδρυμάτων της χώρας μας με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εξωτερικού, τα οποία παρέχουν τουριστικές σπουδές τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικών όσο και σε επίπεδο ανταλλαγής μαθητών.
- Της διάθεσης χρηματοδοτικών πόρων από το δημόσιο για την ανάπτυξη της τουριστικής εκπαίδευσης, και κατά συνέπεια τη βελτίωση της παρεχόμενης ποιότητας των τουριστικών σπουδών.

- Της αξιολόγησης τόσο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων με εκπαιδευτικά κριτήρια όσο και της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων της ικανοποίησης που λαμβάνουν οι εργοδότες από τους αποφοίτους.
- Της αναβάθμισης των διαδικασιών πιστοποίησης ώστε οι σχετικές εξετάσεις να είναι ουσιώδεις και να έχουν αποτέλεσμα.
- Της φροντίδας και της ενίσχυσης της ποιότητας των εκπαιδευτικών, που καλούνται να διεξάγουν ειδική ύλη και μεθόδους πέραν της γενικής παιδείας, για την ανάπτυξη των ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων των φοιτητών στον τουριστικό τομέα (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2004).

Γενικά, η συμβολή της Τριτοβάθμιας Τουριστικής Εκπαίδευσης και πρακτικής άσκησης είναι πολύ σημαντική διότι βοηθάει το άτομο να αποκτήσει ομαδικό πνεύμα, φιλική και υπεύθυνη συμπεριφορά, εμπλουτισμό των γνώσεων σε διοικητικά θέματα, καθώς και την ικανότητα ανάπτυξης πρωτοβουλιών- ειδικά αν αυτό γίνεται σε συνδυασμό με τη γνώση ξένων γλωσσών. Άρα, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην παροχή ποιοτικής εκπαίδευσης για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας μας και για την ανάδειξη ικανών εργαζομένων σε εθνικό και διεθνές περιβάλλον με εξειδικευμένες γνώσεις και ικανότητες.

Κεφάλαιο 4^ο: Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τις δεξιότητες και τα προσόντα αποφοίτων τουριστικών σπουδών

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται προηγούμενες μελέτες που έχουν διεξαχθεί και σχετίζονται με τις δεξιότητες και τα προσόντα των αποφοίτων τουριστικής εκπαίδευσης. Έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες κατά καιρούς καθώς οι δεξιότητες και τα προσόντα που αποκτούν οι απόφοιτοι των Τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων παίζουν καθοριστικό ρόλο στην κοινωνικοπολιτική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας. Τα αποτελέσματα των ερευνών που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα κατέχουν σημαντικό ρόλο, καθώς δίνουν μια γενική εικόνα για την αποτελεσματικότητα των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών προγραμμάτων αλλά και για το επίπεδο εκπαίδευσης και γνώσης των απόφοιτων τους.

Οι Goldsmith & Smirli (1995) αναφέρουν ότι οι σπουδές στην Ελλάδα χρειάζονται αναβάθμιση. Απαιτείται περισσότερη προσοχή στις τεχνικές διοίκησης, στη φροντίδα πελατών, στο ανθρώπινο δυναμικό, στο marketing, στα οικονομικά και στη νομοθεσία. Ο Λογοθέτης (1993), σύμβουλος της Ένωσης Ξενοδόχων Ρόδου, είχε προτείνει εδώ και 25 χρόνια την αναβάθμιση της ΑΣΤΕΡ σε πανεπιστημιακό ίδρυμα. Το 76,6% των ιδιοκτητών ξενοδοχείων Ρόδου και το 83,3% των διευθυντών υποστήριξαν αυτή την ιδέα. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο τουρισμού και έρευνας ξενοδοχείων και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου για τη μόρφωση και την εκπαίδευση των προγραμμάτων, παρουσιάζονται τα προβλήματα που έχουν προκύψει στην εκπαίδευση καθώς και τη θέληση που υπάρχει για να λυθούν. Επίσης, πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο τουρισμού και της έρευνας ξενοδοχείων δείχνει ότι το 51,1% των ιδιοκτητών ξενοδοχείων και το 44,1% των διευθυντών είναι απόφοιτοι λυκείου, χωρίς περαιτέρω τυπική εκπαίδευση, ενώ το υπόλοιπο 48,9% των ξενοδόχων και 55,9% των διευθυντών έχουν αποφοιτήσει από κάποιο τριτοβάθμιο ίδρυμα.

Όπως αναφέρουν στο άρθρο τους οι Christou & Eaton (2000), προκειμένου να ικανοποιηθούν οι πελάτες μέσω της παροχής ποιοτικών υπηρεσιών από ειδικευμένο και ικανό προσωπικό, πρέπει να υπάρχει ένα αποτελεσματικό σύστημα φιλοξενίας και τουρισμού καθώς, αυτό συμβάλλει στη διαμόρφωση των μελλοντικών διευθυντικών στελεχών για την παροχή υγιούς ηγεσίας. Επίσης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων στους ανθρώπινους πόρους (Baum 1995), βοηθάει στην επιτυχία της φιλοξενίας ή του τουρισμού (Go, Monachello & Baum 1996). Το εργατικό δυναμικό πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες για να δημιουργήσει μια αλυσίδα αξιών που εξυπηρετεί τους πελάτες. Η Tas' (1988) πραγματοποίησε μια μελέτη στην οποία διερευνούσε τις διοικητικές ικανότητες που απαιτούνται από τους απόφοιτους προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις μιας ξενοδοχειακής επιχείρησης. Περιελάμβανε την εξέταση των απόψεων των γενικών διευθυντών 75 ξενοδοχείων με 400 ή περισσότερα δωμάτια. Η διεξαγωγή αντίστοιχης έρευνας από τον Baum στο Ηνωμένο Βασίλειο βασίστηκε στην ανταπόκριση 118 γενικών διευθυντικών στελεχών από 223 ξενοδοχεία με 150 ή περισσότερα δωμάτια. Η παρούσα έρευνα περιγράφει την αναπαραγωγή των μελετών Tas' και Baum's στην Ελλάδα, ενός παραδοσιακού προορισμού στην Ευρώπη. Το πιο προφανές αποτέλεσμα της μελέτης είναι ότι οι γενικοί διευθυντές προσδιόρισαν τις "κύριες δεξιότητες" ως τις πιο ουσιαστικές. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι οι Έλληνες εργοδότες έχουν υψηλότερες απαιτήσεις και προσδοκίες για πιθανές προσλήψεις από τους Βρετανούς και τους Αμερικανούς ομολόγους τους. Ένα άλλο ενδιαφέρον αποτέλεσμα της έρευνας είναι ότι η πλειονότητα των ξενοδόχων των χωρών της Βρετανίας και της Αμερικής συμφώνησαν ποια είναι η πιο ουσιαστική ικανότητα για τους εκπαιδευόμενους. Η ικανότητα να διαχειρίζονται τα προβλήματα των επισκεπτών με κατανόηση και ευαισθησία. Οι πιο ουσιαστικές δεξιότητες κατέχουν την πρώτη θέση του μεγαλύτερου καταλόγου ερευνών σε αυτές τις χώρες.

Στο άρθρο του ο Lin (2002) κάνει αναφορά στην εντυπωσιακή ανάπτυξη της ανώτερης εκπαίδευσης στην Ταϊβάν, πάνω στην έρευνα φιλοξενίας που, όμως, ακόμα θεωρείται σχετικά καινούργια σε σχέση με άλλα προγράμματα. Πιο συγκεκριμένα έκανε μια έρευνα προκειμένου να παρατηρηθεί ποιες είναι οι ικανότητες που θα οδηγήσουν κατά πάσα πιθανότητα το άτομο να πετύχει επαγγελματικά. Ο ερευνητής πήρε δείγμα από 200 άτομα που ήταν ειδικοί σε θέματα δεξιοτήτων στον τουρισμό. Πολλοί από αυτούς παρατήρησαν διάφορες ικανότητες που χρειάζονται από τους manager φιλοξενίας ώστε να πετύχουν. Μερικά από αυτά είναι η διπλωματία, οι αποφάσεις personal management, η προσαρμογή σε αλλαγές του περιβάλλοντος, ηθικές αρχές, και δημιουργική σκέψη. Το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας δείχνει ότι οι ικανότητες που έχουν να κάνουν με τη συνομιλία και την προσαρμογή συνήθως οδηγούσαν σε μια επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα.

Οι Agut, *et. al.* (2003) πραγματοποίησαν για την Ισπανική βιομηχανία φιλοξενίας μια μελέτη στοχεύοντας στον εντοπισμό των αναγκών των διοικητικών ικανοτήτων, στη διαφοροποίηση των σημερινών και μελλοντικών απαιτήσεων των διευθυντών, και στην αναγνώριση της σχέσης των αναγκών των διοικητικών ικανοτήτων και των απαιτήσεων κατάρτισης. Το δείγμα της έρευνας αποτελείτο από 80 Ισπανούς διευθυντές / διοικητικά στελέχη ξενοδοχείων και εστιατορίων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι ικανότητες διοίκησης εξαρτώνται κυρίως από τον υπολογισμό, τις γλώσσες, και την οικονομική χρηματοοικονομική διαχείριση. Οι γενικές διοικητικές ικανότητες πρέπει να εμφανίζονται ως επί το πλείστον στην αποτελεσματικότητα της απόδοσης εργασίας, στον αυτοέλεγχο, και στις κοινωνικές σχέσεις. Όσον αφορά τις ανάγκες των διευθυντών, παρατηρήθηκε πως η οικονομική και χρηματοοικονομική διαχείριση και η πληροφορική, είναι τα στοιχεία που παρουσιάζουν μεγαλύτερο έλλειμμα ενώ, το μέσο μεγαλύτερο έλλειμμα εντοπίζεται στον έλεγχο των βιαστικών αντιδράσεων σε εξαιρετικά συναισθηματικές συμπεριφορές των ατόμων. Επίσης, ένα σχετικό ζήτημα που αφορά την κατάρτιση και την διάρκεια της είναι η πρόληψη και η πρόβλεψη για τις αλλαγές στον χώρο εργασίας και στο οργανωτικό πλαίσιο. Εξετάστηκε ο βαθμός στον οποίο οι ανάγκες των στελεχών των εκπαιδευτικών είναι παρούσες ή προσανατολισμένες στο μέλλον. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι διευθυντές επικεντρώθηκαν κυρίως στις τρέχουσες ανάγκες κατάρτισης και πολύ σπάνια είχαν προληπτικό προσανατολισμό στην εκπαίδευσή τους. Ακόμη, πολλοί manager συνήθως ζητούν κατάρτιση που προσανατολίζεται προς τη βελτίωση των τεχνικών διευθυντικών ικανοτήτων, και σπάνια ζητούν κατάρτιση σε γενικές διοικητικές ικανότητες. Πολλές ερμηνείες αυτού του είδους θα μπορούσαν να αναφέρονται στο ότι δεν προσδιορίζουν αυτές τις γενικές διοικητικές ικανότητες ως σημαντικές ή ως προτεραιότητα για την εκτέλεση της εργασίας τους. Μια άλλη ερμηνεία θα μπορούσε να είναι ότι δεν πιστεύουν ότι αυτό το είδος των ικανοτήτων μπορεί να επιτευχθεί με την κατάρτιση. Τέλος, εάν η ζήτηση για κατάρτιση ήταν στρατηγική και λειτουργική, θα έπρεπε να δοθεί προτεραιότητα στις ικανότητες που παρουσιάζουν περισσότερα ελλείμματα ή εκείνες που θα ήταν πιο συναφή βραχυπρόθεσμα. Τα νέα στελέχη μπορεί να αντιληφθούν ότι η ανάγκη τους δεν είναι ανησυχητική, επομένως, δεν θεωρούν την επένδυση χρόνου και χρήματος στην εκπαίδευση ως χρήσιμη πορεία δράσης. Οι διευθυντές θα μπορούσαν ακόμη να εξετάσουν άλλες στρατηγικές για την επίλυση των ελλειμμάτων των ικανοτήτων, όπως ο επανασχεδιασμός της εργασίας, η καινοτομία στον τομέα της απασχόλησης, ή η βελτίωση του οργανωτικού κλίματος. Συμπερασματικά, αυτή η έρευνα συμβάλλει στην ανάλυση και στον εντοπισμό των ελλειμμάτων των διοικητικών ικανοτήτων ώστε να μπορούν να αντιμετωπιστούν με την καταλληλότερη στρατηγική, και να βελτιωθούν οι επιδόσεις των θέσεων εργασίας. Ταυτόχρονα συντείνει στη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών με στόχο τη μεγαλύτερη ικανοποίηση του πελάτη.

Ο Tesone και ο Ricci το 2006, πραγματοποίησαν μια έρευνα στην κεντρική μητρική στατιστική περιοχή της Φλόριντας (MSA), ώστε να προσδιορίσουν τις πρακτικές αντιλήψεις των διευθυντών σχετικά με τις προσδοκίες των εργαζομένων στον τομέα της φιλοξενίας σε επίπεδο εισόδου. Το άρθρο εξετάζει τις μελλοντικές έρευνες στους τομείς των σύνθετων προφίλ των εργαζομένων, των προτιμήσεων για κίνητρα, και της συγκριτικής αξιολόγησης. Η σπουδαιότητα της μελέτης είναι ότι απευθύνεται σε ένα θέμα που ενδιαφέρει τους ερευνητές. Αυτοί είναι σε θέση να επικοινωνούν με τους

εκπαιδευτικούς και τους επαγγελματίες του ανθρώπινου δυναμικού της MSA μελετώντας τα ευρήματα αυτά, με στόχο να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση και τη μάθηση των μαθητών σε αυτά τα θέματα για μελλοντικές θέσεις στον κλάδο της φιλοξενίας. Ο στόχος μιας τέτοιας έρευνας είναι ο συνδυασμός μεταξύ των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ευθυνών. Με δύο λόγια, των ικανοτήτων και αντίληψης. Η λήψη αυτών των ανακαλύψεων και η άμεση ενσωμάτωσή τους σε προγραμματιστές προγραμμάτων σπουδών και εκπαιδευτικούς, στα προγράμματα φιλοξενίας ανώτατης εκπαίδευσης, περιλαμβάνονται στο MSA της κεντρικής Φλόριντας. Θα βοηθήσουν τα άτομα αυτά να ενσωματώσουν εργαλεία κατάρτισης και εκπαίδευσης ώστε να ταιριάζουν καλύτερα με τις αντιλήψεις και τις γνώσεις των επαγγελματιών ,δεξιότητες / ικανότητες και στάσεις ,που είναι απαραίτητες και ανεκτίμητες στον κλάδο της φιλοξενίας σε αυτό το συγκεκριμένο MSA.

Το 2010 πραγματοποιήθηκε μια έρευνα από τους Diplari και Dimou, που στόχος της ήταν η ανάλυση του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και πιο συγκεκριμένα η διάρθρωση της δημόσιας τουριστικής εκπαίδευσης και η αποτελεσματικότητα αυτής, προκειμένου να διατυπωθεί εάν υπάρχει ανάγκη αναδιάρθρωσης και ανάπτυξης της. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας κάθε συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και οργανισμών που σχετίζονται με τον Τουρισμό θεωρείται πολύ χρήσιμη και εποικοδομητική. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης αποκάλυψαν μια συνολική συμφωνία μεταξύ των απόψεων που εκφράζουν οι απόφοιτοι τουριστικής εκπαίδευσης και τα στελέχη του τουρισμού. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η παρεχόμενη τουριστική εκπαίδευση στην Ελλάδα θεωρείται ικανοποιητική. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τόσο οι απόφοιτοι όσο και τα στελέχη της βιομηχανίας θα υποστήριζαν μια πιθανή συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των τουριστικών φορέων και αρχών, συμπεριλαμβανομένων των ενώσεων τουριστικών επιχειρήσεων και ξενοδοχείων, εθνικές και τοπικές τουριστικές οργανώσεις, όπως και άλλα.

Ο Huang και ο Lin (2011) πραγματοποίησαν μια μελέτη που σκοπός της είναι να εξετάσει τις βασικές δεξιότητες που πρέπει να κατέχουν οι εκπαιδευόμενοι στον τομέα της φιλοξενίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι βασικές δεξιότητες διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των μανάτζερς στον τομέα της φιλοξενίας και των φοιτητών. Δόθηκαν προτάσεις για τη βελτίωση της προετοιμασίας των ατόμων στη τουριστική βιομηχανία. Επίσης, από αυτή την έρευνα προήλθαν τρία βασικά συμπεράσματα. Πρώτον, κάποιες βασικές ικανότητες αποτιμήθηκαν διαφορετικά από τους μανατζερς και διαφορετικά από τους φοιτητές. Διαφέρουν αισθητά όσον αφορά τις απόψεις τους σχετικά με τις πρακτικές και τις γνώσεις διαχείρισης. Δεύτερον, η εστίαση σε αυτό το μάθημα ήταν σχετικά με τις βασικές δεξιότητες που χρειάζονταν οι απόφοιτοι για να εισέλθουν στη θέση των ασκούμενων μανατζερ. Από τη μελέτη αυτή διαπιστώθηκε ότι οι βασικές γνώσεις της γλωσσικής επάρκειας ή της ποικιλομορφίας, των δεξιοτήτων επικοινωνίας, της προσαρμοστικής ηγεσίας και της ανάπτυξης πελατειακών σχέσεων, ήταν τα πιο σημαντικά για τους εκπαιδευόμενους. Τέλος, αυτή η έρευνα αναδεικνύει μια προσέγγιση για την αντιμετώπιση του προβλήματος των διαφορετικών απόψεων μεταξύ των διευθυντών φιλοξενίας και των ερευνητών, για τις βασικές ικανότητες που απαιτούνται από τους διευθυντές της τουριστικής βιομηχανίας. Τα κενά αυτά μπορούν να αποδειχτούν χρήσιμα όσον αφορά τη μείωση του κόστους και του χρόνου κατάρτισης των εργαζομένων. Η προηγούμενη εργασία στον τομέα της διαχείρισης των ανθρωπίνων πόρων στη βιομηχανία της φιλοξενίας έχει δείξει ότι η μείωση του χάσματος μεταξύ εκπαίδευσης και βιομηχανίας μπορεί να βελτιώσει τις δεξιότητες των εργαζομένων και να μειώσει τον κύκλο εργασιών, (Ghiselli, & Lopa, & Bai, 2001, Vallen & Casado, 2000).

Οι Phelan και Mills (2011) διεξήγαγαν έρευνα προκειμένου να διευκρινιστούν οι γνώσεις, οι δεξιότητες, και οι ικανότητες που είναι απαραίτητες για τους φοιτητές ώστε να πετύχουν σε θέσεις διοίκησης. Πιο συγκεκριμένα ερεύνησαν την ανάγκη για εξειδικευμένη εκπαίδευση σε προγράμματα διοίκησης φιλοξενίας και τα προσόντα που απαιτούνται από τους υποψήφιους εργαζομένους. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας επικεντρώθηκαν σε τέσσερα απαραίτητα προσόντα: την ικανότητα να προγραμματίζεις, την ηθική στην εργασία, προσωπικά χαρακτηριστικά, και αυτοκυριαρχία. Συμπερασματικά, μελετήθηκε η

ανάγκη για συγκεκριμένες γνώσεις που θα έπρεπε να κατέχουν τα διευθυντικά στελέχη σε επίπεδο εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τις απαντήσεις της έρευνας τα θέματα στα οποία δόθηκε περισσότερη σημασία είναι οι ικανότητες σχεδιασμού, ο επαγγελματισμός και η ηθική στη δουλειά.

Το 2012, ο Azim διεξήγαγε μια έρευνα η οποία στοχεύει στην παρακολούθηση της προόδου, της σταδιοδρομίας των αποφοίτων της σχολής τουρισμού και ξενοδοχείων, στο Πανεπιστήμιο Minia. Επίσης, διερεύνησε το κατά πόσο υπάρχει κάποιο κενό ανάμεσα στην τουριστική εκπαίδευση και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, σύμφωνα με τις απόψεις των αποφοίτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 76% των αποφοίτων είχαν βρει δουλειά, με το 78% από αυτούς να απασχολείται στον τομέα της φιλοξενίας και του τουρισμού. Παρόλο που ένας μεγάλος αριθμός αποφοίτων βρίσκει δουλειά σε αυτόν τον τομέα, οι μισοί από αυτούς αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη δουλειά τους. Τις περισσότερες φορές αυτό οφείλεται στην έλλειψη των γνώσεων ξένων γλωσσών, η οποία ακολουθείται από την έλλειψη εμπειρίας. Το αποτέλεσμα της έρευνας δείχνει ότι το σύστημα τουριστικής εκπαίδευσης θα πρέπει να παρακολουθείται μόνιμα προκειμένου να παραμένει ενημερωμένο, ώστε να παρακινήσει και να δώσει τη δυνατότητα στους νέους να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις του αύριο όσον αφορά την τουριστική βιομηχανία.

Οι Weber, Crawford και Dennison, το 2012, πραγματοποίησαν μια έρευνα στα πλαίσια μιας συστηματικής μελέτης των κύριων δεξιοτήτων που απαιτούνται για διευθυντικές θέσεις. Σε όλες τις ερευνητικές δεξιότητες που σχετίζονται με το μάντζμεντ, οι βασικές ικανότητες περιλαμβάνουν δεξιότητες που μπορούν να ταξινομηθούν ως κύριες. Ο σκοπός των συγγραφέων σε αυτό το πρόγραμμα είναι να αποκτήσουν και να κατανοήσουν οι επαγγελματίες του ανθρώπινου δυναμικού τη σημασία των κύριων δεξιοτήτων που βρέθηκαν στη βιβλιογραφία. Από τις 116 ικανότητες κύριων δεξιοτήτων που εκτιμήθηκαν σε αυτήν την μελέτη, η πλειοψηφία τους θεωρήθηκε σημαντική με μέσο όρο μεγαλύτερο από 4.0 (σε κλίμακα τύπου Liker 5 βαθμών). Πρόκειται για μια διεξοδική μελέτη των κύριων δεξιοτήτων στις εισαγωγικές θέσεις διοίκησης (entry level management positions). Ο σκοπός αυτής της έρευνας είναι να επεκτείνουν την προηγούμενη έρευνα στη μελέτη των κύριων δεξιοτήτων των στελεχών στον κλάδο της φιλοξενίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί με το να βελτιώσουν τη διαδικασία επιλογής τους, ενισχύοντας τη διαδικασία αξιολόγησης της απόδοσης και βελτιώνοντας το αναπτυξιακό τους πρόγραμμα.

Οι Weber *et. al.*, το 2013, προέβησαν σε άλλη μια έρευνα, όπου εξέτασαν τη σπουδαιότητα των ικανοτήτων εξυπηρέτησης και τη σπουδαιότητα κατοχής συγκεκριμένων γνώσεων. Η μελέτη έγινε συνδυάζοντας παλιά με καινούργια δεδομένα. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας δείχνουν τις πιο σημαντικές κατηγορίες ικανοτήτων, που είναι η διοίκηση και η ηγεσία. Πιο συγκεκριμένα αναδείχθηκαν 5 παράγοντες ικανοτήτων: Ο πρώτος παράγοντας ονομάστηκε “ανάπτυξη ομάδας” και έχει να κάνει με την ικανότητα του διευθυντή να δημιουργήσει κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ αυτού και των εργαζομένων. Ο δεύτερος παράγοντας ονομάζεται “προπονητής” και έχει να κάνει με την ικανότητα του διευθυντή να αναπτύσσει τα μέλη του προσωπικού του, μέσω εκπαίδευσης και αξιολόγησης της απόδοσής τους. Ο τρίτος ονομάστηκε “καταστροφείας” και έχει να κάνει με αρνητικές ικανότητες που δημιουργούν αρνητικό εργασιακό περιβάλλον. Ο τέταρτος ονομάστηκε “χειριστής προβλημάτων” και εστιάζει στην ικανότητα να χειριστεί καταστάσεις με ευνοϊκό και κατάλληλο τρόπο. Τέλος, ο πέμπτος παράγοντας ονομάστηκε “επηρεαστικός” και εστιάζει στη συνεργασία με τους εργαζόμενους, για να πετύχει αποτελέσματα μέσω της δημιουργικότητας και της επιρροής. Αυξάνοντας αυτές τις δεξιότητες, οι διευθυντές μπορούν να έχουν θετική επιρροή στις επιχειρήσεις και στους πελάτες τους καθώς με βάση αυτές τις δεξιότητες μπορεί να γίνει και η επιλογή του κατάλληλου διευθυντή.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε ισπανικά πανεπιστήμια από τους Rodriguez-Antón, *et. al.* (2013) αναλύθηκαν οι γενικές ικανότητες που μπορούν να διδαχθούν και να εξασκηθούν σε μια περίοδο, και οι οποίες είναι απαραίτητες στην τουριστική βιομηχανία. Ο σκοπός ήταν να μελετήσουν αν οι φοιτητές στο αντικείμενο του τουρισμού νιώθουν ότι η εμπειρία του πανεπιστημίου τους ενισχύει αυτές τις ικανότητες τις οποίες η τουριστική

βιομηχανία θεωρεί σημαντικές, και αν υπάρχουν διαφορές σε αυτόν τον τομέα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες. Η έρευνα έχει αναλύσει φοιτητές να αποκτούν τις διαθεματικές δεξιότητες που απαιτούνται στο τομέα του τουρισμού μαζί με προηγούμενες σπουδές όπως αυτή των Christou (1999), Downie & Möller (2002), Brookes (2003), οι οποίες ήταν διερευνητικού χαρακτήρα και βασίστηκαν σε αντιλήψεις φοιτητών που συγκεντρώθηκαν μέσω ενός ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα βρήκαν διαφορές στην απόκτηση αυτών των δεξιοτήτων. Αρχικά, υπάρχουν ικανότητες οι οποίες άρχισαν σε υψηλό επίπεδο στο πρώτο έτος, όπως: να είσαι αφοσιωμένος και να συμπεριφέρεσαι υπεύθυνα και ηθικά, και να αναγνωρίζεις και να δέχεσαι τη διαφορετικότητα και την πολυπολιτισμικότητα σαν βασικά συστατικά στη ζωή. Δεύτερον, υπάρχουν ικανότητες στις οποίες οι φοιτητές απέδωσαν καλύτερα στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους, όπως επίλυση προβλημάτων όσον αφορά τη διοίκηση και την οργάνωση της τουριστικής επιχείρησης, διαχείριση διαθέσιμων πληροφοριών και λήψη λογικών αποφάσεων, ανάλυση και σύνθεση απόψεων. Τρίτον, υπάρχουν ικανότητες οι οποίες μεταβάλλονται διαρκώς όπως: σχεδιασμός και οργάνωση της δουλειάς, συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία, δημιουργικότητα, ανάληψη πρωτοβουλιών, επιχειρηματικότητα, ποιοτική παρακίνηση και ευαισθησία σε περιβαλλοντικά θέματα. Τέλος, το μάθημα για την απόκτηση δεξιοτήτων ομαδικής εργασίας αποδείχτηκε ιδιαίτερα σημαντικό με σταθερά μικρότερα αποτελέσματα στο τέλος παρά στην αρχή του έτους.

Το 2013, οι Simantiraki και Dimou διεξήγαγαν μια έρευνα που στόχος της ήταν να εξεταστεί η δημόσια τουριστική εκπαίδευση που παρέχεται σε Τριτοβάθμιο επίπεδο στην Ελλάδα από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) και τις Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης (ΑΣΤΕ). Οι απόφοιτοι τόσο των ΤΕΙ όσο και των ΑΣΤΕ τις περισσότερες φορές ανταγωνίζονται για τις ίδιες θέσεις εργασίας στον κλάδο της φιλοξενίας. Ως εκ τούτου, η έρευνα διερεύνησε το κατά πόσο οι απόφοιτοι των σχολών αυτών κατέχουν τις απαραίτητες δεξιότητες όταν εισέρχονται στην αγορά εργασίας και επί πλέον τι αναμένει η αγορά εργασίας από αυτούς. Για τον σκοπό αυτό, διεξήχθη πρωτογενής έρευνα μεταξύ των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων στην Κρήτη, όπου εξέτασαν και το βαθμό στον οποίο τα ξενοδοχεία στελεχώνονται από πτυχιούχους του τουρισμού Ανώτερης Εκπαίδευσης και αν η εκπαίδευση των αποφοίτων ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ξενοδοχειακής βιομηχανίας. Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι, μολονότι οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θεωρούνται ότι διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα, δε διαθέτουν ορισμένες "κύριες δεξιότητες" που θεωρούνται πολύ σημαντικές στον τομέα αυτό. Επί πλέον, προτάθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να διατηρούν στενή και αποτελεσματική συνεργασία με τον τουριστικό τομέα, προκειμένου να παρακολουθούν τις συνεχείς εξελίξεις στην τουριστική βιομηχανία και να ενημερώνουν συνεχώς τα ακαδημαϊκά προγράμματα ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της βιομηχανίας.

Το 2014 διεξήχθη μια έρευνα από τους Ruetzler, *et. al*, που αφορούσε τις τεχνικές δεξιότητες που απαιτούνται για μια επιτυχημένη διοίκηση στον τομέα της φιλοξενίας. Η ανάπτυξη των προγραμμάτων σπουδών για τη διοίκηση φιλοξενίας παγκοσμίως έχει καταλήξει σε διάφορα προγράμματα, τα οποία έχουν παροτρύνει τους ερευνητές να εξετάσουν απαραίτητες δεξιότητες και ανάγκες. Αυτή η μελέτη ερευνά πόσο σημαντικές είναι οι διάφορες τεχνικές δεξιότητες όπως τις αντιλαμβάνονται από τη μια μεριά οι φοιτητές και από την άλλη οι επαγγελματίες της ξενοδοχειακής βιομηχανίας. Ξεχώρισαν 6 τεχνικές ιδιότητες: 1) ακαδημαϊκή επίδοση, 2) κοινωνική δικτύωση, 3) προγραμματισμός χρόνου (time management), 4) στρατηγικός σχεδιασμός, 5) γραπτή επικοινωνία, και 6) προφορική επικοινωνία. Ένα δείγμα 98 ενδιαφερομένων αξιολόγησαν τα χαρακτηριστικά των φοιτητών κατατάσσοντας 18 εναλλακτικά (υποθετικά) προφίλ υποψηφίων εργαζομένων, ο καθένας εκ των οποίων παρουσιάστηκε σε μια κάρτα. Οι κάρτες αυτών των υποθετικών αποφοίτων δημιουργήθηκαν βάσει των παρπαπάνω έξι χαρακτηριστικών. Τα στελέχη των ξενοδοχείων και οι ακαδημαϊκοί έδωσαν χαμηλότερη σπουδαιότητα στα χαρακτηριστικά "ακαδημαϊκή" επίδοση και "χρήση λογιστικών φύλλων" σε σύγκριση με την ομάδα των φοιτητών, ενώ οι ακαδημαϊκοί έδωσαν χαμηλότερη βαθμολογία και στις δεξιότητες "κοινωνικής δικτύωσης". Τέλος οι ικανότητες προφορικής

επικοινωνίας βαθμολογήθηκαν ως σημαντικές και από τις τρεις ομάδες συμμετεχόντων, με τα στελέχη να τους δίνουν ακόμα περισσότερη σπουδαιότητα σε σχέση με τις απαντήσεις των καθηγητών και των φοιτητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Εισαγωγή

Η τριτοβάθμια τουριστική εκπαίδευση παίζει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη υψηλής ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, καθώς η τουριστική βιομηχανία συνδέεται άρρηκτα με το απασχολούμενο ανθρώπινο εργατικό δυναμικό της. Η χώρα μας διαθέτει πληθώρα τουριστικών προϊόντων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάδειξη, ανάπτυξη και βελτιστοποίηση των υπηρεσιών είναι η στελέχωση του τουριστικού κλάδου, με κατάλληλο εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό.

Σε αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας, όπου αναλύονται ο σκοπός της έρευνας, το πεδίο μελέτης, ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η δειγματοληψία, ο σχεδιασμός του ερευνητικού εργαλείου, η πιλοτική έρευνα και οι περιορισμοί κατά την ερευνητική διαδικασία.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σπουδαιότητας των δεξιοτήτων διεθνοποίησης τόσο σύμφωνα με την άποψη των στελεχών και των ακαδημαϊκών στον τουριστικό τομέα, αλλά και για τους φοιτητές των τουριστικών προγραμμάτων σπουδών.

Πιο συγκεκριμένα η παρούσα έρευνα θέτει τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα :

(α) Σε ποιο βαθμό υπάρχουν κάποιες δεξιότητες και προσόντα για τους εργαζομένους στον τουριστικό τομέα που να σχετίζονται

- Με την εξωστρέφειά τους.
- Τη διαπολιτισμικότητά τους.
- Και την ικανότητα να δραστηριοποιούνται σε ένα διεθνές περιβάλλον.

(β) Ποια η σπουδαιότητα κατοχής αυτών των προσόντων,

(γ) Υπάρχει ανάγκη για τέτοιου είδους δεξιότητες στον τουριστικό κλάδο

(δ) Μέσα από ποιες μεθόδους και διαδικασίες αποκτώνται αυτές οι δεξιότητες.

Για τη διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα, όπου συλλέχθηκαν πρωτογενή στοιχεία. Στη συνέχεια αυτά επεξεργάστηκαν και αναλύθηκαν ώστε να προκύψουν τα αποτελέσματα και οι σχετικές προτάσεις, αναφορικά με το αντικείμενο της μελέτης. Τα απαιτούμενα για την έρευνα στοιχεία συλλέχθηκαν από στελέχη και ακαδημαϊκούς του τουριστικού κλάδου, καθώς και από φοιτητές τουριστικών προγραμμάτων σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

5.2 Πρωτογενής Έρευνα

Η πρωτογενής έρευνα αφορά τη συλλογή πληροφοριών που δεν παρέχονται από άλλες υφιστάμενες πηγές. Χωρίζεται στην ποιοτική και στην ποσοτική έρευνα. Η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην κατανόηση των αιτιών του προβλήματος που καλούνται να ερευνηθούν, και αφορά τον καθορισμό της ύπαρξης ή όχι σχέσεων μεταξύ κάποιων παραγόντων που δεν ξέρουμε αν έπαιξαν ρόλο στη διαμόρφωση κάποιων προβλημάτων/φαινομένων. Αντίθετα, η ποσοτική έρευνα στηρίζεται στη συλλογή ποσοτικών στοιχείων από μεγάλα δείγματα, στοχεύει στην εξαγωγή στατιστικών συμπερασμάτων, και χρησιμοποιείται ως μέσο τεκμηρίωσης της ποιοτικής έρευνας. Η ποσοτική μελέτη αφορά τον ποσοτικό καθορισμό μεταβλητών που σχετίζονται με φαινόμενα τα οποία έχουν ήδη ερευνηθεί στο παρελθόν (Χρήστου, 1999).

Οι μέθοδοι συλλογής στοιχείων ποιοτικής πρωτογενούς έρευνας είναι :

- Ομάδες Εστίασης.

- Σε βάθος ατομικές συνεντεύξεις.
- Παρατήρηση.
- Πείραμα.

Ενώ αντίστοιχα οι μέθοδοι συλλογής στοιχείων ποσοτικής πρωτογενούς έρευνας είναι :

- Δημοσκοπήσεις με προσωπικές συνεντεύξεις.
- Δημοσκοπήσεις με τηλεφωνικές συνεντεύξεις.
- Δημοσκοπήσεις με ταχυδρομικές έρευνας.
- Δημοσκοπήσεις μέσω ίντερνετ .

Τα βασικά εργαλεία έρευνας πρωτογενών στοιχείων χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: (α) το ερωτηματολόγιο, (β) τα μηχανικά όργανα. Επίσης, βασικές μέθοδοι επαφής είναι οι :

- προσωπική συνέντευξη.
- Συλλογική συζήτηση.
- Ταχυδρομική έρευνα.
- Τηλεφωνική έρευνα.
- Διαδικτυακή έρευνα.

Στην παρούσα εργασία, η τεχνική συλλογής στοιχείων πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο προσωπικής συνέντευξης και τη χρήση ημιδομημένων ερωτηματολογίων τα οποία αποτελούνται από ανοιχτού τύπου ερωτήσεις. Το ερωτηματολόγιο είναι το πλέον διαδεδομένο ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για τη συλλογή στοιχείων. Τα είδη των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, (α) ανοιχτές ερωτήσεις και (β) κλειστές ερωτήσεις. Το μεγάλο πλεονέκτημα των ανοιχτών ερωτήσεων είναι ότι επιτρέπουν στον ερωτηθέντα να απαντήσει με δικά του λόγια χρησιμοποιώντας ακόμη και δικά του παραδείγματα. Το αρνητικό των ανοιχτών ερωτήσεων είναι ότι υπάρχει δυσκολία στην κωδικοποίηση και την ανάλυση των απαντήσεων. Αντίθετα, οι κλειστού τύπου ερωτήσεις αποτελούνται από περιορισμένο εύρος απαντήσεων και η επιλογή των απαντήσεων προέρχεται από προκαθορισμένες εναλλακτικές απαντήσεις. Σαν σύνολο το ερωτηματολόγιο αποτελείται από μια σειρά ερωτήσεων τις οποίες το δείγμα του πληθυσμού καλείται να απαντήσει. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα των ερωτηματολογίων είναι ότι διαθέτουν μεγάλο εύρος προσαρμοστικότητας και ευελιξίας ως προς τον τρόπο που μπορούν να εκφραστούν οι ερωτήσεις. Οι δύο βασικές κατηγορίες ερωτηματολογίων είναι τα δομημένα και τα μη δομημένα ερωτηματολόγια. Τα δομημένα ερωτηματολόγια περιέχουν ερωτήσεις οι οποίες είναι ακριβείς και στοχεύουν στην λήψη σαφών απαντήσεων καθώς χρησιμοποιούνται και για τη συγκέντρωση ποσοτικών στοιχείων. Τα μη δομημένα ερωτηματολόγια από την άλλη εφαρμόζονται για τη συλλογή ποιοτικών στοιχείων, που χρησιμοποιούνται και ως οδηγοί για τη χρήση συνεντεύξεων σε βάθος. Στα μη δομημένα ερωτηματολόγια δεν υπάρχει περιορισμός στο εύρος των απαντήσεων και μπορούν να δοθούν και πολλές εναλλακτικές ερωτήσεις ανάλογα με την εξέλιξη της συνέντευξης ώστε να απαντηθούν οι απαιτούμενες ερωτήσεις.

Η συλλογή των στοιχείων όπως προαναφέρθηκε πραγματοποιήθηκε με προσωπική συνέντευξη των συμμετεχόντων, δηλαδή των φοιτητών, των ακαδημαϊκών και των στελεχών του τουριστικού κλάδου, μέσω ενός ημιδομημένου ερωτηματολογίου. Η προσωπική συνέντευξη θεωρείται ως η πλέον διαδεδομένη και ολοκληρωμένη μέθοδος επικοινωνίας καθώς συμβάλλει και στη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων σε βάθος. Μέσω της προσωπικής επαφής με τον ερωτώμενο υπάρχει η δυνατότητα να δωθούν διευκρινίσεις, αποφεύγονται παρανοήσεις ως προς την κατανόηση του περιεχόμενου, δεν υπάρχουν απαντήσεις που μένουν αναπάντητες και υπάρχει η δυνατότητα περαιτέρω συλλογής πληροφοριών από τους ερωτωμένους. Οι συνεντεύξεις, οι οποίες μετά από άδεια των ερωτώμενων μαγνητοφωνήθηκαν, πραγματοποιήθηκαν είτε στον χώρο του ΤΕΙ Κρήτης είτε στους χώρους των ερωτωμένων, εκτός κάποιων

μεμονωμένων περιπτώσεων, που λόγω της απόστασης χρησιμοποιήθηκε η τηλεφωνική επικοινωνία.

5.2.1 Πεδίο Μελέτης – Πληθυσμός

Ως πληθυσμός για τη συγκεκριμένη μελέτη ορίζεται το σύνολο των στελεχών και των ακαδημαϊκών του τουριστικού κλάδου καθώς και οι φοιτητές των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Κρήτης που διαθέτουν προγράμματα τουριστικών σπουδών, δηλαδή του ΤΕΙ Κρήτης.

Δείγμα αυτής της έρευνας αποτελεί ένα μέρος αυτού του πληθυσμού, από τον οποίο τα στοιχεία που συλλέγονται καθώς και τα αποτελέσματα που διεξάγονται αντιπροσωπεύουν ολόκληρο τον πληθυσμό.

5.2.2 Επιλογή Δείγματος

Το δείγμα αποτέλεσαν 11 στελέχη της τουριστικής βιομηχανίας και πιο συγκεκριμένα διευθυντές τουριστικών επιχειρήσεων, 12 καθηγητές που διδάσκουν σε προγράμματα τουριστικών σπουδών, και 12 φοιτητές των τουριστικής κατεύθυνσης οι οποίοι βρίσκονται στο στάδιο ολοκλήρωσης των σπουδών τους, οπότε έχουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος σπουδών και των δεξιοτήτων που αποκτούν μέσα από την παρακολούθησή του.

5.2.3 Πιλοτική Έρευνα

Πριν την έναρξη των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε πιλοτική δοκιμή σε ένα ακαδημαϊκό και ένα φοιτητή, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν σφάλματα που θα απαιτούσα αναδιατύπωση κάποιων ερωτήσεων, η απαλοιφή τους ή ακόμη και αλλαγή της ακολουθίας τους.

5.2.4 Σχεδιασμός Ερευνητικού Εργαλείου – Ερωτηματολογίου

Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου το οποίο περιέχει δομημένες και μη δομημένες ερωτήσεις, και το οποίο απευθυνόταν στους φοιτητές τουριστικών προγραμμάτων σπουδών, έγινε έχοντας σαν οδηγό τους στόχους της έρευνας. Στο πρώτο μέρος οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε προσωπικές ερωτήσεις οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με την ομάδα δείγματος του πληθυσμού. Για παράδειγμα, οι φοιτητές ερωτήθηκαν για το αν έχουν συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα διεθνούς κινητικότητας ή σε κάποιο άλλο πρόγραμμα διεθνούς εμπειρίας, και τέλος, αν διαθέτουν εργασιακή εμπειρία στον τουριστικό τομέα. Οι εκπαιδευτικοί και τα στελέχη των επιχειρήσεων κλήθηκαν να απαντήσουν δημογραφικές ερωτήσεις σχετικά με την ηλικία τους, την εμπειρία τους πάνω στον τουριστικό τομέα, τις σπουδές, και την εργασία τους στο εξωτερικό. Στο δεύτερο μέρος οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν ερωτήσεις σχετικά με την ύπαρξη και τη σημαντικότητα των δεξιοτήτων διεθνοποίησης και εξωστρέφειας. Τέλος το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείται από πιο ειδικές ερωτήσεις, σχετικά με την παροχή διεθνών δεξιοτήτων μέσω της εκπαίδευσης καθώς και προσωπικές ερωτήσεις που διευκρίνιζαν τον τρόπο με τον οποίο αποκτήθηκαν οι δεξιότητες διεθνοποίησης των μελών του δείγματος. Οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν με προσοχή προκειμένου:

- Να γίνονται κατανοητές από τους ερωτώμενους
- Αποφεύχθηκε όσο ήταν δυνατόν η χρήση εξειδικευμένων όρων
- Να είναι κατά το δυνατό σύντομες
- Δεν χρησιμοποιήθηκαν εκφράσεις που να υποδεικνύουν ή να προδιαθέτουν απαντήσεις

- Στην περίπτωση που μια ερώτηση δεν γινόταν άμεσα κατανοητή από τον ερωτώμενο, υπήρχε επεξήγηση και απλούστευση της ερώτησης.

5.2.5 Περιορισμοί κατά την ερευνητική διαδικασία

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας προέκυψαν κάποιοι περιορισμοί-προβλήματα.

- Υπήρχε δυσκολία ως προς τη συγκέντρωση των απαιτούμενων ατόμων του δείγματος.
- Ο αρχικός στόχος για τη συλλογή του δείγματος του πληθυσμού ήταν να πραγματοποιηθούν συνεντεύξεις από 12 φοιτητές, 12 ακαδημαϊκούς, και από 12 στελέχη των τουριστικών επιχειρήσεων. Λόγω όμως του περιορισμένου χρόνου που υπήρχε από τα στελέχη των τουριστικών επιχειρήσεων, τα οποία βρίσκονταν στον χώρο εργασίας τους και είχε αρχίσει η τουριστική περίοδος, δεν κατέστη δυνατό να καλυφθεί ο αρχικός αριθμός των στελεχών με αποτέλεσμα το συγκεκριμένο δείγμα να αποτελείται τελικά από 11 στελέχη αντί 12.
- Κάποιες ερωτήσεις του αρχικού ερωτηματολογίου δεν ήταν αρκετά σαφείς και κατανοητές και υπήρχε δυσκολία κατανόησης αυτών από το δείγμα του πληθυσμού με αποτέλεσμα να χρειαστεί περαιτέρω επεξεργασία του ερωτηματολογίου.
- Υπήρξε ένα μικρό ποσοστό δυσκολίας για τη συνάντηση με τα στελέχη και τους ακαδημαϊκούς, διότι κάποιοι από αυτούς ήταν εκτός της πόλης του Ηρακλείου, και έπρεπε να κανονιστεί η ώρα και ο τόπος συνάντησης έτσι ώστε να πραγματοποιηθούν αυτές οι συνεντεύξεις όσο το δυνατόν σε μικρό χρονικό διάστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από τα ερωτηματολόγια αναλύθηκαν, επεξεργάστηκαν και αξιολογήθηκαν, με σκοπό την ερμηνεία τους και την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το στόχο της μελέτης, που είναι η διερεύνηση της σπουδαιότητας των δεξιοτήτων διεθνοποίησης για τους εργαζομένους στον τουριστικό τομέα.

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου χωρίστηκαν σε πέντε θεματικές ενότητες που ανταποκρίνονται στα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, στις οποίες απάντησαν οι φοιτητές, τα στελέχη, και οι ακαδημαϊκοί. Αρχικά παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία 12 φοιτητών. Όπως καταγράφεται και παρακάτω, οι μισοί είναι άντρες και οι άλλοι μισοί γυναίκες. Σε σχέση με τη συμμετοχή σε προγράμματα διεθνούς κινητικότητας, καταγράφεται υψηλό ποσοστό συμμετοχής σε ότι αφορά στους άνδρες της έρευνας, καθώς και 100% θετική απάντηση αναφορικά με την εργασιακή τους εμπειρία στον τουρισμό. Τα ποσοστά είναι σημαντικά μικρότερα στην περίπτωση των φοιτητριών, οι οποίες κατά 50% δήλωσαν ότι έχουν εργασιακή εμπειρία στον τουρισμό και μόλις 10% αυτών διαθέτουν κάποια διεθνή εμπειρία μέσα από συμμετοχή σε προγράμματα διεθνούς κινητικότητας.

Στοιχεία φοιτητών	Άντρες	Γυναίκες
Φύλο	50%	50%
Συμμετοχή σε πρόγραμμα διεθνούς κινητικότητας	80%	10%
Συμμετοχή σε άλλο πρόγραμμα διεθνούς εμπειρίας	80%	10%
Εργασιακή εμπειρία στον τουρισμό	100%	50%

Στην συνέχεια γίνεται αναφορά στα δημογραφικά στοιχεία των ακαδημαϊκών. Το δείγμα αποτελείται από 12 ακαδημαϊκούς, εκ των οποίων όπως παρατηρείται και στον πίνακα, οι 9 είναι άντρες και τα υπόλοιπα 3 άτομα είναι γυναίκες. Καταγράφονται τα χρόνια εμπειρίας των αντρών και των γυναικών τα οποία χωρίστηκαν από 1 έως 18, και από 18 έως 30 χρόνια. Το επίπεδο εκπαίδευσης χωρίστηκε και αυτό σε δύο κατηγορίες, στους κατόχους διδακτορικού και στους απόφοιτους μεταπτυχιακού προγράμματος. Τέλος, αναφορά γίνεται και στο ποσοστό των ακαδημαϊκών που έχουν σπουδάσει ή εργαστεί στο εξωτερικό.

Στοιχεία ακαδημαϊκών	Επιλογές	Άντρες	Γυναίκες
Φύλο		70%	30%

Χρόνια εμπειρίας	1 < 18	70%	0%
	18 < 30	30%	100%
Επίπεδο εκπαίδευσης	Διδακτορικό	80%	90%
	Μεταπτυχιακό	20%	10%
Σπουδές στο εξωτερικό		60%	100%
Εργασία στο εξωτερικό		60%	10%

Ο τελευταίος πίνακας παρουσιάζει τα δημογραφικά στοιχεία των στελεχών που συμμετείχαν στην έρευνα, και ο αριθμός των ερωτημένων είναι 11. Αρχικά καταγράφεται το φύλο των ερωτημένων, από τους οποίους οι 9 είναι άντρες και 2 γυναίκες. Και εδώ αναφέρονται τα χρόνια εμπειρίας των στελεχών στον τουριστικό τομέα, τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν σε δύο ομάδες, από 1 έως 20 χρόνια και από 20 έως 45 χρόνια. Στη συνέχεια οι ερωτώμενοι απάντησαν για το επίπεδο εκπαίδευσης που κατέχει ο καθένας, αλλά και αν έχουν σπουδάσει ή εργαστεί στο εξωτερικό.

Στοιχεία στελεχών	Επιλογές	Άντρες	Γυναίκες
Φύλο		80%	20%
Χρόνια εμπειρίας	1 < 20	40%	-
	20 < 45	60%	100%
Επίπεδο εκπαίδευσης	Bsc Μπάτσελορ	40%	-
	Μάστερ μεταπτυχιακό	60%	100%
Σπουδές στο εξωτερικό		70%	0%
Εργασία στο εξωτερικό		60%	50%

6.1 Ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Το πρώτο μέρος των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αποτελείται από δυο ερωτήσεις. Η πρώτη ερώτηση αναφέρεται στον ορισμό της διεθνούς εξωστρέφειας και η δεύτερη ερώτηση εξετάζει αν πιστεύουν οι ερωτώμενοι ότι υπάρχει κάποια ιδιαίτερη – διακριτή κατηγορία δεξιοτήτων στους εργαζομένους, που σχετίζεται με την διεθνή τους εμπειρία.

Ως προς τον ορισμό της διεθνούς εξωστρέφειας, η πλειοψηφία των φοιτητών απάντησε ότι έχει να κάνει με την επαφή, την παραμονή, και την εργασία στο εξωτερικό, παίρνοντας εμπειρίες και μια γενική εικόνα για τη διεθνή κατάσταση, εκτός από δύο ερωτώμενους, οι οποίοι είχαν διαφορετική άποψη και υποστήριξαν ότι δεν είναι απαραίτητη η διεθνή εξωστρέφεια σε έναν εργαζόμενο, και πως την αποκτά κάποιος με την εργασία του σε μια διεθνή επιχείρηση και με τη γνώση ξένων γλωσσών. Οι ακαδημαϊκοί απάντησαν ότι διεθνής εξωστρέφεια ορίζεται η δραστηριοποίηση μέσω της εργασίας, της εμπειρίας, της επαφής, και της κατανόησης των σημερινών συνθηκών σε ένα διεθνές περιβάλλον. Ομοίως απάντησαν και τα στελέχη των επιχειρήσεων. Πλειοψηφικά και οι τρεις ομάδες των ερωτώμενων θεωρούν ότι διεθνή εξωστρέφεια είναι η απόκτηση εμπειριών, επαφής, και δραστηριοποίησης στο εξωτερικό.

Στη δεύτερη ερώτηση οι φοιτητές απάντησαν ότι σαν διακριτή κατηγορία δεξιοτήτων θεωρούνται οι ξένες γλώσσες, η προσαρμοστικότητα, η επικοινωνία, η συνεργασία, η συμπεριφορά, και ο σεβασμός. Οι ακαδημαϊκοί ομοίως απάντησαν τη γνώση ξένων γλωσσών, την επικοινωνία, τη διεθνή αντίληψη των πραγμάτων, την ευελιξία προσαρμογής πολιτισμικών διαφορών, την απόκτηση τεχνικών γνώσεων, και την ομαδικότητα. Τα στελέχη από την πλευρά τους αναφέρονται και αυτά στην εμπειρία, στην οργάνωση, στην εκπαίδευση διεθνών προτύπων, στη μετακίνηση και τη δραστηριοποίηση σε διεθνές περιβάλλον, καθώς και στη γνώση των εθίμων και της κουλτούρας τις κάθε χώρας. Συμπερασματικά, η πλειοψηφία υποστήριξε ότι διακριτή κατηγορία δεξιοτήτων αποτελούν οι ξένες γλώσσες, η επικοινωνία, και η ευελιξία προσαρμογής στις πολιτισμικές διαφορές.

Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου αποτελείται από τρεις ερωτήσεις. Η πρώτη ερώτηση αναζητά τη σημαντικότητα της απόκτησης των διεθνών δεξιοτήτων στον τουριστικό κλάδο σήμερα, σε σχέση με άλλους κλάδους της οικονομίας. Σε αυτή την ερώτηση η πλειοψηφία των φοιτητών απάντησε ότι θεωρεί την απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων σημαντική λόγω της άμεσης επαφής με ξένους ανθρώπους και της εμπειρίας που αποκτάς, εκτός, φυσικά, από έναν φοιτητή που απάντησε ότι είναι πολύ σημαντικές οι διεθνείς δεξιότητες αλλά η απόκτηση αυτών σαν νοοτροπία στην Ελλάδα δεν υπάρχει ακόμα. Η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών απάντησε ότι είναι πολύ σημαντική η απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων, και κάποιοι από αυτούς συμπλήρωσαν ότι είναι εξίσου σημαντικές σε όλους τους κλάδους της οικονομίας. Τέλος, η πλειοψηφία από τα στελέχη των επιχειρήσεων απάντησε ότι είναι πολύ σημαντική η απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων στον τουριστικό κλάδο λόγω του ανταγωνισμού και τις συναναστροφής με αλλοεθνείς πελάτες, εκτός από δύο οι οποίοι υποστήριξαν ότι είναι εξίσου σημαντική με τους άλλους κλάδους της οικονομίας. Πιο συνοπτικά, οι περισσότεροι από τους ερωτωμένους θεωρούν ότι η απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων είναι πολύ σημαντική για τον τουριστικό κλάδο.

Η επόμενη ερώτηση αποτελείται από τρία σκέλη και διερευνά τους λόγους για τους οποίους οι διεθνείς δεξιότητες αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα για έναν εργαζόμενο στον τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα:

A) Σε ό,τι αφορά την ευκολία/ ικανότητα για εύρεση εργασίας. Η πλειοψηφία των φοιτητών απάντησε “ναι”, διότι αυτό τις περισσότερες φορές αναζητάται και αναγνωρίζεται από τον εργοδότη, πέρα από έναν φοιτητή ο οποίος απάντησε και “ναι” και “όχι”, καθώς κάποιες μόνο επιχειρήσεις λαμβάνουν υπόψιν τις έξτρα ικανότητες. Οι περισσότεροι από τους ακαδημαϊκούς απάντησαν “ναι”, ενώ κάποιοι από αυτούς υποστήριξαν ότι αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα μόνο αν ο επιχειρηματίας κατανοεί την σημαντικότητα των διεθνών δεξιοτήτων- διαφορετικά όχι. Τέλος, και τα στελέχη των επιχειρήσεων απάντησαν “ναι”, ενώ κάποιοι ανέφεραν ότι δεν δημιουργεί πάντα συγκριτικό πλεονέκτημα διότι

αυξάνεται το κόστος του εργαζόμενου που τις κατέχει. Παρατηρείται ,λοιπόν, ότι η πλειοψηφία των ερωτωμένων σε αυτήν την ερώτηση θεωρεί πολύ σημαντικές τις διεθνείς δεξιότητες σε ένα άτομο, όσον αφορά την ικανότητά του για εύρεση εργασίας, καθώς τις περισσότερες φορές αναζητάται και από τους ίδιους τους εργοδότες.

Β) Σε ό,τι αφορά την εργασιακή του ανέλιξη. Το δείγμα των φοιτητών σε αυτή την ερώτηση απάντησε ομόφωνα “ναι”, διότι βοηθάει το άτομο να αναπτυχθεί. Από την πλευρά τους οι ακαδημαϊκοί απάντησαν και αυτοί “ναι”, εκτός από έναν ερωτώμενο ο οποίος αναφέρει ότι είναι σχετικό, μόνο εφόσον η εξωστρέφεια του επιτρέπει να είναι αποτελεσματικός στα μάτια των ανώτερων στελεχών. Έτσι, και τα στελέχη των επιχειρήσεων απάντησαν “ναι”, εκτός από κάποιους οι οποίοι αναφέρουν ότι εξαρτάται από το πόσο το άτομο εκμεταλλεύεται τις γνώσεις που έχει αποκτήσει από τη διεθνή του εμπειρία. Άρα, η πλειοψηφία υποστηρίζει ότι υπάρχουν οφέλη για έναν εργαζόμενο που διαθέτει διεθνή εμπειρία όσον αφορά την επαγγελματική του ανέλιξη.

Γ) Στην ερώτηση αν υπάρχουν άλλα επαγγελματικά οφέλη για έναν εργαζόμενο που διαθέτει διεθνή εμπειρία οι φοιτητές απάντησαν την εξέλιξη, την ευελιξία στις θέσεις εργασίας, και την ευκολότερη μετακίνηση του ατόμου. Οι ακαδημαϊκοί απάντησαν την ευκολότερη κινητικότητα του ατόμου, τα μπόνους, τη διεύρυνση των οριζόντων του ατόμου, τα μισθολογικά οφέλη, και τις περισσότερες διασυνδέσεις που μπορεί να κατέχει το άτομο. Η πλειοψηφία από τα στελέχη απάντησε μισθολογικά οφέλη, διευρυμένο επαγγελματικό δίκτυο επαφών, περισσότερες ευκαιρίες επαγγελματικά ενώ κάποιοι από αυτούς υποστήριξαν ότι δεν υπάρχουν άλλα επαγγελματικά οφέλη διότι δεν υστερούμε από τους ξένους. Άρα, το δείγμα των ερωτωμένων της παρούσας έρευνας θεωρεί ότι τα επαγγελματικά οφέλη που αποκτά ο εργαζόμενος από την διεθνή του εμπειρία είναι αρχικά η εξέλιξη του ατόμου, τα μισθολογικά οφέλη, το διευρυμένο δίκτυο επαφών, καθώς και η ευκολότερη κινητικότητα του ατόμου.

Η τρίτη ερώτηση εξετάζει αν υπάρχουν κάποια μειονεκτήματα για τον εργαζόμενο που διαθέτει διεθνή εμπειρία ,και αποτελείται από δύο σκέλη :

Α) Σε σχέση με την απασχολησιμότητα και την επαγγελματική του ανέλιξη. Η πλειοψηφία των φοιτητών σε αυτή την ερώτηση απάντησε “όχι”, ενώ κάποιοι από αυτούς υποστήριξαν ότι δεν προσλαμβάνουν εύκολα τον εργαζόμενο λόγω των αυξημένων προσόντων του, και αυτό συνεπάγεται αύξηση του μισθού του. Οι ακαδημαϊκοί σε αυτοί την ερώτηση έδωσαν τις ίδιες απαντήσεις με τους φοιτητές. Τέλος ,τα περισσότερα στελέχη των επιχειρήσεων απάντησαν “όχι”, ενώ κάποιοι αναφέρουν ότι μπορεί να κουράσει τον εργαζόμενο η συνεργασία με άλλα άτομα που δεν διαθέτουν τον ίδιο βαθμό γνώσεων με αυτόν.

Β) Αν υπάρχουν άλλα μειονεκτήματα για έναν εργαζόμενο που σχετίζονται με τις διεθνείς του δεξιότητες. Οι περισσότεροι φοιτητές απάντησαν “όχι”, ενώ κάποιοι από αυτούς αναφέρουν σαν μειονεκτήματα τις παραπάνω απαιτήσεις που θα έχει ο εργαζόμενος. Ο ανταγωνισμός και η αντιζηλία ως προς αυτά τα άτομα θα είναι αυξημένη, καθώς και ο εργαζόμενος μπορεί να είναι προκατειλημμένος ως προς τις ιδέες που θα έχουν τα άτομα που δεν διαθέτουν διεθνή εμπειρία. Όσον αφορά τους ακαδημαϊκούς και τα στελέχη, υπήρξε μια εμφανή διαφωνία ως προς τις απαντήσεις καθώς οι μισοί από τους ερωτώμενους απάντησαν “όχι”, και άλλοι μισοί απάντησαν “ναι”, αναφερόμενοι στη δυσκολία προσαρμογής του ατόμου, την υποτίμηση που μπορεί να δεχτεί σε σχέση με τα προσόντα που κατέχει ,τις περισσότερες απαιτήσεις, αλλά και τη δυσκολία προσαρμογής στα ελληνικά δεδομένα. Επί πλέον, τα περισσότερα από τα στελέχη των επιχειρήσεων απάντησαν ότι ο εργαζόμενος μπορεί να αντιμετωπίσει δυσκολίες ως προς την οργάνωση και την προσαρμογή του στα εγχώρια δεδομένα ενώ κάποιοι υποστήριξαν ότι οι εργασιακές σχέσεις στο εξωτερικό είναι καλύτερες απ’ ό,τι στην Ελλάδα. Συμπερασματικά υποστηρίζεται σαν συνολική πλειοψηφία, ότι δεν υπάρχουν μειονεκτήματα για έναν εργαζόμενο που διαθέτει διεθνή εμπειρία όσον αφορά την επαγγελματική του ανέλιξη, όπως δεν υπάρχουν και αρνητικές επιπτώσεις. Παρ’ όλα αυτά, δεν παύει να υπάρχει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό ατόμων που αντικρούεται με την πλειοψηφία στη δεύτερη ερώτηση υποστηρίζοντας ότι υπάρχουν μειονεκτήματα.

Η Τρίτη ενότητα διερευνά αν οι εργαζόμενοι στην Ελλάδα πάνω στον τουρισμό διαθέτουν τέτοιες διεθνείς δεξιότητες. Η πλειοψηφία των φοιτητών υποστήριξε ότι οι εργαζόμενοι διαθέτουν διεθνείς δεξιότητες, κάποιοι άλλοι αναφέρουν ότι δεν διαθέτουν, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό υποστηρίζει ότι διεθνείς δεξιότητες διαθέτουν πολύ λίγοι. Η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών αναφέρει ότι οι εργαζόμενοι διαθέτουν διεθνείς δεξιότητες και η μειοψηφία αναφέρει ότι ελάχιστοι είναι αυτοί που τις διαθέτουν. Τέλος, οι περισσότεροι από τα στελέχη των επιχειρήσεων πιστεύουν ότι αν όχι όλοι, οι περισσότεροι εργαζόμενοι διαθέτουν διεθνή εμπειρία. Πλειοψηφικά θεωρείται ότι οι εργαζόμενοι στον τουρισμό στην Ελλάδα διαθέτουν διεθνείς δεξιότητες.

Οι παρακάτω ενότητες του ερωτηματολογίου στοχεύουν στην απάντηση πιο ειδικών ερωτήσεων. Η τέταρτη ενότητα του ερωτηματολογίου απαρτίζεται από τέσσερις ερωτήσεις.

Η πρώτη ερώτηση εξετάζει πώς θα μπορούσε να διασφαλιστεί η μέγιστη αποκόμιση των δεξιοτήτων “διεθνοποίησης των φοιτητών”. Σαν απάντηση οι περισσότεροι φοιτητές ανέφεραν τη θέληση, η δεύτερη επικρατούσα απάντηση ήταν μέσω της αξιολόγησης, και λιγότεροι φοιτητές απάντησαν μέσω τις σωστής καθοδήγησης από τους καθηγητές, μέσω συνεργασίας με άλλους εκπαιδευτικούς φορείς, και μέσω της διαρκούς αναζήτησης των ευκαιριών. Ομοίως και η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών απάντησε μέσω της αξιολόγησης, της συνεργασίας, και της θέλησης του φοιτητή, καθώς δόθηκαν και απαντήσεις που αναφέρονταν στη πρακτική άσκηση του φοιτητή, στοχεύοντας στην απόκτηση εμπειρίας. Παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι η μέγιστη αποκόμιση των δεξιοτήτων των φοιτητών διασφαλίζεται μέσω της θέλησης, της συνεργασίας, και της αξιολόγησης.

Στη δεύτερη ερώτηση αναζητάτε αν η απόκτηση ενός ακαδημαϊκού τίτλου εξ ολοκλήρου από εκπαιδευτικό ίδρυμα του εξωτερικού, ενισχύει την απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων. Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων φοιτητών απάντησε “ναι”, γιατί δίνεται η δυνατότητα στο άτομο να αποκτήσει εμπειρία, φήμη, εξειδίκευση, καθώς και μέτρο σύγκρισης. Ωστόσο, ένας από τους φοιτητές ανέφερε ότι εξαρτάται από το άτομο, για κάποιους, δηλαδή, μπορεί να μην είναι ευχάριστη εμπειρία και να λειτουργήσει αρνητικά. Το μεγαλύτερο μέρος των ακαδημαϊκών απάντησε “ναι”, διότι εμπλουτίζονται οι γνώσεις του ατόμου, ένα μικρότερο ποσοστό του δείγματος απάντησε “όχι απαραίτητα”, διότι εξαρτάται από τη χώρα που θα βρίσκεσαι, και ένα ακόμη μικρότερο μέρος του δείγματος απάντησε κατηγορηματικά “όχι”, διότι και η Ελλάδα πληροί τα ανάλογα κριτήρια. Ομοίως και τα περισσότερα στελέχη απάντησαν “ναι”, υποστηρίζοντας, μάλιστα, κάποιοι ότι αυτό θα έπρεπε να ήταν υποχρεωτικό, έστω και για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Τέλος, ένα μικρότερο δείγμα απάντησε “όχι απαραίτητα”, υποστηρίζοντας ότι μπορείς και από τα εγχώρια εκπαιδευτικά ιδρύματα να αποκομίσεις πράγματα αρκεί να το θες. Συνοψίζοντας, η πλειοψηφία από τους φοιτητές, τα στελέχη, και τους ακαδημαϊκούς απάντησε ότι η απόκτηση ενός ακαδημαϊκού τίτλου από το εξωτερικό, βοηθάει στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων των ατόμων.

Η επόμενη ερώτηση που γίνεται στα δείγματα του πληθυσμού εξετάζει το αν πιστεύουν πως η εργασία στο εξωτερικό ενισχύει την απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων. Όλοι σχεδόν οι φοιτητές, οι ακαδημαϊκοί, και τα στελέχη απάντησαν “ναι”, διότι αυτό προσδίδει εμπειρίες, γνώσεις, ανάπτυξη σχέσεων, και καλλιέργεια των δεξιοτήτων των εργαζόμενων, ενώ μόνο ένα άτομο απάντησε “όχι ιδιαίτερα”, εκτός από ένα μικρό ποσοστό που απάντησε “όχι απαραίτητα”, διότι εξαρτάται από το άτομο και τη θέλησή του να διευρύνει του ορίζοντές του.

Στην τέταρτη ερώτηση διερευνάται ποιο από τα τρία (Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, σπουδές ή εργασία στο εξωτερικό) συμβάλλει περισσότερο στην ενίσχυση διεθνών δεξιοτήτων. Η πλειοψηφία των φοιτητών απάντησε συνδυασμός των σπουδών και της εργασίας στο εξωτερικό, οι υπόλοιποι υποστήριξαν την εργασία λόγω της προϋπηρεσίας, και ένα μικρότερο ποσοστό, τον συνδυασμό και των τριών. Οι απαντήσεις που έδωσαν οι ακαδημαϊκοί διαφέρουν. Αρχικά, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού που ερωτήθηκε απάντησε τις σπουδές και την εργασία. Δεύτερη επικρατούσα απάντηση ήταν μόνο η εργασία, σαν τρίτη απάντηση ανέφεραν τον συνδυασμό των τριών, ενώ ελάχιστες ήταν οι

απαντήσεις που αναφέρθηκαν μόνο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η πλειοψηφία των στελεχών απάντησε σε συνδυασμό των σπουδών και της εργασίας, στη συνέχεια επικράτησε η εργασία, ενώ ένας μικρός αριθμός απάντησε ότι χρειάζονται και τα τρία. Συμπερασματικά, η απάντηση που επικράτησε στην ενίσχυση των διεθνών δεξιοτήτων και από τα τρία δείγματα ήταν ο συνδυασμός των σπουδών και της εργασίας στο εξωτερικό. Η τελευταία ερώτηση αυτής ενότητας απαντάει στο ερώτημα αν η επιδίωξη της απόκτησης διεθνών δεξιοτήτων επηρεάζεται από τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του εργαζομένου. Σε αυτή την ερώτηση οι φοιτητές απάντησαν όλοι "ναι", γιατί παίζει σημαντικό ρόλο η θέληση του ατόμου, εκτός από έναν ερωτώμενο ο οποίος απάντησε "όχι απαραίτητα", διότι μπορεί να μην είναι για όλους ωφέλιμη η εμπειρία. Όσον αφορά τους ακαδημαϊκούς, οι απαντήσεις που έδωσαν είναι ίδιες με αυτές των φοιτητών καθώς απάντησαν "ναι", ανάλογα και με τη θέληση του κάθε ατόμου. Τέλος, όλο το δείγμα του πληθυσμού των στελεχών απάντησε θετικά. Άρα, η επικρατέστερη απάντηση του πληθυσμού σε αυτή την ερώτηση είναι θετική. Στην ερώτηση αυτή τίθεται επί πλέον, σαν δεύτερο υποερώτημα, το κατά πόσο οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι οδηγεί σε απόκτηση δεξιοτήτων εξωστρέφειας καθένας από τους παρακάτω παράγοντες:

A) Το ανεξάρτητο ταξίδι : Η πλειοψηφία των φοιτητών απάντησε "ναι" και ένας μικρός αριθμός τον ερωτωμένων απάντησε μέχρι έναν βαθμό, γιατί εξαρτάται από τις γνώσεις και τις εμπειρίες που εισπράττει ο κάθε άνθρωπος. Οι ακαδημαϊκοί όπως και τα στελέχη, ομοίως απάντησαν "ναι", και ένα μικρό κομμάτι του δείγματος του πληθυσμού απάντησε "όχι απαραίτητα", μια κι εξαρτάται από το πώς το άτομο θα αντιμετωπίσει το ταξίδι, δηλαδή σαν εκπαιδευτικό ή αναψυχής.

B) Ο εθελοντισμός : Όλοι οι φοιτητές σε αυτήν την ερώτηση απάντησαν "ναι", διότι έρχεσαι σε επαφή με άλλα άτομα με δική σου θέληση και γνωρίζεις πράγματα μέσα από αυτούς. Οι περισσότεροι από τους ακαδημαϊκούς και τα στελέχη απάντησαν "ναι", λόγω της επαφής με άλλους ανθρώπους, ενώ ελάχιστοι ήταν εκείνοι που υποστήριξαν ότι ο εθελοντισμός δεν συμβάλει διότι απαιτεί βαθύτερη κατανόηση της νοοτροπίας αυτών των ανθρώπων, πράγμα που δεν γίνεται.

Γ) Η καθημερινή διαπολιτισμική συναναστροφή : Σε αυτή την ερώτηση οι φοιτητές απάντησαν "ναι", διότι οπλίζεται το άτομο με συμπεριφορές, νοοτροπίες, και γενικά πληροφορίες για ξένους πολιτισμούς. Οι ακαδημαϊκοί σαν πλειοψηφία απάντησαν "ναι". Τα ερωτώμενα στελέχη απάντησαν "ναι", αναφερόμενα στο γεγονός ότι η όποια συναναστροφή με ξένους προσφέρει δεξιότητες και εμπειρίες. Συμπερασματικά, και οι τρεις ομάδες των ερωτωμένων απάντησαν πλειοψηφικά ότι το ανεξάρτητο ταξίδι, ο εθελοντισμός, και η καθημερινή διαπολιτισμική συναναστροφή οδηγούν στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων. Σε αυτό οφείλεται κυρίως η επαφή και οι εμπειρίες που αποκομίζεις μέσω αυτών.

Στην έκτη και τελευταία ερώτηση μελετούνται οι τρόποι μέσω των οποίων μπορούν να καλλιεργηθούν αυτές οι διεθνείς δεξιότητες. Οι φοιτητές σε αυτήν την ερώτηση απάντησαν μέσω της θέλησης, των σεμιναρίων, των ταξιδιών, τις επαγγελματικής κατάρτισης στο εξωτερικό, και της συναναστροφής ξένων ανθρώπων. Ομοίως απάντησαν και οι ακαδημαϊκοί προσθέτοντας την τυπική και άτυπη εκπαίδευση. Τα στελέχη απάντησαν μέσω των σπουδών, της εργασίας στο εξωτερικό, της κινητικότητας, και μέσω των ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Το πέμπτο μέρος των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου αποτελείται από τρεις ερωτήσεις. Στην πρώτη ερώτηση διερευνάται αν θα μπορούσε η Τριτοβάθμια τουριστική Εκπαίδευση στην Ελλάδα να συμβάλει στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων και με ποιους τρόπους μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτό (προγράμματα σπουδών, προγράμματα διεθνούς κινητικότητας).

Οι φοιτητές απάντησαν "ναι", ότι μπορεί να συμβάλει η Τριτοβάθμια τουριστική Εκπαίδευση μέσω των προγραμμάτων σπουδών, των ξένων γλωσσών, και κυρίως μέσω τις κινητικότητας, όπως είναι τα προγράμματα Erasmus ή η πρακτική άσκηση στο εξωτερικό. Ομοίως απάντησαν και οι ακαδημαϊκοί εκτός από έναν ερωτώμενο ο οποίος ανέφερε ότι θα πρέπει να γίνει μια αναδιάρθρωση πάνω στα προγράμματα σπουδών και

να προσαρμοστούν πάνω στα ευρωπαϊκά δεδομένα όσο αφορά τον τουρισμό. Τα στελέχη έδωσαν τις ίδιες απαντήσεις με τους φοιτητές και τους ακαδημαϊκούς, εκ των οποίων δύο από τους ερωτηθέντες πρόσθεσαν σαν τρόπους τα σεμινάρια και την εισαγωγή τεχνολογίας στη χώρα μας, μέσω των ακαδημαϊκών από το εξωτερικό. Συμπέρασμα αυτής της ερώτησης είναι ότι και η πλειοψηφία των τριών ομάδων του δείγματος απάντησε ότι η τριτοβάθμια τουριστική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων μέσω των προγραμμάτων σπουδών, των σεμιναρίων, των ξένων γλωσσών, και της κινητικότητας των φοιτητών.

Στην επόμενη ερώτηση αναζητούνται οι προϋποθέσεις υλοποίησης των ενεργειών που προτείνουν οι ερωτώμενοι στο πλαίσιο της Τριτοβάθμιας τουριστικής Εκπαίδευσης, και πόσο εύκολο είναι να υλοποιηθούν αυτές οι δράσεις. Οι φοιτητές σε αυτή την ερώτηση απάντησαν ότι οι δράσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν ακόμη και αν δεν είναι πολύ εύκολο λόγω των περιορισμένων κονδυλίων (χρηματοδότηση). Πρέπει να υπάρχει θέληση, συνεργασία με το Υπουργείο Τουρισμού, μαθήματα προετοιμασίας των φοιτητών για τη εκμάθηση ξένων γλωσσών, καθώς προώθηση και στήριξη των φοιτητών από μεριάς των ακαδημαϊκών. Ομοίως και οι ακαδημαϊκοί αναφέρουν ότι μπορούν να πραγματοποιηθούν αυτές οι δράσεις αρκεί να υπάρχει θέληση από την πλευρά των φοιτητών, χρηματοδότηση, συνεργασία μεταξύ των εργοδοτών και των εκπαιδευτών και στοχευμένο πρόγραμμα σπουδών. Πλειοψηφικά, λοιπόν, οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν ότι αυτές οι δράσεις είναι εύκολο να πραγματοποιηθούν αρκεί να υπάρχει χρηματοδότηση από πλευράς του κράτους, θέληση από την πλευρά των φοιτητών, καθώς προώθηση και στήριξη από την πλευρά των ακαδημαϊκών.

Η τρίτη και τελευταία ερώτηση που πραγματοποιήθηκε στους ερωτώμενους του δείγματος διερευνά τις συνθήκες προσβασιμότητας στις παραπάνω δράσεις Τριτοβάθμιας τουριστικής Εκπαίδευσης για τους φοιτητές. Η πλειοψηφία των φοιτητών απάντησε ότι είναι εύκολο για κάθε φοιτητή να συμμετάσχει σε αυτές τις δράσεις αρκεί να υπάρχει θέληση, ενημέρωση, και γνώση ξένων γλωσσών, εκτός από έναν ερωτώμενο ο οποίος υποστήριξε ότι δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθούν αυτές οι δράσεις λόγω τις οικονομικής κρίσης που περνάει η χώρα μας. Η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών υποστήριξε ότι μπορούν να συμμετάσχουν οι φοιτητές σε αυτές τις δράσεις αρκεί να υπάρχει θέληση, ενημέρωση, και υποστήριξη των φοιτητών. Η μειοψηφία των ακαδημαϊκών αναφέρει ότι δεν είναι εύκολο για κάθε φοιτητή να συμμετάσχει λόγω της γλώσσας, των εφοδίων, και της ανασφάλειας που έχει δημιουργηθεί από τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες παγκοσμίως. Πιο συνοπτικά, οι περισσότεροι από τους φοιτητές, τα στελέχη, και τους ακαδημαϊκούς απάντησαν ότι οι φοιτητές μπορούν να συμμετάσχουν σε διάφορες δράσεις, αρκεί να υπάρχει υποστήριξη, θέληση, ενημέρωση, και οικονομική στήριξη των φοιτητών.

Συγκρίνοντας τη διεθνή εμπειρία των συμμετεχόντων με τα χαρακτηριστικά τους, βγήκαν κάποια συμπεράσματα σχετικά με το προφίλ τους. Αρχικά οι φοιτητές οι οποίοι δεν διαθέτουν διεθνή εμπειρία ήταν δύο από όλο το δείγμα του πληθυσμού της έρευνας. Αρκετοί ήταν και αυτοί οι οποίοι απάντησαν ότι διαθέτουν μέχρι έναν βαθμό, πράγμα λογικό λόγω του νεαρού της ηλικίας των ατόμων. Κανένας από τους δύο φοιτητές δεν έχει συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα διεθνούς κινητικότητας. Ακόμη και αν είναι λίγοι οι εργαζόμενοι στη Ελλάδα που διαθέτουν διεθνή εμπειρία και οι δύο φοιτητές υποστηρίζουν ότι είναι πολύ σημαντική για ένα άτομο που εργάζεται πάνω στην τουριστική βιομηχανία, λόγω της άμεσης επαφής με τους ανθρώπους. Παρ' όλα αυτά, θεωρούν ότι δεν είναι αναγκαστικό να διαθέτεις διεθνή εμπειρία για την εύρεση εργασίας, καθώς δουλεύοντας αποκτάς και διεθνή εξωστρέφεια. Θεωρούν επίσης ότι δεν υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις για κάποιον που διαθέτει διεθνείς δεξιότητες σε σχέση με την επαγγελματική ανέλιξη των ατόμων, καθώς και οι δύο υποστηρίζουν ότι, τόσο η απόκτηση ενός ακαδημαϊκού τίτλου, όσο και η εργασία στο εξωτερικό, συμβάλλουν στην απόκτηση διεθνούς εμπειρίας.

Από το συνολικό δείγμα των ακαδημαϊκών, ένας ήταν αυτός ο οποίος δεν διαθέτει διεθνή εμπειρία. Αναφορικά με το προφίλ του, είναι ηλικίας μεταξύ 35-45 ετών και δεν έχει εργαστεί ή σπουδάσει στο εξωτερικό. Αναλόγως υποστήριξε ότι οι διεθνείς δεξιότητες

παρόλο που είναι σημαντικές, είναι σχετικό αν θα αποτελέσουν συγκριτικό πλεονέκτημα για αυτόν που τις κατέχει. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να είναι αποτελεσματικός στα μάτια των ανώτερων στελεχών, και ένα παραπάνω στον τουριστικό κλάδο λόγω τις άμεσης επαφής που υπάρχει με αλλοεθνείς ανθρώπους. Επίσης, θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητη η απόκτηση ακαδημαϊκού τίτλου εξ ολοκλήρου από το εξωτερικό για την εξασφάλιση εργασίας των ατόμων, αλλά η εργασία στο εξωτερικό αντίθετα ενισχύει την απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων.

Τέλος, οι συμμετέχοντες του δείγματος από την πλευρά των στελεχών, παρατηρήθηκε, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά τους, ότι από το συνολικό δείγμα ένα ήταν το στέλεχος που δεν διαθέτει διεθνή εμπειρία, πέρα από την συναναστροφή του με αλλοεθνείς ανθρώπους. Αναφορικά με το προφίλ του είναι ηλικίας μεταξύ 35-45 ετών και δεν έχει εργαστεί ούτε και σπουδάσει στο εξωτερικό. Παρ' όλα αυτά υποστηρίζει ότι είναι πολύ σημαντική η διεθνής εμπειρία σε έναν εργαζόμενο και ειδικά στον τουριστικό κλάδο, παρόλο που οι περισσότεροι εργαζόμενοι στη χώρα μας δεν διαθέτουν. Πιο συγκεκριμένα, ανέφερε ότι λόγω τις παγκοσμιοποίησης ο εργαζόμενος συναναστρέφεται και έρχεται σε άμεση επικοινωνία με αλλοεθνείς ανθρώπους ,κάνοντας αναγκαίες σχεδόν τις διεθνείς δεξιότητες. Υποστήριξε ότι δεν υπάρχει κάποιο μειονέκτημα στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων πέραν της οργάνωσης ,ερχόμενο το άτομο στην Ελλάδα. Επίσης, αναφέρει ότι η απόκτηση ακαδημαϊκού τίτλου από το εξωτερικό δεν βοηθάει απαραίτητα στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων καθώς μπορεί κάποιος να αποκομίσει πράγματα και από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας. Αντίθετα με την εργασία, που σε βοηθάει διότι βλέπεις τη λειτουργία των επιχειρήσεων στο εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ _ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1 Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο αυτής της εργασίας, παρουσιάστηκαν ο τουρισμός σαν έννοια, η τουριστική εκπαίδευση με τις σχολές που περιλαμβάνει, και η απορρόφηση των φοιτητών μετά την ολοκλήρωση των ακαδημαϊκών τους σπουδών. Παρουσιάστηκε η σημασία, η ποιότητα, και η σημαντικότητα των τουριστικών σπουδών, των τίτλων, και της πρακτικής άσκησης των φοιτητών. Επίσης, αναφέρεται το γεγονός της έλλειψης πρακτικών μαθημάτων από την πλευρά των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αλλά και οι απαιτήσεις που έχουν οι εργοδότες από τους φοιτητές και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Γενικά, η αποτελεσματική τουριστική εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για την ανάπτυξη του τουρισμού. Η συνεχής αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης είναι στρατηγικής σημασίας για την ανάδειξη, την ανάπτυξη, και την εδραίωση του τουρισμού στην Ελλάδα.

Μέσα σε όλα αυτά, πραγματοποιήθηκε και η έρευνα η οποία συμπεριλάμβανε επιχειρηματίες του τουριστικού κλάδου, ακαδημαϊκούς, και φοιτητές των τουριστικών σπουδών. Όλοι αυτοί αποτέλεσαν το δείγμα του πληθυσμού της παρούσας έρευνας καθώς μίλησαν και απάντησαν σε εύλογα ερωτήματα που υπήρχαν γύρω από τη σημαντικότητα απόκτησης των διεθνών δεξιοτήτων και την Τριτοβάθμια τουριστική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Από την έρευνα αυτή προέκυψαν κάποια αποτελέσματα, τα οποία αναλύθηκαν από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από τους ερωτωμένους του δείγματος, των οποίων η γενικότερη εικόνα αποτυπώνεται στα παρακάτω συμπεράσματα :

1. Η σημασία του τουριστικού κλάδου για την ελληνική οικονομία, απαιτεί την υιοθέτηση κατάλληλων πολιτικών για την οργάνωση της τουριστικής εκπαίδευσης, οι οποίες θα θέσουν σωστές βάσεις για την μελλοντική εκπαίδευση/ κατάρτιση των εργαζομένων, οδηγώντας έτσι σε παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου.
2. Η απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων θεωρείται πολύ σημαντική και ειδικά στον κλάδο του τουρισμού, λόγω της άμεσης συναναστροφής με αλλοεθνείς ανθρώπους, και από την έρευνα φάνηκε ότι τις κατέχουν οι περισσότεροι εργαζόμενοι στον τουρισμό.
3. Οι δεξιότητες διεθνούς εξωστρέφειας αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα για έναν εργαζόμενο στον τουρισμό, τόσο σε σχέση με την ευκολία εύρεσης εργασίας, όσο και στην εργασιακή του ανέλιξη.
4. Ως αρνητικές επιπτώσεις για τον εργαζόμενο που διαθέτει διεθνή εμπειρία θα μπορούσε να θεωρηθούν η απαξίωση των προσόντων του από τους εργοδότες του εδώ στην Ελλάδα, λόγω των μεγαλύτερων αμοιβών που πιθανόν συνεπάγονται, η ανταγωνιστική συμπεριφορά λόγω του φόβου απόκτησης των θέσεών τους, και οι αυξημένες απαιτήσεις σε σχέση με τα καθήκοντά του. Με άλλα λόγια: περαιτέρω εκμετάλλευση των γνώσεών του.
5. Η τριτοβάθμια τουριστική εκπαίδευση μπορεί να συμβάλλει και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων, μέσω του προγράμματος σπουδών και συναφών δραστηριοτήτων. Πιο συγκεκριμένα, αυτό μπορεί να γίνει δίνοντας μεγαλύτερο βάρος στην εκμάθηση ξένων γλωσσών, στην πραγματοποίηση σεμιναρίων, στην ενημέρωση και στήριξη των φοιτητών από την πλευρά των ακαδημαϊκών. Επίσης, οι διεθνείς δεξιότητες θα μπορούσαν να αναπτυχθούν και μέσα από προγράμματα διεθνούς κινητικότητας, όπως είναι η ανταλλαγή των φοιτητών και ακαδημαϊκών από το εξωτερικό καθώς και μέσα από εκπαιδευτικές εκδρομές.
6. Από την πλευρά του το ελληνικό κράτος μπορεί να συμβάλει σε αυτό το εγχείρημα και σε αυτές τις ενέργειες που πρότειναν οι ερωτώμενοι του δείγματος κυρίως λόγω των σημερινών οικονομικών και κοινωνικοπολιτικών καταστάσεων παγκοσμίως. Αρχικά,

μπορεί να βοηθήσει στην εξέλιξη της τουριστικής εκπαίδευσης προσφέροντας τα απαραίτητα κονδύλια. Αυτό σημαίνει παρακίνηση και στήριξη των φοιτητών, τόσο οικονομικά όσο και ψυχολογικά, προσφέροντας ασφάλεια και ενημέρωση.

7. Τέλος, οι ερωτώμενοι υποστήριξαν ότι τόσο οι σπουδές όσο και η εργασία στο εξωτερικό συμβάλλουν και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό στην απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων. Κι αυτό γίνεται μέσω της καθημερινής συναναστροφής με αλλοεθνείς, της γνώσης της κουλτούρας και των εθίμων των ξένων χωρών, ενώ έτσι διευρύνεται κι ο κύκλος των γνωριμιών του ατόμου καθώς γνωρίζει τη λειτουργία των επιχειρήσεων στο εξωτερικό, που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι πιο ανεπτυγμένες.

7.2 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η απόκτηση διεθνών δεξιοτήτων για τους εργαζομένους στον τουριστικό τομέα αποτελεί σημαντικό θέμα που άπτεται των ενδιαφερόντων μας και ιδιαίτερα σε έναν τομέα όπως είναι ο τουρισμός, ο οποίος αναπτύσσεται και οι εξελίξεις τρέχουν ραγδαία. Για τον λόγο αυτόν θα ήταν αποτελεσματικό και σημαντικό μετά από την παρούσα έρευνα να ακολουθήσουν και άλλες αντίστοιχες έρευνες, που θα εμπλέκουν περισσότερους συμμετέχοντες και από άλλους φορείς. Πιο συγκεκριμένα, οι προτάσεις που τίθενται για μελλοντική έρευνα είναι οι ακόλουθες:

- Η πραγματοποίηση ποσοτικής έρευνας όπου στόχος θα είναι να συλλεχθούν και ποσοτικά δεδομένα από όλους του εμπλεκόμενους φορείς του τουρισμού και της εκπαίδευσης, αναφερόμενη στο κράτος, τους ακαδημαϊκούς, και τους φοιτητές.
- Μελλοντικά, η διεξαγωγή της παρούσας ή παρόμοιας έρευνας σε μεγαλύτερο αριθμό δείγματος, αναφερόμενη στους φοιτητές, ακαδημαϊκούς, και τα στελέχη των επιχειρήσεων, προκειμένου να υπάρξει μια καλύτερη εικόνα της απόκτησης διεθνών δεξιοτήτων και σε ποιο βαθμό τα άτομα κατέχουν διεθνή εμπειρία.
- Ενδιαφέρον θα ήταν να πραγματοποιηθεί έρευνα και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας, σχετικά με τις διεθνείς δεξιότητες των εργαζομένων. Θα σχηματιστεί καλύτερη εικόνα για τις απόψεις που επικρατούν συνολικά στη χώρα μας, ενώ θα μπορούσε να γίνει και σύγκριση μεταξύ γεωγραφικών περιοχών της χώρας.
- Αξιολόγηση και επανεξέταση των προγραμμάτων σπουδών του εκπαιδευτικού συστήματος και των προγραμμάτων διεθνούς κινητικότητας, για τη δημιουργία πιο σύγχρονου προγράμματος σπουδών, που θα προσφέρει στην αγορά πιο ικανά, ενημερωμένα, αλλά και εξειδικευμένα στελέχη.
- Τέλος, σημαντική θα ήταν και η εξέταση των πραγματικών αναγκών που υπάρχουν στον τουριστικό κλάδο, και η μελέτη εις βάθος για την αντιμετώπισή τους συνεργατικά. Λέγοντας ανάγκες, εννοούμε θέματα όπως η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και αγοράς, που ίσως να μην επαρκεί, κονδύλια τα οποία δεν χορηγούνται για τη δημιουργία νέων προγραμμάτων σπουδών, προγράμματα διεθνούς κινητικότητας, καθώς και νέοι τρόποι οι οποίοι θα αναβαθμίσουν τον κλάδο του τουρισμού στη χώρα μας..

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αθανασίου Λ., (2004). *Τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση, Εξελίξεις, Προβλήματα, Ανάγκες, Πολιτική*. Αθήνα: Ινστιτούτο τουριστικών ερευνών και προβλέψεων

Κούτουλας, Δ., (2001). *Ο θεωρητικός προσδιορισμός του τουριστικού προϊόντος ως βασική προϋπόθεση του τουριστικού μάρκετινγκ*. Διδακτορική διατριβή. Χίος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Νίκα, Γ. & Παπαδογιωργάκη, Π., (2012). *Η οργάνωση της τριτοβάθμιας τουριστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Αξιολόγηση και προτάσεις για την αναβάθμισή της*. Πτυχιακή εργασία. Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

Νταλαπέρα, Α., (2016). *Dark Tourism ως εναλλακτική μορφή τουρισμού*. Πτυχιακή εργασία. Τεχνολογικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας

Σπίντζος, Α., (2014). *Η εξέλιξη της τουριστικής εκπαίδευσης στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Πτυχιακή εργασία. Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά

Στρατάκη, Ε., (2015). *Το Management της Εκπαίδευσης στις Τουριστικές Επιχειρήσεις*. Πτυχιακή εργασία. Ανώτατο Τεχνολογικό Επιστημονικό Ίδρυμα Κρήτης

Σωτηριάδης, Μ., (1994). *Τουριστική Πολιτική*. Ηράκλειο

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Agut, S. & Grau, R. & Peiró, J. M., (2003). Competency needs among managers from Spanish hotels and restaurants and their training demands. *Hospitality management*, Vol. 22, pp 281-295

Azim, T. S. A., (2012). Graduates between level of the tourism education and requirements of the tourism and hospitality work field. *Tourism: An international multidisciplinary journal of tourism*, Vol. 7 (2), pp 299-321

Baum, T., (1995). Competencies for hotel management: Industry expectation of education. *International journal of contemporary hospitality management*, Vol. 2(4), pp 13±16

Brookes, M., (2003). Evaluating the 'student experience': an approach to managing and enhancing quality in higher education. *Journal of leisure, sport & tourism education*, Vol. 2(1), pp 17-26

Bush, T. & Bell, L., (2002). *The principles and practice of educational management*, London: Paul Chapman Publishing, pp 300

- Christou, E., (1999). Hospitality management education in Greece: overview and qualitative assessment. *Tourism management*, Vol.20(6), pp 683-691
- Christou, E. & Eaton, J., (2000). Management competencies for graduate trainees. *Annals of tourism research*, Vol.27, No.4, pp 1058±1061
- Conlin, M.V. & Baum T., (1994). Comprehensive human resource planning, in Cooper, C.P., Lockwood, A. (Eds), *Progress in Tourism, Recreation and Hospitality Management*, Vol.6, UK: Wiley Publishing
- Diplari, A. & Dimou, I., (2010). Public tourism education and training in Greece: a study of the necessity for educational restructuring. *Industry and higher education*, Vol.12(2), pp 93-100
- Downie, N. & Möller, I., (2002). The Ramsden course experience questionnaire: a pilot study of final-year students taking hospitality, leisure, sport and tourism degree courses. *Journal of leisure, sport & tourism education*, Vol. 1(1), pp 77-81
- Ghiselli, R. F. & Lopa, J. M. L. & Bai, B., (2001). Job satisfaction, life satisfaction, and turnover intent: Among food-service managers. *Cornell hospitality quarterly*, Vol. 42(2) , pp 28-37
- Go, F. M. & Monachello, M. L. & Baum, T., (1996). *Human resource management in the hospitality industry*. New York: Wiley
- Goldsmith, A. & Smirli, E., (1995). Hospitality education in Greece: the supply of training on Rhodes. *Tourism management*, Vol. 16(8), pp 619-623
- Huang, Y. L., (2011). Management trainee core competencies in the hospitality industry: Differences between managers and scholars. *Journal of human resources in hospitality & tourism*, Vol.10, pp1-13
- Lin, S. C., (2002). Exploring the relationships between hotel management courses and industry required competencies. *Journal of teaching in travel & tourism*, Vol. 2(3/4)
- Logothetis, M., (1993). The employment market in the tourism industry of the Dodecanese islands. *Institute of tourist and hotel research*, Rhodes, pp 10
- Phelan, K. V. & Mills, J. E., (2011). An exploratory study of knowledge, skills, and abilities (KSAs) needed in undergraduate hospitality curriculums in the convention industry. *Journal of human resources in hospitality & tourism*, Vol.10, pp 96-116
- Rodríguez-Antón, J. M. & Alonso- Almeida, M. D. M. & Andrada, L. R. & Pedroche, M. C., (2013). Are university tourism programmes preparing the professionals the tourist industry needs? A longitudinal study. *Journal of hospitality, leisure, sports & tourism education*, Vol.12, pp 25-35
- Ruetzler, T. & Baker, W. & Reynolds, D. & Taylor, J. & Allen, B., (2014). Perceptions of technical skills required for successful management in the hospitality industry- An

exploratory study using conjoint analysis. *International journal of hospitality management*, Vol.39, pp 157-164

Simantiraki, E. & Dimou, I., (2013). Public Tertiary Tourism Education Graduate Competencies. *Do the TEI and ASTE Graduates meet the Hotel Industry's Expectations?*. 5th International Scientific Conference: Tourism Trends and Advances in the 21st Century, Rhodes, 30 May – 2 June.

Tas, R., (1988). Teaching Future Managers. The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, Vol.29(2), pp 41-43

Tesone, D. V. & Ricci, P., (2006). Toward a definition of entry-level job competencies hospitality manager perspectives. *International journal of hospitality & tourism administration*, Vol 7(4)

Vallen, G. & Casado, M. (2000). Ethical principles for the hospitality curriculum. *Cornell hospitality quarterly*, Vol.41(2) , pp 44-51

Weber, M. R. & Crawford, A. & Lee, J. J. & Dennison, D., (2013). An exploratory analysis of soft skill competencies needed for the hospitality industry. *Journal of human resources in hospitality & tourism*, Vol.12, pp 313-332

Weber, M. R. & Crawford, A. & Dennison, D., (2012). North Carolina human resource professionals' perceptions of soft skill competencies. *Journal of human resources in hospitality & tourism*, Vol. 11, pp 225-238

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ακριβός, Χ. & Σελεσιώτης, Π. Μιχάλης., (2007). Τουρισμός. *Interbooks*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: http://www.interbooks.gr/product_info.php?products_id=454 [πρόσβαση 4 Ιουλίου 2017]

Ανδρεάδης, Α. Ανδρέας., (2016). Ελληνικός Τουρισμός, Εξελίξεις – Προοπτικές. *SETE*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <https://sete.gr/media/5444/periodiki-meleti-ellinikos-tourismos-teyhos-1.pdf> [πρόσβαση 4 Ιουλίου 2017]

Γερνά, Ξ. & Παλησιδίη, Γ. & Πειστικού, Μ., (2011). Η δημόσια Ελληνική τουριστική εκπαίδευση. *TravelDailyNews.gr*, [Διαδίκτυο]. 30 Νοεμβρίου, Διαθέσιμο στο: <http://traveldailynews.gr/hypostyles/article/2401> [πρόσβαση 24 Αυγούστου 2017]

Εκπαίδευση, (2017). *Ελληνική δημοκρατία υπουργείο τουρισμού*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <http://www.mintour.gov.gr/el/Education/> [πρόσβαση 1 Αυγούστου 2017]

Επαγγελματικά δικαιώματα, (2013). *Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο:

<http://www.eoppep.gr/index.php/el/qualification-certificate/professional-rights#τι-ειναι-τα-επαγγελματικα-δικαιωματα> [πρόσβαση 27 Αυγούστου 2017]

Επενδύοντας στην ελληνική αγορά Τουρισμού, (2008). *Enterprise Greece Invest & Trade*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <http://www.enterprisegreece.gov.gr/gr/ependyseis/ependytikoitomeis/toyrismos> [πρόσβαση 5 Ιουλίου 2017]

Επενδύσεις, (2017). *Ελληνική δημοκρατία υπουργείο τουρισμού*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <http://www.mintour.gov.gr/el/Investments/> [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2017]

Ίκκος, Α., (2015). Η συμβολή του τουρισμού στην Ελληνική οικονομία το 2014 – συνοπτική απεικόνιση βασικών μεγεθών. *SETE Intelligence*. σσ. 10. [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: http://sete.gr/media/3004/simasia_tourismou_sete_intelligence_report.pdf [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2017]

Καδδά, Δ., (2014). Ποιά επαγγέλματα έχουν ζήτηση. *Η καθημερινή*, [Διαδίκτυο]. 8 Σεπτεμβρίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/782859/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/poia-epaggelmata-exoyn-zhthsh> [πρόσβαση 5 Αυγούστου 2017]

ΚΕΣΥΠ ΑΙΓΙΟΥ, (2009). *Κατάταξη πτυχιούχων ΑΣΤΕ στα ΤΕΙ*, [Διαδίκτυο]. 6 Φεβρουαρίου, Διαθέσιμο στο: http://users.sch.gr/marmazarak/www/index.php?option=com_content&view=article&id=219:2010-02-06-19-36-31&catid=84:2010-02-06-19-01-14&Itemid=340 [πρόσβαση 20 Ιουλίου 2017]

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, (2017). *Θέμα 6^η γενική συνέλευση Ξ.Ε.Ε.*, [Διαδίκτυο]. 10 Φεβρουαρίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.grhotels.gr/GR/BussinessInfo/News/Lists/List/ItemView.aspx?ID=623> [πρόσβαση 8 Ιουλίου 2017]

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος,(2004). *Τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση. Εξελίξεις, προβλήματα, ανάγκες και πολιτική*. [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <http://www.grhotels.gr/GR/xe/ITEP/DocLib2/Forms/itemview.aspx?ID=59> [πρόσβαση 10 Ιουλίου 2017]

Οικονομάκη, Δ, Εύας., (2017). Επαναλειτουργεί η σχολή ξεναγών. *Ειδήσεις*, σσ. 25, [Διαδίκτυο]. 16 Μαρτίου, Διαθέσιμο στο: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2017/16_03_17episkopisi_pempti.pdf [πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017]

Όραμα και αποστολή, (2017). *Ελληνική δημοκρατία υπουργείο τουρισμού*. [Διαδίκτυο], Διαθέσιμο στο: <http://www.mintour.gov.gr/el/Ministry/VisionMission/> [πρόσβαση 24 Αυγούστου 2017]

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 94:Συγχώνευση Τ.Ε.Ι. Πάτρας και Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου – Μετονομασία Σχολής και Τμημάτων – Συγχώνευση Τμημάτων – Κατάρτιση Παραρτημάτων και Τμημάτων –Συγκρότηση Σχολών Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας, (2013). *Εφημερίς της κυβερνήσεως της Ελληνικής δημοκρατίας*, [Διαδίκτυο]. 5 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο:

http://www.epdo.teimes.gr/Lists/Announcements/Attachments/345/tei_dytkis.pdf
[πρόσβαση 13 Ιουλίου 2017]

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 94: Συγχώνευση Τ.Ε.Ι. Πάτρας και Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου – Μετονομασία Σχολής και Τμημάτων – Συγχώνευση Τμημάτων – Κατάργηση Παραρτημάτων και Τμημάτων – Συγκρότηση Σχολών Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας, (2013). *Εφημερίς της κυβέρνησεως της Ελληνικής δημοκρατίας*, [Διαδίκτυο]. 5 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο:
http://www.epdo.teimes.gr/Lists/Announcements/Attachments/345/tei_dytkis.pdf
[πρόσβαση 14 Ιουλίου 2017]

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 82: Συγχώνευση Σχολών – Μετονομασία Τμημάτων – Συγχώνευση Τμημάτων – Κατάργηση Τμημάτων – Συγκρότηση Σχολών του Αλεξάνδρειου Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, (2013). *Εφημερίς της κυβέρνησεως της Ελληνικής δημοκρατίας*, [Διαδίκτυο]. 3 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο: <https://www.teilar.gr/dbData/News/pr-3f5b96ac.pdf> [πρόσβαση 13 Ιουλίου 2017]

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 83 : Μετονομασία του Τ.Ε.Ι. Λάρισας σε Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας – Μετονομασία Σχολής και Τμημάτων – Συγχώνευση Τμημάτων – Κατάργηση Παραρτημάτων και Τμημάτων – Συγκρότηση Σχολών του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας, (2013). *Εφημερίς της κυβέρνησεως της Ελληνικής δημοκρατίας*, [Διαδίκτυο]. 3 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο: <https://www.teilar.gr/dbData/News/pr-3f5b96ac.pdf> [πρόσβαση 15 Ιουλίου 2017]

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 104 : Μετονομασία Σχολής – Μετονομασία Τμημάτων – Συγχώνευση Τμημάτων – Κατάργηση Παραρτημάτων και Τμημάτων – Ίδρυση Σχολής – Ίδρυση Τμήματος – Συγκρότηση Σχολών του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, (2013). *Εφημερίς της κυβέρνησεως της Ελληνικής δημοκρατίας*, [Διαδίκτυο]. 5 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο: https://www.teicrete.gr/sites/default/files/news_images/proedrika-diatagmata-tei-kritis-panepisthmio-ioanninon.pdf [πρόσβαση 15 Ιουλίου 2017]

Πρώτο Θέμα, (2017). *Έρευνα: Κατά 4% θα αυξηθούν τα παγκόσμια ταξίδια το 2017*, [Διαδίκτυο]. 10 Μαρτίου, Διαθέσιμο στο:
<http://www.protothema.gr/travelling/article/661232/ereuna-kata-4-tha-auxithoun-ta-pagosmia-taxidia-to-2017/> [πρόσβαση 5 Ιουλίου 2017]

Σαϊπη, Α., (2008). Εκπαιδευτική αξιολόγηση. *Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης :Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο:
http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=1099&bitstream=1099_01#page/1/mode/2up [πρόσβαση 28 Αυγούστου 2017]

Σγάρτσου, Α., (2008). Τουριστικές σπουδές στην Ελλάδα ή το εξωτερικό; Το δίλημμα παραμένει. *TravelDailyNews*, [Διαδίκτυο]. 20 Ιουλίου, Διαθέσιμο στο:
<http://traveldailynews.gr/columns/article/1691> [πρόσβαση 28 Αυγούστου 2017]

Στέλεχος τουρισμού, (2014). *Edujob E-Mentoring*. [Διαδίκτυο], Διαθέσιμο στο:
<http://edujob.gr/node/159336> [πρόσβαση 25 Αυγούστου 2017]

Το Βήμα, (2015). *Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας: Νέο μεταπτυχιακό πρόγραμμα για τον τουρισμό*, [Διαδίκτυο]. 17 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=714257> [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2017]

Το Βήμα, (2013). *Περισσότερα από 100 ξενοδοχεία στο <<Ελληνικό πρωινό>>*, [Διαδίκτυο]. 10 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=517313> [πρόσβαση 18 Ιουλίου 2017]

Τσολακίδης, Ν., (2016). Τουριστική οικονομία, τουριστική ανάπτυξη: Προβλήματα, προκλήσεις, προτάσεις. *ε Κύκλος*, [Διαδίκτυο]. 28 Ιανουαρίου, Διαθέσιμο στο: <https://ekyklos.gr/sb/124-touristiki-oikonomia-touristiki-anaptyksi.html> [πρόσβαση 6 Ιουλίου 2017]

Φιλίππα, Ν, Χριστίνα., (2013). Η ιστορική εξέλιξη του τουρισμού. *Η Καθημερινή*, [Διαδίκτυο]. 13 Ιουλίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/493055/article/politismos/arxeio-politismoy/h-istorikh-e3eli3h-toy-royrismo> [πρόσβαση 4 Ιουλίου 2017]

Χρήστου, Ε (1999). Έρευνα Τουριστικής Αγοράς. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

eΚρήτη, (2016). *Συνεργασία Δήμου Χερσονήσου με Πανεπιστήμιο Πατρών για τον τουρισμό*, [Διαδίκτυο]. 24 Ιουνίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.ekriti.gr/kriti-irakleio/synergasia-dimoy-hersonisoy-me-panepistimio-patron-gia-ton-toyrismo#sthash.KyXj1GPF.TEnLomqp.dpbs> [πρόσβαση 19 Ιουλίου 2017]

news247.gr, (2013). *Σχέδιο "Αθηνά": Ποια τμήματα καταργούνται και ποια ιδρύονται στα ΑΕΙ και ΤΕΙ*, [Διαδίκτυο]. 23 Απριλίου, Διαθέσιμο στο: <http://news247.gr/eidiseis/koinonia/paideia/proedrika-diatagmata-oi-sygxwneuseis-kai-oi-katarghseis-toy-sxedioy-athhna.2224699.html> [πρόσβαση 12 Ιουλίου 2017]

PiraeusPress.gr, (2017). *Πανεπιστήμιο Πειραιά: Ιδρύεται τμήμα τουριστικών σπουδών*, [Διαδίκτυο]. 16 Φεβρουαρίου, Διαθέσιμο στο: <http://piraeuspress.gr/piraeus/61206/panepisthmio-peiraia-idryetai-tmhma-toyristikwn-spyoydwn/> [πρόσβαση 20 Ιουλίου 2017]

The best News, (2013). *Οριστικοποιήθηκε το "ΑΘΗΝΑ" – Οι απώλειες σε Πάτρα- Τίτλοι τέλους για τα ΤΕΙ σε Αίγιο και Ναύπακτο*, [Διαδίκτυο]. 22 Απριλίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.thebest.gr/news/index/viewStory/193420> [πρόσβαση 13 Ιουλίου]

World Economic Forum, (2015). *The travel & tourism competitiveness*, pp 10. [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: http://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf [πρόσβαση 5 Ιουλίου 2017]

WTO, (1996). *Educating the Educators in Tourism: A Manual of Tourism and Hospitality Education*, University of Surrey, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284401512> [πρόσβαση 30 Αυγούστου 2017]

WTO, (1997). *An Introduction to TEDQUAL, A Methodology for Quality in Tourism Education and Training*, [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284402113> [πρόσβαση 30 Αυγούστου]

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

EDU.KLIMAKA

<https://edu.klimaka.gr/leitoyrgia-sxoleivn/epaggelmatika/229-epal-kykloi-tomeis-eidikothtes.html>

<https://edu.klimaka.gr/metadevterovathmia-ekpaidevsh/iek/2134-kanonismos-leitourgias-dhmosia-iek.html>

<https://edu.klimaka.gr/metadevterovathmia-ekpaidevsh/iek/71-prokhryxh-iek-turistikhs-katartishs-otek.html>

<https://edu.klimaka.gr/anakoinoseis-panellhnies/mhxanografiko/toyrismoy/494-anoteressxoles-touristikhs-ekpaideyshs.html>

International Hellenic University- MSc στη Διοίκηση φιλοξενίας και τουρισμού

<http://www.econ.ihu.edu.gr/index.php/en/courses/mastersmscs/programmes/msc-in-hospitality-and-tourism-management.html>

TOURISMUSSCHULEN BLUDENZ

<http://www.tourismusschulen-bludenz.at/index.html>

<http://www.tourismusschulen-bludenz.at/03Ausbildung/HLT1.htm>

ΑΣΤΕΚ - ΑΝΩΤΕΡΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

<http://astecrete.edu.gr/%CE%B7-%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%AE/>

<http://astecrete.edu.gr/%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BCE%BC%CE%B1-%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CF%8E%CE%BD/>

<http://astecrete.edu.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%86%CE%BF%CE%AF%CF%84%CF%89%CE%BD/>

ΑΣΤΕΡ- ΑΝΩΤΕΡΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΡΟΔΟΥ

<http://www.aster.edu.gr/Default.aspx?id=1&lid=2>

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΑΣΤΑ- Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

<http://dasta.teipat.gr/pa/about/general-info/importance/h-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%AC%CF%83%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

<http://www.mintour.edu.gr/index.php/2014-09-12-07-30-28>

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ-ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (MSc)

<https://www.eap.gr/el/programmata-spoudwn/79-dioikisi-touristikon-epixeiriseon-msc/800-e2e1eb2180aaa0a455aa0d2498a8028e>

ΕΠΑΣ- ΟΑΕΔ ΜΑΘΗΤΕΙΑ

http://mathitia.oeed.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=233:%CE%B1%CF%81%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B6%CE%B1%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82&Itemid=585&lang=el

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

<http://mtm.ode.uom.gr/programma-spoudon/%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%AF-%CE%BD%CE%B1-%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AC%CF%83%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%BF-mtm>

<http://mtm.ode.uom.gr/programma-spoudon/%CE%B4%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%B1>

<http://mtm.ode.uom.gr/general/28-teleftaia-nea/63-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CF%81%CE%BE%CE%B7%CF%83-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%83-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%83-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CF%89%CE%BD-%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%84>

[%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%89%CE%BD-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%87%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF-%CE%BC%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CF%83](#)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ- ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

<http://www.msmpart.aueb.gr/MSMv3/index.php>

<http://www.msmpart.aueb.gr/MSMv3/index.php/%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/%CE%B4%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%B1-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%B5%CF%82>

<http://www.msmpart.aueb.gr/MSMv3/index.php/%CE%BC%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

<http://www.aegean.gr/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%B1>

<http://www.aegean.gr/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B5%CE%AE-%CF%8C%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%B1>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ-ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ “ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ”

<http://tourism-pms.aegean.gr/index.php/el/>

<http://tourism-pms.aegean.gr/index.php/el/%CF%84%CE%BC%CE%AE%CE%BC%CE%B1/%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%B6%CF%8C%CE%BC>

[%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CF%84%CE%BC%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1](#)

<http://tourism-pms.aegean.gr/index.php/el/%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1/e-t-e-m>

<http://tourism-pms.aegean.gr/index.php/el/%CF%83%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AD%CF%82/%CE%B4%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%B1-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%B5%CF%82>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

<http://www.uom.gr/modules.php?op=modload&name=Mathimata&file=index&tmima=2&categorymenu=2>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

<http://www.bma.upatras.gr/images/progorol27022017.pdf>

<http://www.upatras.gr/el/node/143>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

<http://tourism.unipi.gr/>

<http://www.unipi.gr/unipi/el/istoria1.html>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ- MANATZMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (M.B.A.-TOURISM MANAGEMENT)

<http://www.ode.unipi.gr/index.php/el/mbatm-home>

http://www.ode.unipi.gr/images/announc/postgradstudies/enimerotiko_fulladio_MBATM.pdf

<http://www.ode.unipi.gr/index.php/el/mbatm-general>

Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑΣ

<http://www.teiath.gr/sdo/tde/>

http://www.teiath.gr/userfiles/elenitur/documents/dioikhsh_epixeirhsewn_intro2.pdf

Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

http://tour.teipat.gr/index_1.php

Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

<http://de.teilar.gr/story/el-GR/181/%CE%9F%CF%81%CE%B3%CE%AC%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7.html>

<http://de.teilar.gr/story/el-GR/146/%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE.html>

Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ – ΤΟ ΤΜΗΜΑ

<http://www.tour.teithe.gr/unipage.php?PID=1>

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

<https://www.teicrete.gr/dep/el/%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%8D/%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%8D%CE%B8%CF%85%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%86%CE%B9%CE%BB%CE%BF%CE%BE%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82>

<https://www.teicrete.gr/dep/el/%CF%83%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%8D/%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%BC%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82>

Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

<http://mngdep.teipir.gr/el/about-us/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

(α) Πρόγραμμα σπουδών των Τ.Ε.Ι.

Το πρόγραμμα σπουδών των Τ.Ε.Ι. είναι διαφορετικό από σχολή σε σχολή, προσεγγιστικά το πρόγραμμα σπουδών των Τ.Ε.Ι. διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 1.1. Πρόγραμμα σπουδών Τ.Ε.Ι. Μαθήματα ανά εξάμηνο:

A' Εξάμηνο
• Γενικές Αρχές Λογιστικής
• Δίκαιο Επιχειρήσεων Ι- Αστικό Δίκαιο
• Μαθηματικά Ι
• Μικροοικονομική
• Ξένη Γλώσσα-Αγγλικά
• Πληροφορική Ι
• Πληροφορική Ι (Εργαστήριο)
B' Εξάμηνο
• Μαθηματικά ΙΙ
• Μακροοικονομική
• Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων
• Στατιστική Επιχειρήσεων Ι
• Στατιστική Επιχειρήσεων Ι (Εργαστήριο)
• Ξένη Γλώσσα- Αγγλική Τουριστική Ορολογία
• Χρήση Λογιστικών Φύλλων για την Επίλυση Προβλημάτων Οικονομικής & Διοίκησης Επιχειρήσεων
Γ' Εξάμηνο
• Αρχές Μάρκετινγκ
• Οικονομική της Διοίκησης Ι
• Στατιστική Επιχειρήσεων ΙΙ
• Χρηματοοικονομική Διοίκηση
• Διοίκηση Επιχειρήσεων Εστίασης Ι
• Διοίκηση Επιχειρήσεων Φιλοξενίας Ι: Λειτουργίες Ξενοδοχείου
Δ' Εξάμηνο
• Διαχείριση Ανθρώπινων Πόρων
• Ξένη Γλώσσα-Επιχειρησιακά Αγγλικά και Επικοινωνία (Business English)
• Οικονομική του Τουρισμού
• Διοίκηση Επιχειρήσεων Εστίασης ΙΙ
• Τουριστικό Management

<ul style="list-style-type: none"> • Διοίκηση Επιχειρήσεων Φιλοξενίας II: Front Office Management
Ε' Εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Μεθοδολογία Έρευνας • Τουριστική Νομοθεσία • Στρατηγική Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων • Συμπεριφορά Καταναλωτή • Event Management • Επιλογής - 1 από τα παρακάτω: • (α) Τουριστική Κοινωνιολογία • (β) Δημόσια Διοίκηση • (γ) Διοίκηση ΜΜΕ και Επιχειρηματικότητα
ΣΤ' Εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Marketing Υπηρεσιών Τουρισμού • Διοίκηση Τουριστικών Προορισμών • Revenue Management/ Yield Management • Διαχείριση Κρίσεων στον Τουρισμό • Επιλογής - Πρέπει να επιλεγούν 2 από τα παρακάτω: • (α) Λογιστική Εταιρειών • (β) Ελληνικός Λαϊκός Πολιτισμός και Διαπολιτισμικότητα • (γ) Ιστορία της Ελλάδος • (δ) F&B Management • (ε) Τουρισμός Πολιτιστικής Κληρονομιάς • (στ) Διοικητική Δεοντολογία και Πρακτική (Business Ethics) • (ζ) Επιχειρησιακή Έρευνα • (η) Επιχειρησιακή Έρευνα (Εργαστήριο) • (θ) Διαχείριση Εφοδιαστικής Αλυσίδας
Ζ' Εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Προχωρημένη Χρήση Λογιστικών Φύλλων στο Management • Προχωρημένη Χρήση Λογιστικών Φύλλων στο Management (Εργαστήριο) • Νέες Τεχνολογίες στον Τουρισμό • Καινοτομία στον Τουρισμό • Διαχείριση Ποιότητας στον Τουρισμό • Επιλογής - Πρέπει να επιλεγούν 2 από τα παρακάτω:: • (α) Διοίκηση Τουριστικών Πρακτορείων • (β) Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού • (γ) Ειδικά Θέματα Στατιστικής- Εφαρμογές στη Διοίκηση και Marketing

Πηγή: Τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα Κρήτης, 2018

(β) Πρόγραμμα σπουδών Α.Σ.Τ.Ε.

Πίνακας 1.2. Πρόγραμμα σπουδών Α.Σ.Τ.Ε. Μαθήματα ανά εξάμηνο:

A' εξάμηνο	· Εισαγωγή στον Τουρισμό
	· Μαγειρική
	· Εστιατοριακή Τέχνη
	· Υπηρεσία ορόφων
	· Οικονομικά Μαθηματικά
	· Αρχές Διοίκησης
	· Αρχές Οικονομικής
B' εξάμηνο	· Μαζική Παραγωγή Φαγητών
	· Μπαρ – Ποτά – Οινολογία
	· Εισαγωγή στους Η/Υ
	· Διαχείριση Τροφίμων και ποτών
	· Στατιστική επιχειρήσεων
	· Γενικές Αρχές Λογιστικής
Γ' εξάμηνο	· Οργάνωση και λειτουργία επισιτιστικών μονάδων
	· Υπηρεσία Υποδοχής
	· Τουριστική Οικονομία
	· Αρχιτεκτονική – εξοπλισμός ξενοδοχείων
	· Λογιστική εταιριών
	· Στοιχεία Δικαίου
	Επιλογή στα μαθήματα:
	· Τουριστική Κοινωνιολογία
	· Τουριστική Ψυχολογία
Δ' εξάμηνο	· Τήρηση λογαριασμών Πελατών
	· Μηχανοργάνωση ξενοδοχείων
	· Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας
	· Εργασιακές σχέσεις
	· Αγγλική Τουριστική Ορολογία
	· Δεύτερη ξένη γλώσσα (Τουριστική Ορολογία)
Ε' εξάμηνο	· Τουριστικό Μάρκετινγκ
	· Χρηματοοικονομική Διοίκηση
	· Ξενοδοχειακή Νομοθεσία
	· Διοίκηση ξενοδοχειακών επιχειρήσεων
	· Συντήρηση εγκαταστάσεων και εξοπλισμών ξενοδοχείων
	· Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Επικοινωνία στον τουρισμό
	Επιλογή ανάμεσα στα μαθήματα:
	· Έρευνα Τουριστικής Αγοράς
	· Καταναλωτική Συμπεριφορά Τουρίστα
ΣΤ' εξάμηνο	· Επαγγελματικός Τουρισμός
	· Προώθηση ξενοδοχειακού προϊόντος
	· Ξενοδοχειακό λογισμικό
	· Επιχειρηματικότητα στον τουρισμό
	· Σεμινάριο τελειόφοιτων

	· Ψυχαγωγία Ξενοδοχείων
	Επιλογή ανάμεσα στα μαθήματα:
	· Τουριστική Ανάπτυξη
	· Τουριστική Πολιτική
Ζ' εξάμηνο	· Πτυχιακή εργασία
	· Πρακτική Άσκηση

Πηγή: Εκπαιδευτική κλίμακα, 2011

(γ) Πρόγραμμα σπουδών των Πανεπιστημίων

Το πρόγραμμα σπουδών των Πανεπιστημίων είναι διαφορετικό από σχολή σε σχολή, προσεγγιστικά το πρόγραμμα σπουδών των Πανεπιστημίων διαμορφώνεται ως εξής:

Πίνακας 1.3. Πρόγραμμα σπουδών Πανεπιστημίων. Μαθήματα ανά εξάμηνο:

A' εξάμηνο	
•	Εισαγωγή στον Τουρισμό – Τουριστική Γεωγραφία
•	Μικροοικονομική
•	Εισαγωγή στο Μάνατζμεντ
•	Εισαγωγή στην Πληροφορική
•	Επιχειρηματική Στατιστική
B' εξάμηνο	
•	Μακροοικονομική
•	Νέες Τεχνολογίες στον Τουρισμό
•	Λογιστική για Τουριστικές Επιχειρήσεις
•	Διοίκηση Ανθρώπινου Παράγοντα σε Τουριστικές Επιχειρήσεις
•	Διαχείριση Τεχνολογίας και Καινοτομίας στον Τουριστικό Τομέα
Γ' εξάμηνο	
•	Διεθνής Οικονομική και Διεθνής Τουριστική Αγορά
•	Τουριστική Οικονομική –Τουριστική Κοινωνιολογία
•	Τουριστικό Μάρκετινγκ
•	Τουριστικό Δίκαιο
•	Τουριστική Επιχειρηματικότητα
Δ' εξάμηνο	
•	Πληροφοριακά Συστήματα και Υποστήριξη Αποφάσεων για Τουριστικές Επιχειρήσεις
•	Τουριστική Καταναλωτική Συμπεριφορά και Ψυχολογία
•	Έρευνα και Ανάλυση της Τουριστικής Αγοράς
•	Τουρισμός και Περιβάλλον: Βιώσιμος Τουρισμός
•	e-Tourism και m-Tourism στο Διεθνές Περιβάλλον

Ε' εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγικές και Πολιτικές Τουριστικής Ανάπτυξης
<ul style="list-style-type: none"> • Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού
<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση και Διοίκηση Ξενοδοχειακών Επιχειρήσεων
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
ΣΤ' εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Τουρισμός και Περιφερειακή Ανάπτυξη
<ul style="list-style-type: none"> • Χρηματοοικονομική Διοίκηση για Επιχειρήσεις Τουρισμού
<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση και Λειτουργία Σύγχρονων Τουριστικών Γραφείων
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Αγγλική Επικοινωνία για εργαζόμενους στον τουρισμό</i>
Ζ' εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση Ταυτότητας για Προορισμούς και Τουριστικές Επιχειρήσεις (Brand Management)
<ul style="list-style-type: none"> • Διοίκηση Ολικής Ποιότητας για Επιχειρήσεις Τουρισμού
<ul style="list-style-type: none"> • Δορυφορικοί Λογαριασμοί στον Τουρισμό
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Αγγλική Γλώσσα για Επικοινωνιακές Απαιτήσεις στον Τουρισμό</i>
Η' εξάμηνο
<ul style="list-style-type: none"> • Στρατηγικό Μάνατζμεντ Τουριστικών Επιχειρήσεων
<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτες Σκοπιμότητας και Business Plan για Τουριστικές Επιχειρήσεις
<ul style="list-style-type: none"> • Ψηφιακό Μάρκετινγκ στον Τουρισμό
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • Μάθημα Επιλογής
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Αγγλική Επικοινωνία για Στελέχη Τουριστικών Επιχειρήσεων</i>

Πηγή: Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2018